GERECSE Barlangkutató Egyesület

Évkönyve

1994

TUH BT1

"GERECSE" BARLANGKUTATÓ EGYESÜLET

Évkönyve

1994.

Összeállította:

Juhász Márton

Tatabánya, 1995. január 31.

Kézirat

Tartalomjegyzék

1. A Gerecse Barlangkutató Egyesület 1994. évi előzetes munkaterve ..... 4.

2. Az 1994. évi tevékenység összefoglalása ..... 6.

3. BARLANGFELTÁRÁS ÉS DOKUMENTÁLÁS ..... 10.
3.1. Szelim-barlang ..... 10.
3.2. Keselő-hegyi kutatási terület ..... 14.
3.2.1. Keselő-hegyi 17.sz. barlang ..... 14.
3.3. Pisznicei kutatási terület ..... 16.
3.3.1. Pisznicei Csipkés-barlang ..... 16.
3.4. Nagy-gerecsei kutatási terület ..... 17.
3.4.1. Laktanya melletti nagytöbör barlangja ..... 17.
3.4.2. Legyes-barlang ..... 17.

4. BARLANGVÉDELEM, TERMÉSZETVÉDELMI MUNKÁK ..... 18.
4.1. Természetvédelmi fenntartási munkák gerecsei barlangokban ..... 19.
4.2. Állagmegóvási munkák gerecsei barlangokban .... 21.
4.3. A Pisznicei Határ-barlang lezárása ..... 25.

5. SZPELEOLÓGIAI MEGFIGYELÉSEK ÉS VIZSGÁLATOK ..... 26.
5.1. Gerinces maradványok a Szelim-barlangból ..... 26.
5.2. Régészeti leletek a Szelim-barlangból ..... 28.
5.3. A Gerecse-hegység barlangjaiban 1994-ben végzett denevérszámlálások eredményei ..... 30.
5.3.1. Bevezető ..... 30.
5.3.2. Az átvizsgált barlangok jegyzéke a számlálás időpontjának és a denevérek egyedszámának feltüntetésével ..... 31.
5.3.3. A "denevéres" barlangokban végzett megfigyelések részletes ismertetése ..... 43.
5.3.4. A denevérmegfigyelések eredményeinek értékelése ..... 62.
5.3.5. Denevérgyűrű azonosítások ..... 64.

5.4. Meteorológiai megfigyelések gerecsei barlangokban ..... 65.
5.4.1. Pisznice-barlang ..... 66.
5.4.2. Pisznicei-zsomboly ..... 67.
5.4.3. Lengyel-barlang ..... 68.
5.4.4. Veres-hegyi-barlang ..... 69.
5.5. Radon aktivitás koncentráció mérések gerecsei barlangokban ..... 70.
5.5.1. Pisznice-barlang és Pisznicei-zsomboly ..... 71.
5.5.2. Lengyel-barlang ..... 73.
5.5.3. Veres-hegyi-barlang ..... 75.

6. DOKUMENTÁCIÓS MUNKÁK ..... 77.
6.1. A Gerecse-hegység barlangkataszteri terület-felosztásának felülvizsgálata és módositása ... 77.
6.2. A Gerecse-hegység barlangleltárának összeállitása ..... 82.
6.3. Adatfelvételek a 4663.sz. kataszteri egység területén ..... 84.
6.3.1. Bajnai Öreg-lyuk ..... 84.
6.3.2. Tepsi-barlang ..... 86.
6.3.3. Babál-barlang ..... 87.
6.3.4. Babál 2.sz. barlang ..... 89.
6.3.5. Babál 3.sz. barlang ..... 90.
6.4. Gerecsei Barlangi Bibliográfiai Figyelő - 1994. ..... 91.
6.5. GBE Sajtófigyelő - 1994. ..... 104.

7. EGYESÜLETI ÉLET ..... 140.
7.1. Az Egyesület 1994. évi szervezeti müködése ... 140.
7.2. Az Egyesület 1994. évi gazdálkodása ..... 144.
7.3. Rendezvények ..... 148.
7.3.1. Kutatótábor ..... 148.
7.3.2. Túrák ..... 149.
7.3.3. A 25 éves csoportjubileum rendezvényei ..... 150.

+ FOTÓDOKUMENTÁCIÓ

1. A Gerecse Barlangkutató Egyesület 1994. évi előzetes munkaterve

Feltáró kutatás

- Keselő-hegyi kutatási terület
  A dokumentációs munkák teljességre törekvő befejezése.
  Kutatási zárójelentés összeállitása.

- Pisznicei kutatási terület
  A Pisznice-barlang feltételezett alsóbb szinti járatainak felkutatása, feltárása.
  A Pisznicei-zsomboly feltárásának folytatása.
  A D-i kőfejtősor részletes átvizsgálása, a barlangindikációk próbabontása.

- Nagy-gerecsei kutatási terület
  A Legyes-barlang és a "Laktanya melletti nagytöbör barlangja" feltárásának folytatása.

- Szelim-barlang
  A barlang hátsó beszakadásának felszinről történő megbontása, az omlás mögött feltételezett járatok feltárása.

Barlangvédelem, természetvédelmi munkák

- A gerecsei barlangok rendszeres ellenőrzése, a szükséges védelmi beavatkozások megtétele, ill. azok kezdeményezése.

- A Kálvária-hegyi 1.sz. barlang és a Pisznicei Határ-barlang bejáratainak lezárása.

- A tatabányai Kő-hegyi geológiai-barlangtani tanösvény befejezése: jellegzetes gerecsei kőzetek tömbjeinek kiállitása és ismeretterjesztő táblák kihelyezése.

Szpeleológiai megfigyelések, vizsgálatok

- Denevérmegfigyelések: havonkénti számlálások a Gerecse-hegység 4-6 barlangjában, téli és nyári számlálások a hegység 100-120 barlangjában.

- Meteorológiai mérések
  Havonkénti hőmérsékletmérések a Lengyel-barlangban, a Veres-hegyi-barlangban, a Pisznice-barlangban és a Pisznicei-zsombolyban.

  Esetenkénti hőmérsékletmérések egyéb /elsősorban feltárás alatt álló/ gerecsei barlangokban.

  A radon-detektorok kezelése a Lengyel-barlangban, a Veres-hegyi-barlangban, a Pisznice-barlangban és a Pisznicei-zsombolyban.

Adatgyüjtő tevékenység

- A Gerecse-hegység eddig fel nem dolgozott barlangjainak kataszteri adatfelvétele.

Kutatótábor

- Nyári 10-12 napos kutatótábor július végén vagy augusztus elején a Központi-Gerecsében, Pusztamaróton.

Klubfoglalkozások

- Hetente, csütörtöki napokon 18 órai kezdettel a tatabányai József Attila Müvelődési Otthonban.

Tatabánya, 1993. november 5.

2. Az 1994. évi tevékenység összefoglalása

Feltáró kutatás és dokumentálása

Hosszú előkészités után 1994. májusában megkezdődött a Szelim-barlang végponti omladékát a felszinről feltáró munkagödör mélyitése. Az 5x5 m-es szelvényben inditott feltárást többször is bővitení kellett, jelenleg az átlagos oldalhossz 10,4 m. Augusztus 21-én a -6 m-es talpszintről inditott 1x1 m-es kutatóaknával megtörtént a felszin és a barlang összenyitása. Az eddigi munkák során közel 400 m^3 anyag kitermelése és elszállitása történt meg.

A Keselő-hegyi kutatási területen ellenőrző terepbejárásokat végeztünk és elkészitettük az előző évben feltárt, 8,5 m hosszúságú, 4,5 m mélységü, szép limonitos kiválásokkal diszitett Keselő-hegyi 17.sz. barlang dokumentációját. Mivel a kőbányában a termelés újra megindul, igy újabb barlangok előbukkanása várható, korábbi terveinkkel ellentétben itteni kutatómunkánkat még nem fejezzük be.

A pisznicei kutatási területen két barlangban végeztünk kisebb feltárásokat. A Pisznicei-zsombolyban csak néhány müszaknyi időben folyt az aknatalp bontása, ez számottevő eredményt nem is hozhatott. A Pisznice-barlangban a Fő-ág több pontján próbálkoztunk a lefelé - a feltételezett alsó járatszint felé - történő bontással, de az összeszüküló és általában kalcittal vagy átkalcitosodott agyaggal kitöltött hasadékokban feltárási kisérleteink befulladtak. A korábban feltárt 5 m hosszúságú Pisznicei Csipkés-barlang dokumentációját elkészitettük.

A Nagy-gerecsei kutatási területen a Laktanya melletti nagytöbör barlangjában kitartóan véstük a végponti szükület hasadékát, de úgy látszik, innen nem lesz továbbjutás. A Legyes-barlangban nagy erővel bontottuk a végponti omladékot. Sikerült túljutnunk a veszélyes omladékzónán, mely már a kutatás létét veszélyeztette. Az év végéig itt 28 m-es talpmélységet értünk el, a végpont igen igéretes.

Barlangvédelmi, természetvédelmi munkák

A Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság megbizásából elvégeztük a Keselő-hegyi-barlang és az Öreg-kői 1.sz. zsomboly bejárati lezárásainak helyreállitását, a Pisznicei Határ-barlang lezárását /ősszel már fel is törték/ és elláttuk négy fokozottan védett gerecsei barlang természetvédelmi fenntartási munkáit. /A megbizási dij csupán a tényleges ráforditási költségeket fedezte, az effektiv munkavégzést gyakorlatilag társadalmi munkaként végeztük.

Rendszeresen ellenőriztük a Gerecse-hegység jelentősebb barlangjait. Több lezárt barlangban elvégeztük a zárszerkezetek karbantartását. Túráinkon összegyüjtöttük és elszállitottuk a nemegyszer tekintélyes mennyiségü szemetet.

A Turul-parkerdőben erdőtakaritási akciót szerveztünk.

Szpeleológiai megfigyelések és vizsgálatok

A Szelim-barlang felszini munkagödréből és a barlang csarnokából begyüjtött csontmaradványokat a Magyar Állami Földtani Intézetben dr.Kordos László határozta meg. Mig a munkagödör csontmaradványai fiatal holocén korúak, addig a barlang átforgatott kitöltéséből fiatal holocén anyag mellett felső-pleisztocén fauna is előkerült. Ez utóbbi barlangi medve és barlangi hiéna csontokból és nagy hányadában rágott, erodált szarvasagancs-töredékekből áll.

A Szelim-barlangból a csontanyag mellett begyüjtött régészeti leleteket a Tatabányai Múzeumban Kisné Cseh Júlianna dolgozta fel. A kerámiatöredékek közül 12 darab kora felsőneolitikum, zseliz kultúra, 1 db kerámiatöredék az Árpádkorból származik. Az egyetlen darab jellegtelen formájú tüzkő kora bizonytalan.

A Gerecse-hegység barlangjainak jelentős részét érintő denevérmegfigyeléseinket ez évben is folytattuk, 149 barlangban összesen 415 számlálást végeztünk. 7 barlangban havonként, többen negyedévenként, de barlangonként legalább

1 téli és 1 nyári alkalommal tartottunk ellenőrzést. Az ellenőrzött barlangok közül 19-ben tapasztaltunk denevérlakottságot, ezekben összesen 56 számlálás volt pozitív. Jelentősebb denevér-telelőhely a Pisznice-barlang, az Öreg-kői 1.sz. zsomboly, a Tüzköves-barlang és a Veres-hegyi-barlang. A Pisznicei Határ-barlang nyári kereknyergü patkósorrú denevér kolóniáját ez évben ismét jelentős zavarás érte, e faj itteni léte végveszélybe került.

Meteorológiai megfigyeléseket, havonkénti hőmérsékletméréseket a Lengyel-barlang 3 pontján, a Veres-hegyi-barlang 3 pontján, a Pisznice-barlang 3 pontján és a Pisznicei-zsomboly 4 pontján, ill. e barlangok bejáratánál a felszinen végeztünk. Ugyanezekben a barlangokban havonta cseréltük a radon-detektorokat. A radonmérések eredményeit a debreceni MTA Atommagkutató Intézetben dr.Hakl József dolgozta fel.

Dokumentációs munkák

A TvH Barlangtani Intézettel együttmüködve felülvizsgáltuk a Gerecse-hegység barlangkataszteri területfelosztását. A megalapozott igényeket figyelembe véve az alábbi módositásokra került sor:

- A 4660.számú egység ezután három, egymástól jól elkülönülő alegységre oszlik. Ezek: a bajóti Öreg-kő, a Gete és a bajnai Őr-hegy csoportja.
- A tatai Kálvária-domb területe - mely eddig kataszteriileg a Vértes-hegységhez tartozott - átkerül a Gerecse-hegység 4630.számú kataszteri egységébe.

Juhász Márton és Székely Kinga közös munkájaként elkészült a Gerecse-hegység barlangleltára. Az összeállitás 324 meglévő, 18 azonositatlan és 14 megsemmisült barlangot tartalmaz. Az összesen 356 igy nyilvántartott barlang kataszteri számot is kapott.

A 4663.számú egységben kataszteri adatfelvételeket végeztünk. E munka során elkészült a 70,5 m hosszú, 11,6 m mély Bajnai Öreg-lyuk, az 5,5 m hosszúságú Tepsi-barlang, a 129 m összhosszúságú, 20 m vertikális kiterjedésü Babál-barlang, a 3,5 m hosszúságú Babál 2.sz. barlang és a 6,5 m hosszúságú Babál 3.sz. barlang alapdokumentációja.

Gerecsei Barlangi Bibliográfiai Figyelő - 1994. cimü összeállitásunk 47 cimszavat tartalmaz.

A GBE Sajtófigyelő - 1994. cim alatt 35 újságcikket gyüjtöttünk össze.

Egyesületi élet

Egyesületünknek az 1994. évben 22 tagja volt, közülük 15 fő tagja a Magyar Karszt-és Barlangkutató Társulatnak. Az 53 klubfoglalkozáson 396 résztvevő, az 53 munkatúrán 297 résztvevő volt jelen. Klubhelyiség-gondjainkat csak az év végén tudtuk /?/ megoldani.

Kutatótáborunkat július 22-31. között rendeztük meg a Gerecse központi részén, Pusztamaróton. A tábor aktiv résztvevőinek átlaglétszáma napi 14 fő volt. A tábor munkaprogramjának középpontjában a Nagy-gerecsei Legyes-barlang végpontjának bontása állt.

Túraprogramunkból kiemelkedett az augusztus 11-14. közötti erdélyi út. A Bihar-hegységben a Pádis térségében tettünk néhány nagyon jól sikerült felszini és barlangi túrát.

1994. évi programjaink közül legfontosabb a csoport 25. születésnapja alkalmával megrendezett rendezvénysorozat volt. Augusztus 26-án a Tatabányai Múzeumban megrendezett kis konferencián 7 szakelőadás hangzott el az utóbbi időszakban a Gerecsében elért szpeleológiai kutatási eredményekről. Ekkor került első izben kiosztásra 13 fő részére az általunk alapitott "A gerecsei barlangkutatásért" emlékérem. A rendezvény kétnapos "nosztalgiatáborozással" zárult.

3. BARLANGFELTÁRÁS ÉS DOKUMENTÁLÁS

3.1. Szelim-barlang

A Tatabánya külterületén, az Ujvárostól É-ra emelkedő Kőhegy peremi letörésében nyiló barlang kutatását Egyesületünk a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság által BTI-718/2/93. szám alatt kiadott kutatási engedély, valamint az Ásatási Bizottság által 381-069-1/93A. számon kiadott ásatási engedély alapján folytatja.

A barlang kutatásával célunk a végponti felszakadás felszinről történő megnyitásával a végpont mögött feltételezetten folytatódó járatok feltárása, az omladék eltávolitásával a bolygatatlan barlangi kitöltés hozzáférhetőségének, igy egyben régészeti és őslénytani kutathatóságának biztositása. Ezzel egyidejüleg megszünik a végponti omladék által fenyegető balesetveszély és feltárul egy eddig eltemetett látványos forma, a barlang hátsó felszakadása.

Az 1993. esztendő még a szervezés, előkészités, az engedélyező eljárások lefolytatásának éve volt, 1994-ben már elkezdődtek a gyakorlati munkák, melyek fontosabb állomásai a következők:

- Április elején kitüztük a felszini munkagödör védőkeritésének nyomvonalát és kiástuk az oszlopgödröket. Ezt követően a Vértesi Erdészeti és Faipari Rt. megépitette a védőkeritést /a tatabányai Önkormányzat finanszirozásával/.
- Április közepén megépitettük a barlangi védőkeritést a végponti omladék elé. A barlang többi része igy továbbra is szabadon látogatható.
- Május 14-én megtörtént a felszini munkagödör megnyitása. /Az időjárási és terepviszonyok miatt előbb nem lehetett kezdeni./ Indulásnál 5x5 m-es szelvényben kezdtük meg a mélyitést.

- Május második felében folyamatosan ment a munka. A nyitószelvényben 4,5 m-es mélységet értünk el. A munkagödör NY-i falában 3-3,5 m-es mélységben előbukkant a felszakadás szálkőpereme, majd a DNY-i sarokban is megjelent a szálbanálló vastagpados dachsteini mészkő.

- Szelvénybővitésre először május 23-án volt szükség. Ekkor találtuk meg 3,5 m mélységben az egyik 1973-as fúrás jó állapotú fúrólyukát. Ezen keresztül a munkagödör -3,5 m-es talpszintje és a barlang végponti omladékának boltozata között ekkor 3,8 m távolságot /függőleges eltérést/ mértünk. A megnagyobbitott szelvényben május 26-ra a talpmélység mindenhol elérte a -4,5 métert.

- Júniusban és augusztusban szakaszos, a gyakori esők miatt a terepviszonyokhoz alkalmazkodó munka folyt. További szelvénybővitést követően az É-i falban is előbukkant a szálkőperem. Ez déli irányban 10-12°-os dőléssel kifut az immár 10,4 m átlagos oldalhosszú munkagödörből.

- Júliusban elvégeztük a barlang É-i /hasadék/ bejáratának 0,4-0,6 m-es talpszintsüllyesztését, valamint a csarnok bejáratközeli részének tereprendezését. Igy ez a bejárat is a fejbeverés veszélye nélkül járható és anyagszállitásra is alkalmassá vált.

- Augusztus 21-én a -6,0 m talpmélységü feltárásból egy 1x1 m-es kutatóaknával megtörtént a felszin és a barlang összenyitása. Az aknácska a barlang végponti omladékának összeboltozódó tetejét "lékelte" meg.

- Az összelyukasztást követően a munkaterületen már csak kisebb rendezési munkák folytak.

Ütemtervünk szerint ebben az évben kb.10 m-es mélységig teljes szelvényben szerettük volna a felszakadást megnyitni, a munkák során azonban több olyan tényező is jelentkezett, melyek hatására a végrehajtás rendkivül lelassult:

- A meredek töböroldalban a rakodáshoz és szállításhoz nélkülözhetetlen munkagépek csak teljesen száraz terepen /eső után legalább 4-6 nappal/ tudtak közlekedni. E miatt több alkalommal is állni kellett a feltárással, mivel a felszini deponálási terület "csordultig" megtelt.
- Nem tudtunk olyan munkagépet biztositani, mely 2-2,5 m-nél mélyebbről kiemelte volna a kibontott anyagot, igy ettől a mélységtől a termelés tisztán kézi erővel folyt.
- A felszakadás mérete lényegesen meghaladja az előzetes várakozást. Max.4-6 m átmérőjü nyilásra számitottunk, de jelenleg a 100 m^2-t is meghaladó alapterületü feltárás két oldalán még mindig nincs meg a szálkőperem. Ez a kitermelendő anyagmennyiséget is sokszorosára növelte.
- A feltárásban 2,5-3 m-es mélységtől harántolt agyagos-kőtörmelékes rétegek tömörsége, keménysége a kézi jövesztés lehetőségének határán mozog.

Ilyen körülmények között az összelyukasztást is jelentős eredménynek tartjuk, mivel az aknácskán keresztül a kibontott anyagot már le tudjuk csúsztatni, ezentúl nem kell mindent a felszinre emelni. A barlangból az anyag az É-i bejáraton keresztül eltávolitható.

Az eddigi munkák során a felszini munkagödörből közel 400 m^3 anyag kitermelése és elszállitása történt meg.

A feltárás során a munkagödörben változatos rétegsor vált ismerté:

- A felső 2-2,5 m-ben humuszos rétegsor, erdei talaj több rétege található, melyek a töbör tölcsérszerü alakjához igazodva települnek.
- A talajrétegek alatt 0,1-0,4 m vastagságú, szabálytalan településü, a DK-i oldal felé kiékelődő, erősen kőtörmelékes humuszos réteg húzódik, melyből kevés csontmaradvány és kerámiatöredék is előkerült.

- A munkagödör 2,5-3 m-es mélységétől a töbörkitöltés kőtörmelékes, egyes szakaszaiban löszös agyag. A feltárás K-i, DK-i részében sárgás szinü, az É-i, ÉNY-i részen viszont szine szürke, szürkésbarna. Erősen tömörödött, kemény, kézzel csak nehezen morzsolható. A kőtörmelék aránya lefelé nő, felső részében a kevés apró törmelék mellett csak egy "zsákszerü" foltban figyeltünk meg nagyobb tömböket. Alúl a nagyobb tömbök a jellemzőek. A barlang végponti omladékának boltozatát ez az agyag cementálja.

A munkagödör mélyitése közben folyamatosan felvett részletes rétegszelvény kidolgozása, ill. a rétegenként begyüjtött üledékminták feldolgozása folyamatban van.

Ezúton is ki kell emelnünk, hogy a fentiekben ismertetett munkákat nem tudtuk volna elvégezni a Tatabányai /Bánhidai/ Turul Emlékmü Alapitvány jelentős anyagi támogatása nélkül. Egy ilyen nagyságrendü feltárás a társadalmi munka lehetőségeit már messze meghaladja. Az Alapitvány segitségével nyilt lehetőség a munkagépek és szállitóeszközök alkalmazására, a kézierős termelés komoly hányadának finanszirozására. E munkafázisokban Egyesületünk a folyamatos szakmai müvezetést biztositotta.

A Szelim-barlang feltáró munkáit a helyi sajtó megkülönböztetett figyelemmel kisérte.
Április 6-án a Tatabányai Közösségi Televizió /TKTV/ helyszini felvételt készitett a barlangról. Ekkor számoltunk be kutatási terveinkről. A felvételt a TKTV április 11-én, a Magyar Televizió 2. müsora április 15-én mutatta be.
A TKTV jelen volt az augusztus 21-i összelyukasztáskor is, az ekkor készült felvétel augusztus 22-én került adásba.
A tatabányai sajtó /ITT-hon/ és a megyei 24 ÓRA több alkalommal közölt részletes riportot, bemutatást a kutatásokról.

3.2. Keselő-hegyi kutatási terület

A Tatabánya külterületén, a várostól ÉK-re emelkedő Keselő-hegyen, a TRIÁSZ-KŐ Kft. /korábban CEMÜ Tatabányai Gyára majd TRANS-CEM Kft./ kőbányaüzemének területén található barlangok kutatását Egyesületünk a KVM Észak-dunántúli Felügyelősége által 75/88. számon kiadott, a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság által 1991-ben érvényesitett kutatási engedély alapján folytatja.

Az évek óta nem üzemelő kőbányában az elmúlt időszakban többszöri tulajdonosváltás történt s 1994. utolsó napjaiban ha kis kapacitással is, de újra megindult a termelés. Mivel igy újabb barlangok előbukkanása várható, korábbi terveinkkel ellentétben itteni kutatómunkánkat még nem fejezzük be.

1994. évi tevékenységünk:

- A kőfejtők területén részletes terepbejárásokat végeztünk, de újabb üregeket egyenlőre nem sikerült megismerni.
- A kőbánya vezetését tájékoztattuk az eddig megismert barlangokról, felhivtuk figyelmüket a bánya azon pontjaira, melyek véleményünk szerint "barlanggyanúsak".
- Elkészitettük az előző évben feltárt Keselő-hegyi 17.sz. barlang alapdokumentációját.

3.2.1. Keselő-hegyi 17.sz. barlang

A Keselő-hegy bányaterületének D-i harmadában, az un. Eocénbánya III. szintjén található. Bejárata a Keselő-hegyi 13.sz. barlangtól DK-re 34 m távolságban nyilik, kb.200 m tszf. magasságban.

A barlang eocén nummulinás mészkőben és mészmárgában alakult ki, egy ÉK-DNY irányú törésvonal mentén. A 0,5x0,7 m-es átmérőjü, 2 m mélységü bejárati aknácska egy törmelékes aljzatú, meredeken lejtő ill. kisebb lépcsőkben függőlegesen letörő, szük, mindössze 0,25-0,5 m, végponti részén

0,8 m szélességü, tipikusan hasadék jellegü járatba vezet. E hasadékot a középső, összeszükülő részén felakadt kőtörmelék két részre tagolja. Ugyancsak kőtörmelék alkotja a DNY-i oldal mennyezetét. A barlang összhosszúsága 8,5 m, mélysége 4,5 m. Az ebből a mélységből ÉK-i irányba meredeken lefelé tartó nyitott, huzatoló hasadék már járhatatlanul szük.

A barlang felső részén a korrodált felfelületből 1-2 mm-nyire kiemelkednek az ősmaradványok /főként nummulinák/ kövületei. Itt kisebb foltokban barit 1-2 mm-es áttetsző táblácskái is megfigyelhetők. Lejjebb a falakat foltszerüen, majd a végponti zónában összefüggően limonitkiválás boritja. A 10-15 cm-es vastagságot is elérő limonitot mikrokristályos kalcit cementálja. A kalcit a limonit felszinén, ill. annak kisebb üregeiben apró borsókőszerü kiválás formájában is megjelenik. Ez az ásványkiválás-tipus a területen egyedülálló. A képződmények, valamint a járat főtéjének rövid szakaszán megfigyelhető gömbüstös formák alapján az üreg valószinüleg termálkarsztos kialakulású. Eredetileg nem nyilt a felszinre, a kitöltés nagy részét képező kőtörmelék már a bányamüvelés következményeként került a barlangba. Benne életnyomokat - alkalomszerü denevérelőfordulás kivételével - nem észleltünk. További kutatását nem tervezzük.

Kataszteri száma: 4610/16.

KESELŐ-HEGYI 17. sz. BARLANG

4610/16.

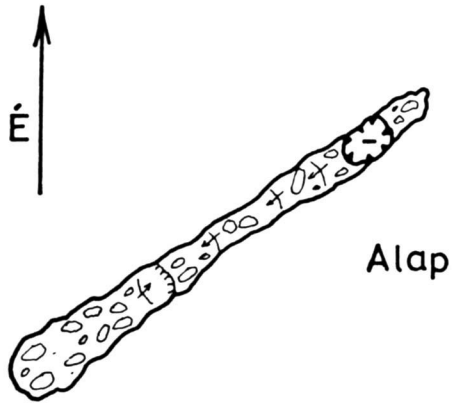

Alaprajz

Hossz-metszet

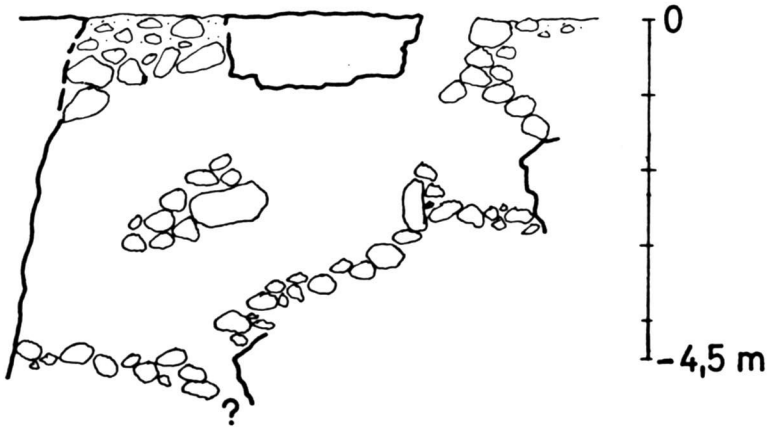

Felmérte: Csiki Zoltán
Juhász Márton
Szerkesztette, rajzolta:
Juhász Márton

Gerecse Barlangkutató Egyesület, 1994.

3.3. Pisznicei kutatási terület

A Gerecse-hegység központi részén emelkedő Nagy-Pisznice területén található barlangok kutatását Egyesületünk a KVM Észak-dunántúli Felügyelősége által 74/88. számon kiadott, a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság által 1991-ben érvényesített kutatási engedély alapján folytatja.

A területen két barlangban végeztünk kisebb feltárásokat. A Pisznicei-zsombolyban csak néhány műszaknyi időben folyt az aknatalp bontása, ez számottevő eredményt nem is hozhatott. A Pisznice-barlangban a Fő-ág több pontján próbálkoztunk a lefelé - a feltételezett első járatszint felé - történő bontással, de az összeszűkülő és általában kalcittal vagy átkalcitosodott agyaggal kitöltött hasadékokban feltárási kísérleteink befulladtak.
Elkészítettük a már korábban feltárt Pisznicei Csipkés-barlang alapdokumentációját.

3.3.1. Pisznicei Csipkés-barlang

A barlang a Nagy-Pisznice meredek ÉNY-i oldalában található, az un. III. kőfejtő /Kanyon/ D-i falának felső peremén, kb.425 m tszf. magasságban. Bejárata kis kőzetbeugró sarkából nyílik, nehezen észrevehető.

A barlang vékonytáblás jura mészkőben /Tüzköves-árki Mészkő Formáció/ alakult ki, egy ÉNY-DK irányú törésvonal mentén. Bejárata 0,7 m széles, 0,5 m magas, egy kezdetben kissé emelkedő majd közel szintes, szűk hasadékjáratba vezet, melynek hosszúsága 5 m. Az üreg falfelületei erősen korrodáltak, sok apró, gyufafejnyi-újhegynyi oldott lyukacskával csipkézettek. A végpontnál néhány kisméretű elaggott cseppkő és tetarátás lefolyás is megfigyelhető. E képződményeket foltokban korallszerű mészkiválás vagy vékony mészlepel fedi. Kitöltése humuszos, agyagos, kőzetmálladékos kőtörmelék. Élővilágát néhány szúnyog és pók képviseli. További kutatását nem tervezzük.

Kataszteri száma: 4650/23.

PISZNICEI CSIPKÉS-BARLANG

4650/23.

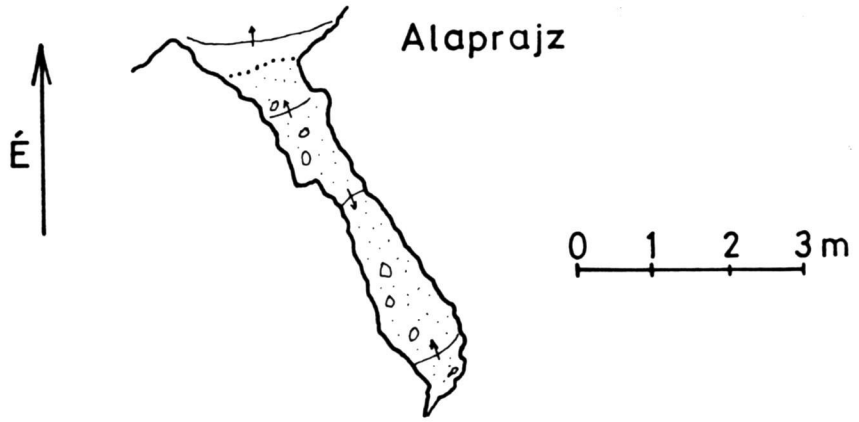

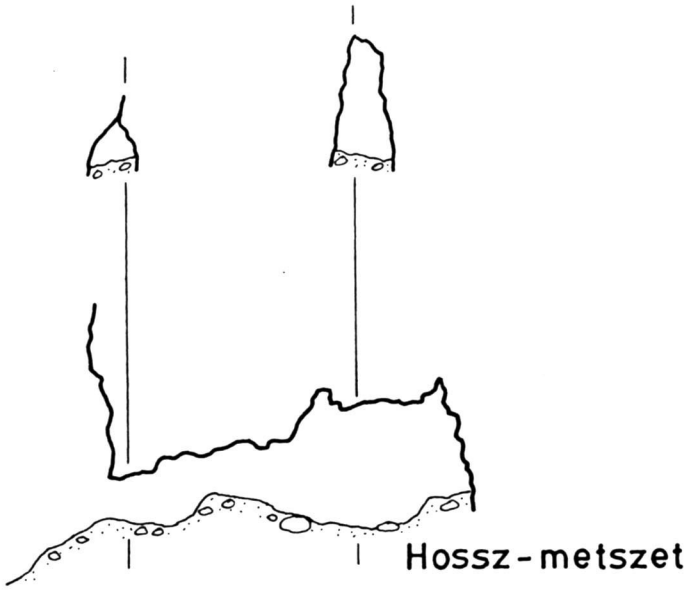

Felmérte, szerkesztette, rajzolta:
Juhász Márton

Gerecse Barlangkutató Egyesület, 1994.

3.4. Nagy-gerecsei kutatási terület

A Nagy-Gerecse fennsikján található karsztobjektumok kutatását Egyesületünk az ÉDU-KÖVIZIG által az MKBT Északdunántúli Területi Szervezete részére 40.863/1990. számon kiadott, a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság által 1991-ben érvényesitett kutatási engedély alapján folytatja.

3.4.1. Laktanya melletti nagytöbör barlangja

A barlangban kitartóan vésték a végponti szükület hasadékát, de úgy látszik, innen nem lesz továbbjutás. Igéretesnek látszik viszont a vizszintes járat kezdeténél a talpon átfutó, huzatoló hasadék, de ennek is csak gépesitve érdemes nekiállni.

3.4.2. Legyes-barlang

A tavaszi-nyári időszakban, majd nyári kutatótáborunkon nagy erővel bontottuk a végponti omladékot. Felszinre termeltünk, igy egy bontóbrigádhoz már 10 főre volt szükség. Sikerült túljutnunk a veszélyes omladékzónán, mely már a kutatás létét veszélyeztette. A járat most már igen massziv, két oldalról is szálkő határolja. Az év végéig itt 28 m-es talpmélységet értünk el, a végpont nagyon igéretes.

4. BARLANGVÉDELEM, TERMÉSZETVÉDELMI MUNKÁK

Egyesületünk tevékenységének jelentős hányadát a müködési területünknek tekinthető Gerecse-hegység barlangjainak védelme, az ehez kapcsolódó ellenőrző, karbantartó, állagmegóvó munka teszi ki.

Az 1994. évben e munkák egy részét: két fokozottan védett barlang lezárásának felújitását, négy fokozottan védett barlang természetvédelmi fenntartásának ellátását és egy további barlang lezárását a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság megbizásából végeztük el. Ugyancsak az Igazgatósággal kötött szerződés alapján láttuk el a Nagy-Pisznice fokozottan védett területének természetvédelmi őrzését a költési időszakban. A megbizási dij minden esetben legfeljebb csak tényleges ráforditásaink költségeit fedezte, az effektiv munkavégzés - egyéb munkáinkhoz hasonlóan - társadalmi munkaként történt.

Jelentős természetvédelmi megmozdulásunk volt az év folyamán a Turul-parkerdő megtisztitása, melyet a megyei Természetbarát Szövetséggel közösen meghirdetett akció keretében végeztünk el április 22-én, a Föld Napja alkalmával.

A Kő-hegyi természetvédelmi tanösvény 1994-re tervezett fejlesztési munkái - kőzettömbök felállitása, tájékoztató és ismeretterjesztő táblák kihelyezése - az anyagi fedezet hiányából adódóan sajnos elmaradtak.

A sokasodó problémák, a szinte rendszeres szemetelés, a rongálások, a barlangfeltörések ... elkeseritőek és kiábránditóak. Már-már úgy tünik, hogy csak szélmalomharcot vivunk. És ebben a harcban az illetékesek hathatós erkölcsi és anyagi támogatása nélkül nincs esélyünk a győzelemre.

4.1. Természetvédelmi fenntartási munkák gerecsei barlangokban

A BTI-9/14/94. számú megbizási szerződés alapján májusban végeztük el a Keselő-hegyi-barlang és az Öreg-kői 1.sz. zsomboly bejárati lezárásainak helyreállitását.

A Keselő-hegyi-barlang ajtajának zárócsavarja már a korábbiakban eltünt. E speciális kialakitású alkatrész legyártását és beszerelését követően a barlang újra biztonságosan zárható.

Az Öreg-kői 1.sz. zsomboly lezárását is még 1993-ban törték fel. A javithatatlanságig megrongálódott rácsozott ajtót ekkor a barlang alsó részében találtuk meg. Uj ajtó legyártásával és beépitésével, ugyanakkor a barlangfal és az ajtókeret közötti merevitők helyszini felhegesztésével a barlang megfelelő védettsége ismét biztositott.

A BTI-9/15/94. számú megbizási szerződés szerint feladataink a Keselő-hegyi-barlang, a Lengyel-barlang, az Öreg-kői 1.sz. zsomboly és a Pisznice-barlang természetvédelmi fenntartási munkái keretében az alábbiak voltak:

- a barlangok rendszeres, legalább havonkénti ellenőrzése;
- a lezárások folyamatos karbantartása, a kisebb javitások elvégzése;
- a barlangok és környezetük rendezett állapozának biztositása;
- a rendkivüli események /rongálás, stb./ azonnali jelzése az Igazgatóság felé;
- az elvégzett munkákról összefoglaló jelentés készitése.

Keselő-hegyi-barlang

A zárszerkezet helyreállitását követően elvégeztük a barlang nagytakaritását. Összegyüjtöttünk és kiszállitottunk minden barlangidegen anyagot /használt elemek, karbidmész, papir- és müanyaghulladék, stb./. Ujabb barlangi takaritó akcióra már nem volt szükség, a bejárat környezetében vi-

szont hétről-hétre találtunk hulladékot, melyet minden esetben elszállitottunk.

Lengyel-barlang

Áprilisban rozsdátlanitottuk és lefestettük a lezárás vasszerkezeteit. Feltörési kisérletek miatt négy alkalommal volt szükség lakatcserére.

Öreg-kői 1.sz. zsomboly

A lezárás helyreállitását követően a barlangból nagymennyiségü /12 nylonzsák/ szemetet szállitottunk ki. Tisztitási akcióra ezt követően is minden alkalommal szükség volt, mivel a rácsszerkezetü barlangajtót többen "szemeteskosárnak" képzelték. A barlangban az év folyamán rendkivüli esemény /feltörési kisérlet, stb./ nem történt.

Pisznice-barlang

A barlangban október második feléig rendkivüli esemény nem történt. A gyakori /4 hetinél lényegesen sürübb/ ellenőrzések alkalmával rendszeresen kellett szemetet összegyüjteni a barlang előteréből és a bejáratközeli, le nem zárt járatszakaszokból.
Október 30-i ellenőrzésünk során feltörési kisérletet észleltünk, melyet azonnal jeleztünk a BTI felé. A barlang rácsozott ajtaját megpróbálták felfeszíteni, ill. a rácsot széttörni, de a fémszerkezet kisebb sérüléseket szenvedve ellenállt a kisérletnek. Az ajtó körül kialakitott védő betonidomot is megrongálták, de itt sem sikerült akkora lyukat kialakitani, melyen bejuthattak volna a barlangba. Novemberben észleltük az ajtó előtti kis felboltozódásból a barlang Nagy-kupolájába vezető keskeny, csőszerü járat törmelékkitöltésének alúlról történt megbontását. Itt a barlangba való bejutás reménytelen.

4.2. Állagmegóvási munkák gerecsei barlangokban

Gerecsei terepi tevékenységünk során a hegység szinte valamennyi jelentősebb barlangját több alkalommal is ellenőriztük. Természetvédelmi, állagmegóvási szempontból ez évben is azokra a barlangokra forditottunk fokozott figyelmet, melyek lezárása rendszeres karbantartást igényelt, valamint melyeket a természeti hatások, ill. a gyakori barlangjárás következményeként veszélyeztetettnek itéltünk meg.

Az alábbiakban barlangonként ismertetjük az 1994-ben elvégzett munkálatokat, említésre méltó eseményeket.

Babál-barlang

A barlangot az év elején kitisztitottuk, a szemetet elszállitottuk. A későbbiekben beavatkozásra már nem volt szükség.

Baits-barlang

A barlangot az év elején kitisztitottuk. A későbbiekben a bejáret előteréből és a felső járatból két alkalommal távolitottunk el szemetet.

Bajnai Öreg-lyuk

A barlangból négy alkalommal távolitottunk el szemetet.

Bivak-barlang

A barlangból két alkalommal távolitottunk el szemetet.

Csárda-barlang

A barlangból két alkalommal távolitottunk el szemetet.

Denevér-barlang

A barlangból két alkalommal távolitottunk el szemetet.

Eszterházy-kőfülke

A barlangból nyolc alkalommal távolitottunk el szemetet.

Förtési Cikis-barlang

Tavasszal elvégeztük a lezárás karbantartását.

Förtési Gázos-zsomboly

Tavasszal elvégeztük a lezárás karbantartását.

Hófehérke-barlang

A lezárás zárócsavarja tavasszal eltünt. Az ajtó a helyén van, de a barlang gyakorlatilag nyitott. Őszszel egy többszáz kilós farönköt löktek a kútgyürüs bejárati aknába, melyet még nem tudtunk kiemelni.

Jankovich-barlang

A barlangból két alkalommal szállitottunk el nagymennyiségü szemetet. Az év folyamán itt összesen 8 /!/ tüzrakóhelyet számoltunk fel.

Jura-zsomboly

Őszszel elvégeztük a lezárás karbantartását. A bejárati akna alatti párkányon felgyült omladékot eltávolitottuk.

Kálvária-hegyi 1.sz. barlang

A barlangból négy alkalommal távolitottunk el szemetet. A barlang bejárati szakasza a környékbeli gyerekek kedvelt "macskanyuvasztó" helye, innen összesen 11 jobb-rosszabb állapotban lévő macskatetemet szállitottunk el.

Kálvária-hegyi 2.sz. barlang

A barlangból négy alkalommal távolitottunk el szemetet.

Kálvária-hegyi-kőfülke

A barlangból két alkalommal távolitottunk el nagymennyiségü szemetet.

Keselő-hegyi II. triászbánya tárója

A Keselő-hegyi 2.sz., 4.sz. és 5.sz. barlangokat védő, még 1992-ben feltört tárólezárást ez évben sem tudtuk helyreállitani. Az ajtó térségéből két alkalommal távolitottunk el szemetet.

Keselő-hegyi 6.sz. barlang

Tavasszal elvégeztük a lezárás karbantartását.

Keselő-hegyi 7.sz. barlang

A még 1992-ben feltört lezárást ez évben sem tudtuk helyreállitani. A barlangból két alkalommal távolitottunk el nagymennyiségü szemetet.

Keselő-hegyi 11.sz. barlang

A barlangot az év utolsó negyedében feltörték. A rácsozott barlangajtót a bejárat előtti törmelékhányó alsó részén, félig kövekkel eltemetve találtuk meg. A helyreállitást nem tudtuk elvégezni.

Keselő-hegyi 12.sz. barlang

Tavasszal elvégeztük a lezárás karbantartását.

Keselő-hegyi 13.sz. barlang

A még 1992-ben eltünt barlangajtót nem tudtuk pótolni.

Nagy-somlyói-barlang

A barlang előteréből és a bejárati szakaszból két alkalommal távolitottunk el szemetet.

Nagy-somlyói Árkádos-barlang

A barlangból két alkalommal távolitottunk el szemetet.

Nagy-somlyói Kétbejáratú-barlang

A barlangból két alkalommal távolitottunk el szemetet.

Szalay-barlang

A barlangból és előteréből két alkalommal távolitottunk el szemetet.

Szelim-barlang

A barlangot a nagyszámú - s hulladéka miatt kultúrlénynek nemigen nevezhető - látogató szemetelése miatt szinte hétről-hétre takaritani kellett. A falakon újra és újra megjelenő - s neméppen esztétikus és szellemes - felfestéseket igyekeztünk folyamatosan eltüntetni.

Törekvés-barlang

A lezárás karbantartását tavasszal elvégeztük. A bejárat térségéből két alkalommal távolitottunk el szemetet.

Tüzköves-barlang

Őszszel kitakaritottuk a bejárat szakadéktöbrét a nagymennyiségü avartól és fatörmeléktől, majd elvégeztük a lezárás karbantartását.

Veres-hegyi-barlang

Májusban a lezárást az ajtó rácsozatának szétfürészelésével megpróbálták feltörni, de szerencsére csak egy rácstagot fürészeltek el és hajlitottak fel. Ez a nyilás még nem volt járható méretü. Az ajtót műhelybe szállitottuk és helyreállitottuk. A Bejárati-teremből és a barlang előteréből rendszeresen kellett szemetet eltávoliteni.

Vértes László-barlang

A még 1992-ben megrongált lezárást ez évben sem tudtuk helyreállitani. A barlangból és a bejárat környezetéből négy alkalommal távolitottunk el szemetet.

4.3. A Pisznicei Határ-barlang lezárása

A Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság BTI-P/12/94. sz. megbizása szerint Egyesületünk 1994. májusában elkészitette a Pisznicei Határ-barlang lezárását. A barlang ilyen jellegü védelmét a nyári időszakokat itt töltő /valószinüleg kölykedző/ kereknyergü patkósorrú denevér kolónia zavartalan tartózkodásának biztositása, az elmúlt években egyre gyakoribbá és drasztikusabbá váló emberi zavarások megakadályozása tette szükségessé.

A lezárást a bejárattól 4,5 m-rel beljebb összeszükülő járatszelvénybe épitettük be. A 0,8x0,8 m-es, speciális zárszerkezettel ellátott, a Pisznice-barlangban jól bevált rácsosztással megegyező rácsozatú ajtót a falba süllyesztett, ill. a helyszinen a szögvaskeretben hegesztett merevitőkkel rögzitettük.

A barlang lezárása sajnos nem volt hosszú életü: 1994. október 30-i ellenőrzésünkkor már feltörve találtuk. Az elkövetők a merevitővasakat verték le /valószinüleg nagykalapáccsal vagy kövekkel/ a szögvaskeretről. Az ajtót a barlang előtti törmelékhányóra dobták ki. A barlangban tanyázó kereknyergü patkósorrú denevérek közül bizonyithatóan négyet - ennyi tetemet találtunk meg - elpusztitottak.

A megfelelő védelem további biztositását vagy a lezárás helyreállitásával, vagy a barlang előtti törmelékhányó szintjének legalább 3 m-es süllyesztésével lehetne megoldani. Az utóbbi - számunkra szimpatikusabbnak tünő - megoldással a bejárat a bányafalban csak kötéltechnikával lenne megközelithető.

5. SZPELEOLÓGIAI MEGFIGYELÉSEK ÉS VIZSGÁLATOK

5.1. Gerinces maradványok a Szelim-barlangból

A barlangfeltárás 1994. évi munkái során a felszini munkagödörből és a barlang É-i bejárata közeléből begrüjtött csontmaradványokat dr.Kordos László /Magyar Állami Földtani Intézet/ határozta meg.

A felszini munkagödörből, a humuszos felső rétegek alatt található vékony, szabálytalan településü, erősen kőtörmelékes rétegből néhány kerámiatöredék mellett az alábbi fiatal holocén korú csontanyag került elő:

Aves indet. - madár
Cricetus cricetus - hörcsög
Lepus europaeus - mezei nyúl
Ovis seu Capra - juh vagy kecske

A barlang csarnokából, az É-i /hasadék/ bejárat közeléből átforgatott, az 1930-as évek ásatásai során ide felhalmozott agyagos-löszös anyagból a tereprendezési-járóútvonal kialakitási földmunkák során előkerült gerinces maradványok álláguk alapján három csoportba különithetők el.

1. Sötétszürke, tömött, kompakt, erősen fosszilizált, jó megtartású csontok. Koruk felső-pleisztocén.

Ursus spelaeus - barlangi medve
Crocotta spelaea - barlangi hiéna
+ néhány eszközgyanús csontszilánk
+ 1 db koponyatető töredék

2. Világos szinü, porózus, málló, rágott és erodált csontok. Koruk felső-pleisztocén.

Cervus elaphus - szarvas
? tarajos sül rágásnyomok szarvasagancson

3. Fiatal holocén /utólag bekerült/ csontanyag.

Aves indet. - madár
Sciurus vulgaris - mókus
Capreolus capreolus - őz
Bos sp. - marha
Homo sapiens - ember

A felszini munkagödör mélyitése során rétegenként begyüjtött üledékminták iszapolása, a bennük található csont és csigamaradványok feldolgozása jelenleg is folyamatban van.

5.2. Régészeti leletek a Szelim-barlangból

A barlangfeltárás 1994. évi munkái során a felszini munkagödörből és a barlang É-i bejárata közeléből begyüjtött régészeti leleteket a Tatabányai Múzeumba juttattuk el, ahol azokat Kisné Cseh Júlianna dolgozta fel.

A felszini munkagödörből, a humuszos felső rétegek alatt található vékony, szabálytalan településü, erősen kőtörmelékes rétegből kevés csontmaradvány mellett az alábbi anyag került elő:

5 db kerámiatöredék, egy enyhén megvastagodó peremü, félgömbös testü tál összetartozó darabjai.
Kora: későneolitikum, zseliz kultúra.

A barlang csarnokából, az É-i /hasadék/ bejárat közeléből átforgatott, az 1930-as évek ásatásai során ide felhalmozott agyagos-löszös anyagból a tereprendezési-járóútvonal kialakitási földmunkák során előkerült anyag:

4 db finomkerámia:
Fekete-szürke foltos, kivül-belül fényezett, homokkal és finomra zúzott kerámiatöredékkel soványitott, jól égetett, viszonylag vékony falú töredékek. Egyenes peremü félgömbös tálak perem- és oldaltöredékei.
Kora: későneolitikum, zseliz kultúra.

3 db házikerámia:
- Bikónikus testü, vastag falú, csillámos homokkal és kerámiatöredékkel soványitott, viszonylag jól égetett, jó kidolgozású edény oldaltöredéke, kivül-belül fényezés nyomaival. A hastörésen letörött bütyökdisz nyoma.
  Kora: későneolitikum, zseliz kultúra.
- Vastag falú, kerámiazúzalékkal soványitott, rosszul égetett, kivül szürke szinü fényezés nyomaival, belül vöröses, egyenes aljú, feltehetőleg fazék alj- és oldaltöredéke.
  Kora: későneolitikum, zseliz kultúra.

- Vastag falú, homokkal és kerámiazúzalékkal soványitott, közepesen égetett jellegtelen őskori oldaltöredék.

1 db peremtöredék:

Kihajló peremü, homokkal, kerámiazúzalékkal soványitott, rosszul égetett, fekete-vöröses foltos edény perem- és oldaltöredéke.

Kora: Árpád-kor.

1 db jellegtelen formájú tüzkő, hosszanti tengelyén megmunkálás nyomával.

Kora bizonytalan.

5.3. A Gerecse-hegység barlangjaiban 1994-ben végzett denevérszámlálások eredményei

5.3.1. Bevezető

Egyesületünknek évek óta kiemelten kezelt kutatási témája a Gerecse-hegység barlangjaiban előforduló denevérek megfigyelése. E munka célja a denevérállomány nagyságának felmérése, a téli és nyári szálláshelyek behatárolása, a denevérek barlangi tartózkodási körülményeinek rögzítése, a változások figyelemmel kisérése, az eredmények értékelése. Mindez illeszkedik a Természettudományi Múzeum által az 1980-as évek elején megfogalmazott irányelvekhez.

Az 1994. év folyamán a terület 149 barlangjában összesen 415 számlálást végeztünk, törekedve arra, hogy az egyes barlangokban legalább egy nyári és egy téli megfigyelés történjen.

A már korábban is megkülönböztetett figyelemmel kezelt Pisznice-barlang, Pisznicei Határ-barlang, Pisznicei Szeglet-barlang, Pisznicei-zsomboly, Lengyel-barlang és Veres-hegyi-barlang mellett ez évtől a Tüzköves-barlangban is jelentősen süritettük a denevérállomány regisztrálásának gyakoriságát. A pisznicei területen minden barlangban legalább negyedévenként történt ellenőrzés. A többi "denevéres" vagy denevérgyanús barlangban is igyekeztünk a megfigyeléseket lehetőség szerint süriteni.

Az alábbiakban ismertetjük 1994. évi megfigyeléseinket. Az összeállitás első részében található meg az átvizsgált barlangok jegyzéke, a számlálások időpontjának és a denevérek egyedszámának feltüntetésével. A második rész a megfigyelések részletes ismertetése, melyet a harmadik részben rövid értékelés követ.

5.3.2. Az átvizsgált barlangok jegyzéke a számlálás időpontjának és a denevérek egyedszámának feltüntetésével

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
Anonymus-üreg	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Babál-barlang	1994.01.29.	3
	1994.03.31.	1
	1994.07.23.	1
	1994.11.26.	1
Baits-barlang	1994.01.29.	-
	1994.07.23.	-
Bajnai Öreg-lyuk	1994.01.30.	1
	1994.03.31.	-
	1994.05.30.	-
	1994.07.23.	-
Bajóti 1.sz. kőfülke	1994.01.29.	-
	1994.07.23.	-
Bajóti 2.sz. kőfülke	1994.01.29.	-
	1994.07.23.	-
Bajóti 3.sz. kőfülke	1994.01.29.	-
	1994.07.23.	-
Bajóti Lepkés-barlang	1994.01.29.	-
	1994.07.23.	-
Bivak-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Csárda-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Denevér-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Eszterházy-kőfülke	1994.01.22.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.10.	-
	1994.11.30.	-
Fehér-kői 1.sz. barlang	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
Fehér-kői 2.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Fehér-kői 3.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Fehér-kői 4.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Fehér-kői 5.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Fehér-kői 6.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Fehér-kői 7.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Giliszta-barlang	1994.01.22. 1994.07.10.	- -
Gyertyánosi 1.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Gyertyánosi 2.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Gyertyánosi 3.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Gyertyánosi 4.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Gyertyánosi 5.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Gyertyánosi 6.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Gyertyánosi 7.sz. barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Háry-kőfülke	1994.01.22. 1994.07.10.	- -
Héregi-barlang	1994.01.20. 1994.07.10.	- -
Hófehérke-barlang	1994.01.22. 1994.07.10.	- -

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
Húsvét-barlang	1994.01.29.	-
	1994.07.23.	-
Jankovich-barlang	1994.01.29.	1
	1994.07.23.	-
Jura-zsomboly	1994.01.29.	1
	1994.07.30.	-
Kajmáti 1.sz. barlang	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-
Kajmáti 2.sz. barlang	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-
Kajmáti 3.sz. barlang	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-
Kajmáti-átjáró	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-
Kajmáti 5.sz. barlang	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-
Kajmáti 6.sz. barlang	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-
Kajmáti 8.sz. barlang	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-
Kajmáti-sziklaeresz	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-
Kajmáti 10.sz. barlang	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-
Kajmáti-hasadékbarlang	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-
Kajmáti 12.sz. barlang	1994.01.20.	-
	1994.07.10.	-
Kálvária-hegyi 1.sz.barlang	1994.01.15.	1
	1994.07.30.	-
Kálvária-hegyi 2.sz. barlang	1994.01.15.	-
	1994.07.30.	-
Kálvária-hegyi 3.sz. barlang	1994.01.15.	-
	1994.07.30.	-

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
Kálvária-hegyi Csontos-barlang	1994.01.15. 1994.07.30.	- -
Kálvária-hegyi Felső-barlang	1994.01.15. 1994.07.30.	- -
Kálvária-hegyi-kőfülke	1994.01.15. 1994.07.30.	- -
Kálvária-hegyi 2.sz. kőfülke	1994.01.15. 1994.07.30.	- -
Kálvária-hegyi 3.sz. kőfülke	1994.01.15. 1994.07.30.	- -
Kálvária-hegyi 4.sz. kőfülke	1994.01.15. 1994.07.30.	- -
Kálvária-hegyi Kürtős-barlang	1994.01.15. 1994.07.30.	- -
Keselő-hegyi-barlang	1994.12.30.	1
Keselő-hegyi 2.sz. barlang	1994.02.13. 1994.06.29.	- -
Keselő-hegyi 4.sz. barlang	1994.02.13. 1994.06.29.	- -
Keselő-hegyi 5.sz. barlang	1994.02.13. 1994.06.29.	- -
Keselő-hegyi 6.sz. barlang	1994.02.13. 1994.06.29.	- -
Keselő-hegyi 7.sz. barlang	1994.02.13. 1994.06.29.	1 -
Keselő-hegyi 8.sz. barlang	1994.02.13. 1994.06.29.	- -
Keselő-hegyi 9.sz. barlang	1994.02.13. 1994.06.29.	- -
Keselő-hegyi 10.sz. barlang	1994.02.13. 1994.06.29.	- -
Keselő-hegyi 12.sz. barlang	1994.02.13. 1994.06.29.	- -

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
Keselő-hegyi 13.sz. barlang	1994.02.13.	-
	1994.06.29.	-
Keselő-hegyi 14.sz. barlang	1994.02.13.	-
	1994.06.29.	-
Keselő-hegyi 15.sz. barlang	1994.02.13.	-
	1994.06.29.	-
Keselő-hegyi 16.sz. barlang	1994.02.13.	-
	1994.06.29.	-
Keselő-hegyi 17.sz. barlang	1994.02.13.	-
	1994.06.29.	-
Kiskőoldali-barlang	1994.01.29.	-
	1994.07.23.	-
Kiskőoldali 2.sz. barlang	1994.01.29.	-
	1994.07.23.	-
Kis-lyuk	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Kürtő-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Laktanya melletti nagytöbör barlangja	1994.01.30.	-
	1994.07.22.	-
Lábatlani Sárkány-lyuk	1994.01.30.	-
	1994.07.23.	-
Legyes-barlang	1994.01.30.	-
	1994.07.22.	-
Lengyel-barlang	1994.01.30.	3
	1994.02.28.	2
	1994.03.31.	9
	1994.04.30.	2
	1994.05.30.	1
	1994.06.30.	-
	1994.07.30.	1
	1994.08.31.	1
	1994.09.30.	3
	1994.10.30.	-
	1994.12.30.	2
Lengyel-szakadék	1994.01.30.	-
	1994.06.30.	-

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
Lófej-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Lovas-zsomboly	1994.01.30.	-
	1994.07.22.	-
Mese-barlang	1994.01.29.	-
	1994.06.30.	-
Nagy-somlyói-barlang	1994.01.22.	2
	1994.07.24.	2
Nagy-somlyói 2.sz. barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Nagy-somlyói 3.sz. barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Nagy-somlyói 4.sz. barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Nagy-somlyói Kétbejáratú-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Nagy-somlyói Árkádos-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Nagy-somlyói 7.sz. barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Nagy-somlyói 8.sz. barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Nagy-somlyói 9.sz. barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Nagy-somlyói 10.sz. barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Nagy-somlyói 11.sz. barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Nagy-somlyói 12.sz. barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Öreg-kői 1.sz. kőfülke	1994.01.29.	-
	1994.07.23.	-
Öreg-kői 2.sz. kőfülke	1994.01.29.	-
	1994.07.23.	-

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
Öreg-kői	1994.01.29.	-
3.sz. kőfülke	1994.07.23.	-
Öreg-kői	1994.01.29.	-
1.sz. rókalyuk	1994.07.23.	-
Öreg-kői	1994.01.29.	-
2.sz. rókalyuk	1994.07.23.	-
Öreg-kői	1994.01.29.	-
3.sz. rókalyuk	1994.07.23.	-
Öreg-kői 1.sz. zsomboly	1994.01.29.	9
	1994.07.23.	-
Öreg-kői 2.sz. zsomboly	1994.01.29.	-
	1994.07.23.	1
Pisznice-barlang	1994.01.30.	7
	1994.02.28.	22
	1994.03.31.	11
	1994.04.30.	1
	1994.05.30.	-
	1994.06.30.	-
	1994.07.30.	1
	1994.08.31.	-
	1994.09.30.	1
	1994.10.30.	8
	1994.11.30.	19
	1994.12.30.	29
Pisznicei-átjáró	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei	1994.01.30.	-
Bagoly-fülke	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei	1994.01.30.	-
Bányász-fülke	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei	1994.01.30.	-
Bástya-barlang	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
Pisznicei Borz-fülke	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Csipkés-barlang	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Gömb-odu	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Gyökeres-barlang	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Határ-barlang	1994.01.30.	-
	1994.02.28.	1
	1994.03.31.	-
	1994.04.30.	-
	1994.05.30.	-
	1994.06.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.08.31.	1
	1994.09.30.	5
	1994.10.30.	5 +4
	1994.11.30.	1
	1994.12.30.	-
Pisznicei Kanyon-barlang	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Kétlyukú-barlang	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Malomköves-barlang	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Omladékos-fülke	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Pihenő-odu	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Pillér-barlang	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Rejtett-barlang	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Rókás-barlang	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Rókás-fülke	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Rózsás-fülke	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Szeglet-barlang	1994.01.30.	-
	1994.02.28.	-
	1994.03.31.	1
	1994.04.30.	-
	1994.05.30.	-
	1994.06.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.08.31.	-
	1994.09.30.	-
	1994.10.30.	-
	1994.11.30.	-
	1994.12.30.	-
Pisznicei Szúnyog-folyosó	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
Pisznicei Trepnis-barlang	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei Vörös-barlang	1994.01.30.	-
	1994.04.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.10.30.	-
Pisznicei-zsomboly	1994.01.30.	-
	1994.02.28.	-
	1994.03.31.	-
	1994.04.30.	-
	1994.05.30.	-
	1994.06.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.08.31.	-
	1994.09.30.	-
	1994.10.30.	-
	1994.11.30.	3
	1994.12.30.	2
Pisztoly-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Rejtett-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Réteg-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Sárkány-lyuki kőfejtő 1.sz. barlangja	1994.01.30.	-
	1994.07.23.	-
Sárkány-lyuki kőfejtő 2.sz. barlangja	1994.01.30.	-
	1994.07.23.	-
Szelay-barlang	1994.01.29.	2
	1994.07.23.	-
Szelim-barlang	1994.01.22.	-
	1994.04.08.	-
	1994.07.10.	-
	1994.11.30.	-
Szúnyogos-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
Tardosi Gorba-lyuk	1994.01.22.	-
	1994.07.24.	-
Tölgyes-fülke	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Törekvés-barlang	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Turul 2.sz. üreg	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Turul 3.sz. üreg	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Turul 4.sz. üreg	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Turul 6.sz. üreg	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Turul 7.sz. üreg	1994.01.22.	-
	1994.07.10.	-
Tüzköves-barlang	1994.01.29.	16
	1994.02.28.	7
	1994.03.31.	1
	1994.04.30.	-
	1994.05.30.	-
	1994.07.23.	-
	1994.09.30.	-
	1994.10.30.	-
	1994.11.30.	4
	1994.12.30.	5
Veres-hegyi-barlang	1994.01.30.	5
	1994.02.28.	2
	1994.03.31.	5
	1994.04.30.	1
	1994.05.30.	1
	1994.06.30.	-
	1994.07.30.	-
	1994.08.31.	1
	1994.09.30.	1
	1994.10.30.	2
	1994.12.30.	7
Veres-hegyi-kőfülke	1994.01.30.	-
	1994.07.30.	-

Barlang	Számlálás időpontja	Denevérek egyedszáma
Veres-hegyi 2.sz. kőfülke	1994.01.30.	-
	1994.07.30.	-
Veres-hegyi 3.sz. kőfülke	1994.01.30.	-
	1994.07.30.	-
Vértes László-barlang	1994.01.22.	-
	1994.02.27.	3
	1994.05.14.	-
	1994.09.30.	-
Zerge-lyuk	1994.01.29.	-
	1994.06.30.	-

5.3.3. A "denevéres" barlangokban végzett megfigyelések részletes ismertetése

Babál-barlang

Számlálás időpontja: 1994.01.29.
Számláló: Juhász Márton, Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 3
Megfigyelések:
- A barlang első szinti termének bejáratánál, egy kőtömb oldalán mindössze 0,1 m-es magasságban, a kőtömb oldalához simulva-lógva 1 közepes termetü, barnásszürke színezetü simaorrú denevér. Vitorláján kb.1 cm^2-es, tépett szélünek tünő lyukadás figyelhető meg.
- Az első terem mennyezetén 1 m-es és 1,2 m-es magasságban szabadon lógva 1-1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.03.31.
Számláló: Juhász Márton
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- Az első terem mennyezetén 1 m-es magasságban szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.07.23.
Számláló: Christián István, Tolnai András
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A nagy kürtőben 1 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.11.26.
Számláló: Juhász Márton
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- Az első terem mennyezetének kis üregében 1,5 m-es magasságban szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Bajnai Öreg-lyuk

Számlálás időpontja: 1994.01.30.
Számláló: Juhász Márton, Tolnai András
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A mellékjárat kupolás termének mennyezetén kb.2,5 m-es magasságban szük repedésben megbújva 1 pisze denevér.

Jankovich-barlang

Számlálás időpontja: 1994.01.29.
Számláló: Juhász Márton
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A barlang alsó járatának végződésénél a mennyezet 1 m-es magasságában szorosan a fal mellett lógva 1 pisze denevér.

Jura-zsomboly

Számlálás időpontja: 1994.01.29.
Számláló: Puskás György
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A "Kis-nyelői" bejárat alatt a barlang középső szintjének oldalfülkéjében a mennyezet kb.2,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Kálvária-hegyi 1.sz. barlang

Számlálás időpontja: 1994.01.15.
Számláló: Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A barlang alsó szintjének központi szakaszában az oldalfal 1,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Keselő-hegyi-barlang

Számlálás időpontja: 1994.12.30.
Számláló: Heitz Ferenc, Pál Vince
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- Az Aragonitos-hasadékban, közvetlenül a Kos-terem alatt az oldalfal szük repedésében 1 kistermetü simaorrú denevér. A rendkivül nedves környezetben /a falon erős vizszivárgás/ a lucskos szőrzetü állat a megfigyelés pillanatában gyorsan mászott felfelé a hasadékban.

Megjegyzés:
- A lezárt, röptetőnyilás nélküli ajtóval ellátott barlangban eddig még nem észleltük denevérek előfordulását. A most észlelt példány bejutásának körülményeire nem tudunk magyarázatot adni.

Keselő-hegyi 7.sz. barlang

Számlálás időpontja: 1994.02.13.
Számláló: Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A Hütlen cseppkő-termének alsó részén, a végpont fölött az oldalfal kb.3,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Lengyel-barlang

Számlálás időpontja: 1994.01.30.
Számláló: Puskás György, Puskás Sándor
Denevérek egyedszáma: 3
Megfigyelések:
- A Bejárati-terem alsó részén a mennyezet repedésében szabadon lógva 1 közönséges denevér.
- Az Akna felső részén az oldalfal aláhajlásában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A Guánó-terem mennyezetének kb.4 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.02.28.
Számláló: Puskás György, Tolnai András
Denevérek egyedszáma: 2
Megfigyelések:
- A Kiskupola-terem oldalfalának kb.3 m-es magasságában szabadon lógva 1 közönséges denevér.
- A Guánó-terem mennyezetének kb.2,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.03.31.
Számláló: Horváth Károly, Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 9
Megfigyelések:
- Az Akna-terem mennyezetén egy tömött csoportban, szorosan egymás mellett lógva 8 közönséges denevér. Közelükben szabadon lógva 1 közepes termetü simaorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.04.30.
Számláló: Juhász Márton, Keresztes Ferenc
Denevérek egyedszáma: 2
Megfigyelések:
- A Kiskupola-teremben 2 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.05.30.
Számláló: Juhász Márton, Keresztes Ferenc
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A Guánó-teremben 1 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.07.30.
Számláló: Juhász Márton
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A bejárat alatti kukacjárat kis felboltozódásában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.08.31.
Számláló: Christián István, Keresztes Ferenc
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A Bejárati-terem mennyezetének 1,3 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.09.30.
Számláló: Keresztes Ferenc, Puskás György
Denevérek egyedszáma: 3
Megfigyelések:
- A Bejárati-terem felső részén a mennyezet 1 m-es magasságában szabadon lógva 2 kis patkósorrú denevér. A teremben további 1 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.12.30.
Számláló: Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 2
Megfigyelések:
- A Bejárati-terem mennyezetének 1,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 közönséges denevér. A terem mennyezetén végigfutó széles hasadékban szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Nagy-somlyói-barlang

Számlálás időpontja: 1994.01.22.
Számláló: Keresztes Ferenc, Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 2
Megfigyelések:
- A barlang főágából nyiló nagy vakkürtő oldalfalának kb. 6 m-es magasságában szabadon lógva 1 közönséges denevér, mennyezetének kb.8 m-es magasságában szabadon lógva 1 közepes termetü, világosbarna szinezetü simaorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.07.24.
Számláló: Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 2
Megfigyelések:
- A felső bejárat alatt kb.6 m-rel a járat mennyezetén szabadon lógva 1 közönséges denevér, 3 m-rel magasabban szabadon lógva 1 közepes termetü, szürkés szinezetü simaorrú denevér.
  /A főbejárat utáni első nagy vakkürtőből egy bagoly riasztva./

Öreg-kői 1.sz. zsomboly

Számlálás időpontja: 1994.01.29.
Számláló: Keresztes Ferenc, Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 9
Megfigyelések:
- A bejárati akna függőleges szakaszának közepénél az oldalfalon szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A terem középső részén a mennyezet kb.7-8 m-es magasságában szabadon lógva 2 közönséges denevér.
- A terem alsó részén az oldalfal és a mennyezet 2-6 m-es magasságában elszórtan szabadon lógva 2 kis patkósorrú denevér és 2 közönséges denevér, szorosan egymás mellett lógva további 2 közönséges denevér.

Öreg-kői 2.sz. zsomboly

Számlálás időpontja: 1994.07.23.
Számláló: Christián István, Tolnai András
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- Az akna fölötti kürtőben kb.3,5 m-es magasságban szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Pisznice-barlang

Számlálás időpontja: 1994.01.30.
Számláló: Puskás Sándor
Denevérek egyedszáma: 7
Megfigyelések:
- A NY-i ág felső járatában a középső aknácska fölötti kupolában kb.4 m-es magasságban szabadon lógva 1 közönséges denevér.
- A NY-i ág felső járatában a belső aknácska fölött a mennyezeten szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A Létra alatti kis oldalüreg mennyezetén szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A Fő-ág Ikerjárat-szakaszában a mennyezet kb.3,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A Fő-ágban, a Forráscsatorna közelében kis mellékfülkében 0,8 m-es magasságban szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A K-i ág bejáratában az oldalfal 1 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A K-i ág felső járatában az oldalfal 2 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.02.28.
Számláló: Csiki Zoltán, Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 22
Megfigyelések:
- Az Ajtó melletti oldalfülkében 0,2 m-es magasságban szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A Létra és a Cseppköves-feljáró között az oldalfal 1,2 m-es és kb.3 m-es magasságában szabadon lógva 1-1 kis patkósorrú denevér.
- A Cseppkőgát mellett az oldalfal 1,2 m-es és 1,8 m-es magasságában szabadon lógva 1-1 kis patkósorrú denevér.
- A Fő-ágban a K-i ág bejáratánál az oldalfal kb.3,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

- A D-i kupola mennyezetének kb.8 m-es magasságában laza csoportban egymás mellett lógva 5, kb.6 m-es magasságában szabadon lógva további 2 kereknyergü patkósorrú denevér.
- A D-i kupola felső járatának mennyezetén kb.2,5 m-es és oldalfalán 1,6 m-es magasságban szabadon lógva 1-1 kereknyergü patkósorrú denevér.
- A D-i kupola felső járatának belső gömbfülkéjében az oldalfal kb.2,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A Fő-ág Ikerjárat-szakaszában az oldalfal kb.3,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér. E járatszakaszban további 1 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.
- A Palota-ágban, a Tizek-terme első részén a mennyezet 1,5 m-es magasságában szabadon lógva 1, a terem végében a mennyezet 1,4 m-es magasságában szabadon lógva további 1 közönséges denevér. A terem Cseppköves-kupolájának felső részén szabadon lógva 1 közepes termetü, szürkésbarna hátszinü, piszkosfehér hasi szinü simaorrú denevér. A teremben további 1 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.

Megjegyzés:
- A Fő-ágban, a K-i ág bejáratához közeli "denevértemető" anyagból 1 db denevérgyürü került elő.
  Felirata: BUDAPEST MUSEUM 26680

Számlálás időpontja: 1994.03.31.
Számláló: Puskás György
Denevérek egyedszáma: 11
Megfigyelések:
- A Létra fölött a mennyezet kb.6 m-es magasságában szabadon lógva 1 közönséges denevér.
- A D-i kupola mennyezetének kb.8 m-es magasságában egymás közelében szabadon lógva 3 kereknyergü patkósorrú denevér.

- A K-i ág bejárati szakaszában az oldalfal 1 m-es magasságában szabadon lógva 1 nagy patkósorrú denevér, 2 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér. Ugyanitt a mennyezet kb.4 m-es magasságában egymás közelében szabadon lógva 2 kereknyergü patkósorrú denevér.
- A Palota-ágban, a Tizek-terme mennyezetének kb.2,5 m-es magasságában egymás közelében szabadon lógva 2 közönséges denevér.
- A Palota-ág felső járatának végponti szakaszában a mennyezet 1 m-es magasságában szabadon lógva 1 közönséges denevér.

Megjegyzés:
- A Fő-ágban, a K-i ág bejáratához közeli "denevértemető" anyagból 1 denevérgyürü került elő, rajta a csonton. Felirata: BUDAPEST MUSEUM 26512

Számlálás időpontja: 1994.04.30.
Számláló: Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A Fő-ágban 1 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.07.30.
Számláló: Horváth Károly, Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A Létra fölött a mennyezet kb.4 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.09.30.
Számláló: Keresztes Ferenc, Puskás György
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A Nagy-kupola mennyezetének kb.6 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.10.30.
Számláló: Juhász Márton, Keresztes Ferenc
Denevérek egyedszáma: 8
Megfigyelések:

- A Létránál a mennyezet kb.5 m-es és kb.6 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér és 1 kereknyergü patkósorrú denevér.
- A Létra fölött az oldalfal 2,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A Cseppköves-feljáró elött az oldalfal 2 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér, a mennyezet kb.4 m-es magasságában szorosan egymás mellett lógva 2 közönséges denevér.
- Az Összekötő-folyosó bejáratánál a mennyezet 1,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A Forráscsatornánál a Fő-ág kis kupolájában szorosan a fal mellett lógva 1 közönséges denevér.

Számlálás időpontja: 1994.11.30.
Számláló: Juhász Márton
Denevérek egyedszáma: 19
Megfigyelések:

- A NY-i ág felső járatában a középső aknácska fölötti gömbfülke mennyezetének kb.3 m-es magasságában szabadon lógva 1 közönséges denevér. A belső aknácska fölötti gömbfülke mennyezetének 2 m-es magasságában szabadon lógva 1 közönséges denevér. A legbelsőbb gömbfülke oldalfalán, szorosan a fal mellett lógva 1 nagyfülü denevér. Mindhárom példány szőrzete erősen nedves, harmatcseppes.
- A Bejárati-terem középső részén a mennyezet kb.3 m-es magasságában szük korróziós repedésben megbújva 1 horgasszőrü denevér. A terem belső részén, az ajtó elött 2 m-rel a mennyezet 2 m-es magasságban lévő kis üregében szabadon lógva 1 közönséges denevér.

- A Nagy-kupola visszahajló oldalfalain és mennyezetén 4-6 m-es magasságban elszórtan szabadon lógva 5 kis patkósorrú denevér.
- A Létra és a Cseppköves-feljáró között a járat mennyezetének 4-6 m-es magasságában elszórtan szabadon lógva 3 kis patkósorrú denevér.
- A Cseppköves-feljáró és a Cseppkőgát között a járat oldalfalain és mennyezetén 1-1,5 m-es magasságban elszórtan szabadon lógva 5 kis patkósorrú denevér.
- A Palota-ágban, a Tizek-terme cseppköves kupolájának oldalfalán kb.4 m-es magasságban szabadon lógva 1 közönséges denevér.

Számlálás időpontja: 1994.12.30.
Számláló: Juhász Márton
Denevérek egyedszáma: 29
Megfigyelések:
- A NY-i ág felső járatában a középső aknácska fölötti gömbfülke mennyezetének 2 m-es magasságában szabadon lógva 1 közönséges denevér. Szőrzete erősen nedves, harmatcseppes. A belső aknácska fölötti oldalfülke mennyezetének 1,2 m-es magasságában egymás közelében szabadon lógva 2 közönséges denevér. A legbelsőbb gömbfülke oldalfalán 1,5 m-es magasságban szorosan a fal mellett lógva 1 nagyfülü denevér.
- A Bejárati-terem középső részén a mennyezet kb.2,5 m-es magasságában szük korróziós repedésben megbújva 1 horgasszőrü denevér. A terem belső részén, az ajtó elött 2 m-rel a mennyezet 2 m-es magasságában lévő kis üregében szabadon lógva 1 közönséges denevér.
- A Nagy-kupola oldalfalának 1,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér, mennyezetének 4-6 m-es magasságában elszórtan szabadon lógva 3 kis patkósorrú denevér.

- A Létra és a Cseppköves-feljáró között a járat mennyezetének 4-6 m-es magasságában elszórtan szabadon lógva 4 kis patkósorrú denevér.
- A Cseppköves-feljáró és a Cseppkőgát között a járat oldalfalának és mennyezetének 1-1,5 m-es magasságában elszórtan szabadon lógva 4 kis patkósorrú denevér.
- A Fő-ágban, a Forráscsatorna utáni kupola oldalfalának kb.4 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A K-i ág bejárati szakaszában az oldalfal 1,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 nagy patkósorrú denevér. A járat felső részén az oldalfal kb.3 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A Palota-ág ajtaja fölötti kupola mennyezetének kb.4 m-es magasságában szabadon lógva 1 közönséges denevér.
- A Palota-ágban, a Tizek-terme középső részén a mennyezet 1,5 m-es és 1,8 m-es magasságában 2-2 közönséges denevér. Mindkét pár szorosan egymás mellett lóg. Az egyik példány hátoldalán egy nagyméretü kullancs figyelhető meg.
- A Palota-ág felső járatának végződése közelében az oldalfal 1 m-es magasságában szabadon lógva 1, 1,2 m-es magasságában egymás közelében szabadon lógva további 2 közönséges denevér.

Megjegyzés:

- A Fő-ágban, a K-i ág bejáratához közeli "denevértemető" anyagból 2 denevérgyürü került elő. Az egyik - még csonton lévő - erősen sérült, összerágott, felirata olvashatatlan, a másik ép.
  Felirata: BUDAPEST MUSEUM P1346

Pisznicei Határ-barlang

Számlálás időpontja: 1994.02.28.
Számláló: Puskás Sándor
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A Kuszoda-ág középső harmadában a mennyezet 1 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.08.31.
Számláló: Vörös Gábor
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A Kráter-terem nagy kupolájában kb.5 m-es magasságban szabadon lógva 1 kereknyergü patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.09.30.
Számláló: Puskás Sándor
Denevérek egyedszáma: 5
Megfigyelések:
- A Kráter-terem nagy kupolájának bejáratközeli részén a mennyezet kb.4 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér. A kupolában további 2 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.
- A Kráter-terem első részének mennyezetén egymás közelében szabadon lógva 2 kereknyergü patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.10.30.
Számláló: Juhász Márton
Denevérek egyedszáma: 5 + 4
Megfigyelések:
- A Kráter-terem nagy kupolájában 5-6 m-es magasságban elszórtan szabadon lógva 3 kereknyergü patkósorrú denevér. A terem oldalfalának kb.3 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

- A Kráter-teremből felnyiló járat felső gömbfülkéjének mennyezetén szabadon lógva 1 kereknyergü patkósorrú denevér.
- A Kráter-terem első részének aljzatán elszórtan 4 kereknyergü patkósorrú denevér tetem !

Megjegyzés:
- A helyszinen egyértelmüen megállapitható volt, hogy az állatokat agyonütötték. Az ehez használt 3-4 m hosszúságú botok az ellenőrzéskor még a barlangban voltak. A tettesek a barlangba a lezárás feltörésével jutottak be.

Számlálás időpontja: 1994.11.30.
Számláló: Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A Kuszoda-ág bejárati részén lévő gömbfülke oldalfalának 1,4 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Pisznicei Szeglet-barlang

Számlálás időpontja: 1994.03.31.
Számláló: Puskás György
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A bejárati folyosó végénél nyiló mellékfülke mennyezetén szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Pisznicei-zsomboly

Számlálás időpontja: 1994.11.30.
Számláló: Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 3
Megfigyelések:
- A vizszintes járat cseppköves kupolájának mennyezetén kb.5 m-es magasságban szorosan egymás mellett lógva 2,

közelükben szabadon lógva további 1 közönséges denevér.

Számlálás időpontja: 1994.12.30.
Számláló: Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 2
Megfigyelések:
- A vízszintes járat cseppköves kupolájának mennyezetén kb.5 m-es magasságban szorosan egymás mellett lógva 2 közönséges denevér.

Szalay-barlang

Számlálás időpontja: 1994.01.29.
Számláló: Juhász Márton
Denevérek egyedszáma: 2
Megfigyelések:
- A barlang belső, un. Elipszisek-termében a mennyezet 2 m-es és 2,5 m-es magasságában szabadon lógva 1-1 közönséges denevér.

Tüzköves-barlang

Számlálás időpontja: 1994.01.29.
Számláló: Tolnai András
Denevérek egyedszáma: 16
Megfigyelések:
- A terem oldalfalának és mennyezetének 1,3-5 m-es magasságában elszórtan szabadon lógva 16 kis patkósorrú denevér. Egy 3 példányos, egy 2 példányos és egy 7 példányos csoportban az egyes példányok egymástól mindösszesze 8-10 cm-nyire helyezkednek el.

Számlálás időpontja: 1994.02.28.
Számláló: Puskás György
Denevérek egyedszáma: 7
Megfigyelések:
- A terem mennyezetén 2,5-3 m-es magasságban elszórtan

szabadon lógva 7 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.03.31.
Számláló: Puskás György
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A terem oldalfalának 1,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.11.30.
Számláló: Juhász Márton
Denevérek egyedszáma: 4
Megfigyelések:
- A terem középső részén a mennyezet kb.5 m-es magasságában szorosan egymás mellett lógva 2 közönséges denevér.
- A terem első részén az oldalfal 1,5 m-es és kb.2,5 m-es magasságában szabadon lógva 1-1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.12.30.
Számláló: Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 5
Megfigyelések:
- A terem középső részén a mennyezet kb.5 m-es magasságában egymás közelében szabadon lógva 2 közönséges denevér.
- A terem első részén az oldalfal 1,5-4 m-es magasságában elszórtan szabadon lógva 3 kis patkósorrú denevér.

Veres-hegyi-barlang

Számlálás időpontja: 1994.01.30.
Számláló: Puskás György, Puskás Sándor
Denevérek egyedszáma: 5
Megfigyelések:
- A Bejárati-terem oldalfalának kb.4 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

- A Fehér-terem oldalfalának kb.6 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A Ferde-akna felső szakaszában a mennyezet kb.8 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér. E járatszakaszban további 1 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.
- A Kerülőjárat alatt a mennyezet kb.4 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.02.28.
Számláló: Puskás Sándor, Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 2
Megfigyelések:
- A Bejárati-teremben 2 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.03.31.
Számláló: Horváth Károly, Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 5
Megfigyelések:
- A Fehér-terem mennyezetének kb.4 m-es és kb.6 m-es magasságában szabadon lógva 1-1 közepes termetü, barnásszürke szinezetü simaorrú denevér. A teremben további 1 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.
- A Ferde-akna középső részén az oldalfalon szabadon lógva 2 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.04.30.
Számláló: Juhász Márton, Keresztes Ferenc
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A barlang végponti szakaszában az oldalfalon szabadon lógva 1 közepes termetü simaorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.05.30.
Számláló: Juhász Márton, Keresztes Ferenc
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A végponttól 1 m-re a mennyezet 0,8 m-es magasságában szabadon lógva 1 közönséges denevér.

Számlálás időpontja: 1994.08.31.
Számláló: Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A Fehér-teremben 1 riasztott, röpködő, meghatározatlan fajú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.09.30.
Számláló: Vendégh Árpád
Denevérek egyedszáma: 1
Megfigyelések:
- A Fehér-terem mennyezetének kb.6 m-es magasságában szabadon lógva 1 közepes termetü, világosszürke szinezetü simaorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.10.30.
Számláló: Puskás György, Puskás Sándor
Denevérek egyedszáma: 2
Megfigyelések:
- Az Iker-terem mennyezetének 2 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.
- A Fehér-terem mennyezetének kb.4,5 m-es magasságában szabadon lógva 1 kis patkósorrú denevér.

Számlálás időpontja: 1994.12.30.
Számláló: Németh Károly, Tolnai András
Denevérek egyedszáma: 7

Megfigyelések:

- A Fehér-terem oldalfalain és mennyezetén 1,5-6 m-es magasságban elszórtan szabadon lógva 5 kis patkósorrú denevér.
- A Kerülőjárat alatt az oldalfal 1,3 m-es és 2 m-es magasságában szabadon lógva 1-1 kis patkósorrú denevér.

Vértes László-barlang

Számlálás időpontja: 1994.02.27.

Számláló: Pál Vince

Denevérek egyedszáma: 3

Megfigyelések:

- A Nagyterem fölötti járatszakaszban az oldalfal 1,5 m-es és 1,8 m-es magasságában szabadon lógva 1-1 nagytermetü simaorrú denevér.
- A Nagyterem oldalfalának kb.5 m-es magasságában szabadon lógva 1 nagytermetü simaorrú denevér.

5.3.4. A denevérmegfigyelések eredményeinek értékelése

A Gerecse-hegység 1994-ben felkeresett 149 barlangja közül mindössze 19-ben, az összes vizsgált barlang 12,7 %-ában tapasztaltunk denevérlakottságot. A 415 számlálás közül 56 volt pozitív, az összes számlálás 13,5 %-a. Ez nagy vonalakban a valós állapotot mutatja, mivel a tudottan denevéres barlangok /pl.Pisznice-barlang, Veres-hegyi-barlang/ pozitív hatását a csak alkalmi tanyahelyek /pl.Pisznicei Szeglet-barlang, Pisznicei-zsomboly/ megfelelően ellensúlyozzák.

A téli bejárásokkor 18 barlangban /12,1 %/ találkoztunk denevérekkel, míg a nyári számlálások 7 barlangban /4,7 %/ jártak eredménnyel. Hat barlangban /4 %/ mind a téli, mind a nyári ellenőrzéskor tartózkodott denevér. Ezek az eredmények - kis eltérésekkel - összhangban állnak az előző években végzett számlálások tapasztalataival. Határozott visszaesés mutatkozik a nyári tanyahelyek számában. Ez - az előző évivel ellentétes folyamat - a nyári számlálások sikerének esetlegességével, az alkalmi nyári szálláshelyek rövid, gyakran változó használatával nagyrészt magyarázható.

A vizsgált terület legfontosabb denevér-telelőhelye továbbra is a Pisznice-barlang /29 példány/. Jelentős téli szállás a Lengyel-barlang /9 példány/, Öreg-kői 1.sz.zsomboly /9 példány/, Tüzköves-barlang /16 példány/ és Veres-hegyi-barlang /7 példány/. További barlangokban csak 1-3 példányos állományokkal találkoztunk.

Figyelemre méltó, hogy a Pisznice-barlang 29 példányos denevérállománya /1994.12.30./ nem tartalmazza a barlangban eddig rendszeresen telelő, általában 20 példány körüli kereknyergü patkósorrú denevér csoportot. Ezek megjelenésével az utóbbi évtized legnagyobb létszámú állománya gyült volna össze a barlangban.

A nyári ellenőrzések során egy barlang kivételével csak 1-2 példányos állományokat figyeltünk meg, ezek is valószinüleg esetenkénti, alkalomszerü előfordulások.

A legjelentősebb gerecsei nyári szálláshelyként ismert Pisznicei Határ-barlang kereknyergü patkósorrú denevér kolóniája ez évben csak késve és a megszokottól lényegesen kisebb példányszámban jelent meg. Ez a negativ változás vagy az előző évi durva zavarássorozattal, vagy a barlang tavaszi lezárásával magyarázható. Ez utóbbinak ellentmond, hogy a lezárásnál a Pisznice-barlangban jól bevált rácstipust alkalmaztuk, melyen keresztül ott - többek között - e faj példányai is zavartalanul közlekednek.

A barlang denevérállományát ez évben is jelentős zavarás érte. Az elkövetők október második felében a bejárati lezárást feltörve a barlangban lévő kereknyergü patkósorrú denevérek közül többet - bizonyithatóan négyet - elpusztitottak.

A kereknyergü patkósorrú denevérek pisznicei kolóniájának - mind a téli, mind a nyári állomány - példányszámának drasztikus csökkenése jelzi, hogy e faj itteni léte végveszélybe került. A denevérek és élőhelyeik védelme érdekében a jövőben is minden tőlünk telhetőt elkövetünk.

Elkészült az elmúlt évek gerecsei denevérkutatásainak összefoglalása. Juhász Márton: Denevérmegfigyelések a Gerecse-hegység barlangjaiban cimü tanulmánya megjelent a LIMES /Komárom-Esztergom Megyei Tudományos Szemle/ különszámaként kiadott 1994/2. számban. A tanulmány rövid kutatástörténeti áttekintést ad, majd részletesen ismerteti a terület barlangjainak denevérelőfordulásait, végül fajonként értékeli az itt előforduló denevéreket.

5.3.5. Denevérgyűrű azonosítások

A Pisznice-barlangban az 1994. év folyamán begyűjtött denevérgyűrűket a Természettudományi Múzeum Állattárába juttattuk el, ahol a visszaazonosításokat dr.Topál György végezte el.

1. BUDAPEST MUSEUM 21346
   Dr.Topál György által a Pisznice-barlangban 1955. augusztus 7-én gyűrűzött kereknyergű patkósorrú denevér /Rhinolophus euryale/ him példány.

2. BUDAPEST MUSEUM 26512
   Dr.Topál György által a Pisznice-barlangban 1959. augusztus 2-án gyűrűzött hosszúszárnyú denevér /Miniopterus Schreibersi/ nőstény példány.

3. BUDAPEST MUSEUM 26680
   Dr.Topál György által a Pisznice-barlangban 1959. augusztus 2-án gyűrűzött kereknyergű patkósorrú denevér /Rhinolophus euryale/ fiatal him példány.

4. Erősen rágott, deformálódott, olvashatatlan feliratú gyűrű. A hozzá tartozó csontmaradvány alapján hosszúszárnyú denevért /Miniopterus Schreibersi/ jelölt.

A három azonosított gyűrűzés pisznicei, így denevérvándorlási adatokat nem szolgáltatott.

A hosszúszárnyú denevér jelenléte évek óta nem mutatható ki a Pisznice-barlangban.

A 4. pontban leírt gyűrű felhívja a figyelmet e jelölési mód a denevéreket rendkívül zavaró, károsító hatására.

5.4. Meteorológiai megfigyelések gerecsei barlangokban

Egyesületünk hosszú évek óta végez rendszeres meteorológiai megfigyeléseket, elsősorban léghőmérséklet méréseket a Gerecse-hegység több barlangjában. E mérésekkel egyidejüleg több célt is szeretnénk elérni:

- megismerni az adott barlang általános meteorológiai jellemzőit;
- kiszürni a rendellenességeket, melyek esetleg lehetséges feltárási irányra utalnak;
- adatokat nyerni a barlangkedvelő denevérek életmódmegfigyeléseihez;
- adatokat szolgáltatni a párhuzamosan folyó radon vizsgálatok értékeléséhez.

Méréseinket 0,1-0,5°C beosztású higanyos hőmérőkkel végezzük, melyek - a felszini mérési pontok kivételével - állandóra telepitettek. A leolvasások mindig havonta, az adott hónap utolsó napjaiban történnek.

1994-ben a már évek óta vizsgált négy barlangban, a Pisznice-barlangban, a Piszniczei-zsombolyban, a Lengyel-barlangban és a Veres-hegyi-barlangban folytattuk a méréseket, melyek adatsorait a későbbiekben közöljük.

A november végi mérések a Lengyel-barlangban és a Veres-hegyi-barlangban technikai okok miatt sajnos kimaradtak, az itteni hőmérőinket ellopták, ill. összetörték. Pótlásukat azóta elvégeztük.

5.4.1.

Pisznice-barlang - az 1994. évi hőmérsékletmérések adatai /°C/:

	01.30.	02.28.	03.31.	04.30.	05.30.	06.30.
Felszín	1,0	10,0	12,8	22,7	16,1	19,9
K-i ág bejáró	10,0	10,4	10,2	10,0	9,9	10,1
Fő-ág végpont	9,3	9,5	9,3	9,3	9,3	9,3
Tizek-terme	9,2	9,3	9,3	9,3	9,2	9,3

	07.31.	08.31.	09.30.	10.30.	11.30.	12.30.
Felszín	31,0	20,2	17,2	13,8	-1,0	6,8
K-i ág bejáró	10,0	10,4	10,2	10,0	10,1	10,1
Fő-ág végpont	9,3	9,4	9,3	9,3	9,3	9,3
Tizek-terme	9,2	9,3	9,3	9,3	9,2	9,3

5.4.2.

Pisznicei-zsomboly - az 1994. évi hőmérsékletmérések adatai /°C/:

	01.30.	02.28.	03.31.	04.30.	05.30.	06.30.
Felszín	0,8	8,9	12,1	21,8	15,4	18,9
Akna, -10 m	1,5	2,4	4,5	5,1	4,5	6,1
Aknatalp, -20 m	2,1	3,5	5,1	5,9	5,0	6,7
Vizsz.ág bejáró	3,5	3,1	5,0	5,6	5,0	6,4
Cseppkőlefolyás	6,3	5,9	5,5	6,5	5,6	6,9

	07.31.	08.31.	09.30.	10.30.	11.30.	12.30.
Felszín	28,3	15,9	16,2	10,2	-1,2	6,3
Akna, -10 m	6,2	6,9	7,0	6,5	3,6	4,4
Aknatalp, -20 m	7,1	7,1	6,6	6,9	4,3	4,9
Vizsz.ág bejáró	6,5	6,7	5,6	5,8	4,2	4,5
Cseppkőlefolyás	7,0	7,1	6,9	7,2	7,1	6,6

5.4.3.

Lengyel-barlang - az 1994. évi hőmérsékletmérések adatai /°C/:

	01.30.	02.28.	03.31.	04.30.	05.30.	06.30.
Felszin	0,5	9,8	14,4	23,9	18,2	20,5
Akna-terem	9,3	9,2	9,2	8,9	9,1	9,2
Kiskupola	9,3	9,4	9,4	9,2	9,2	9,2
Guánó-terem	9,1	9,1	9,3	9,2	9,2	9,1

	07.31.	08.31.	09.30.	10.30.	11.30.	12.30.
Felszin	30,8	22,8	18,2	9,4	-	7,2
Akna-terem	9,1	9,2	9,2	9,4	-	9,5
Kiskupola	9,2	9,4	9,2	9,4	-	9,3
Guánó-terem	9,2	9,2	9,2	9,3	-	9,3

5.4.4.

Veres-hegyi-barlang - az 1994. évi hőmérsékletmérések adatai /°C/:

	01.30.	02.28.	03.31.	04.30.	05.30.	06.30.
Felszin	0,2	10,1	14,2	24,0	17,8	20,1
Fehér-terem	10,1	10,0	10,0	10,3	10,5	10,4
Kerülőjárat	10,3	10,3	10,3	10,2	9,6	10,5
Végpont	11,0	11,0	11,0	10,0	10,0	11,0

	07.31.	08.31.	09.30.	10.30.	11.30.	12.30.
Felszin	32,1	18,0	18,0	12,3	-	8,0
Fehér-terem	10,5	10,6	11,0	11,4	-	10,5
Kerülőjárat	10,0	10,5	10,4	10,5	-	10,5
Végpont	10,0	10,9	11,0	11,0	-	11,0

5.5. Radon aktivitás koncentráció mérések gerecsei barlangokban

Az MTA debreceni Atommagkutató Intézetével együttműködve a Pisznice-barlangban és a Lengyel-barlangban 1991. óta, a Pisznicei-zsombolyban és a Veres-hegyi-barlangban 1993. óta végezzük a radon-detektorok kezelését az alábbi pontokon:

Pisznice-barlang: K-i ág bejáró
Fő-ág végpont
Palota-ág, Tizek-terme

Pisznicei-zsomboly: Vízszintes-ág, Cseppkőlefolyás

Lengyel-barlang: Akna-terem
Kiskupola-terem
Guánó-terem

Veres-hegyi-barlang: Fehér-terem
Kerülőjárat
Végpont

Az észlelési eredményeket a méréssorozat beindítása óta az ATOMKI-ban dr.Hakl József dolgozza fel.

Az 1991-94. közötti időszak eredményeit összegző előadása Radontranszport vizsgálatok a Gerecse-hegység barlangjaiban cimmel megjelent a LIMES /Komárom-Esztergom Megyei Tudományos Szemle/ 1994. évi 2. számában.

A következőkben barlangonként a teljes adatsort mutatjuk be grafikusan.

5.5.1. A Pisznice-barlang és a Pisznicei-zsombolyr radon aktivitás koncentráció értékei

Pisznice-barlang:

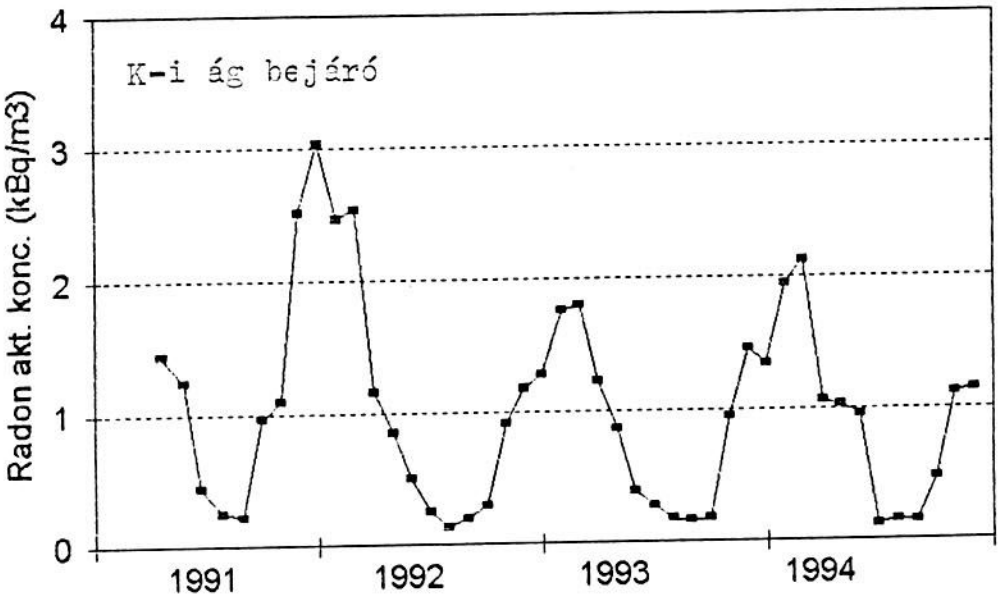

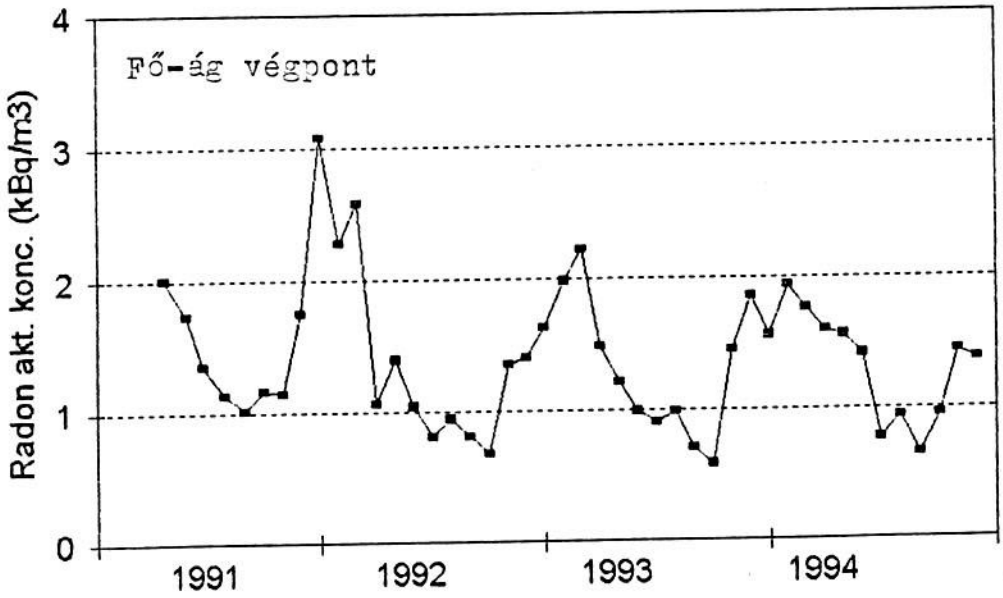

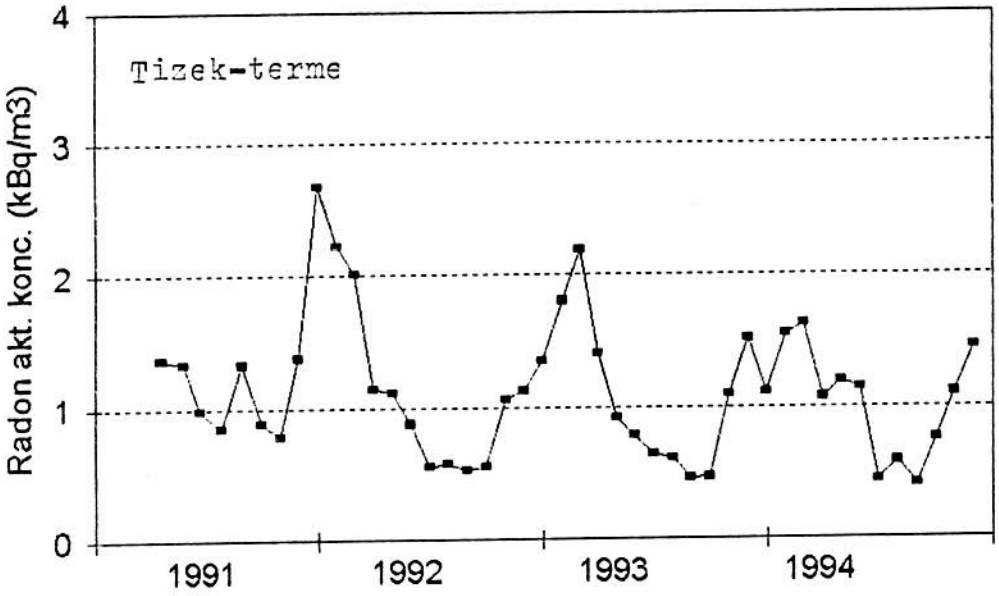

Pisznicei-zsomboly:

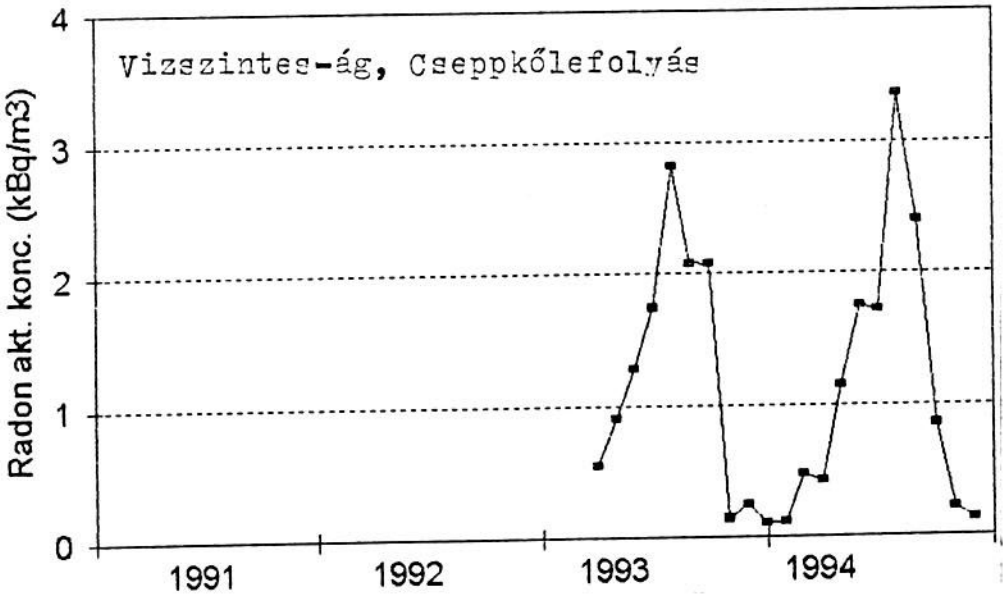

5.5.2. A Lengyel-barlang radon aktivitáskoncentráció értékei

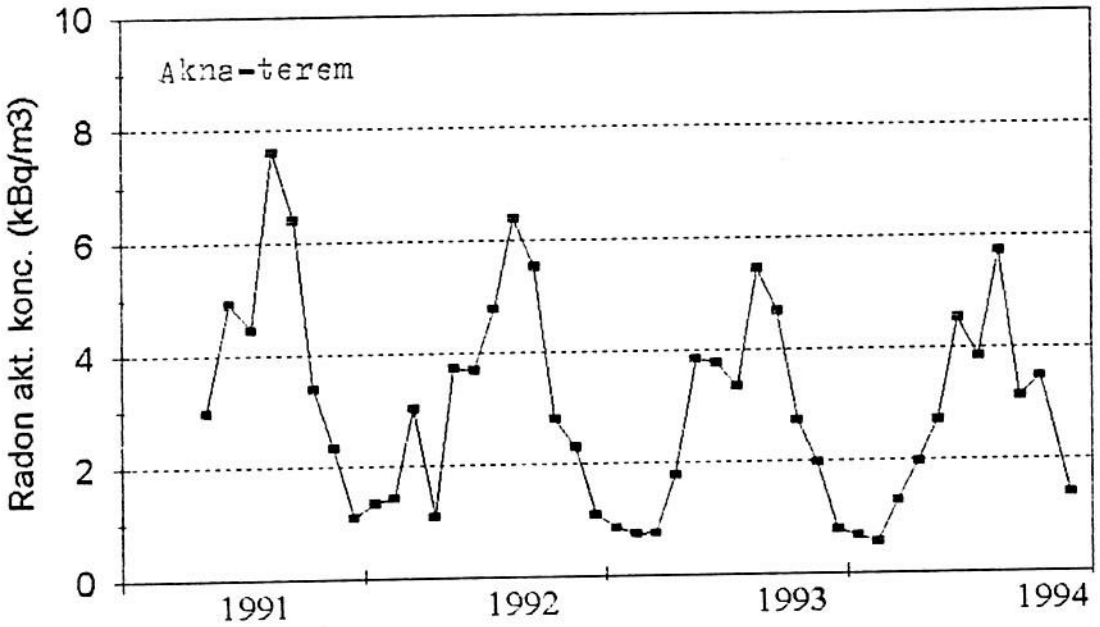

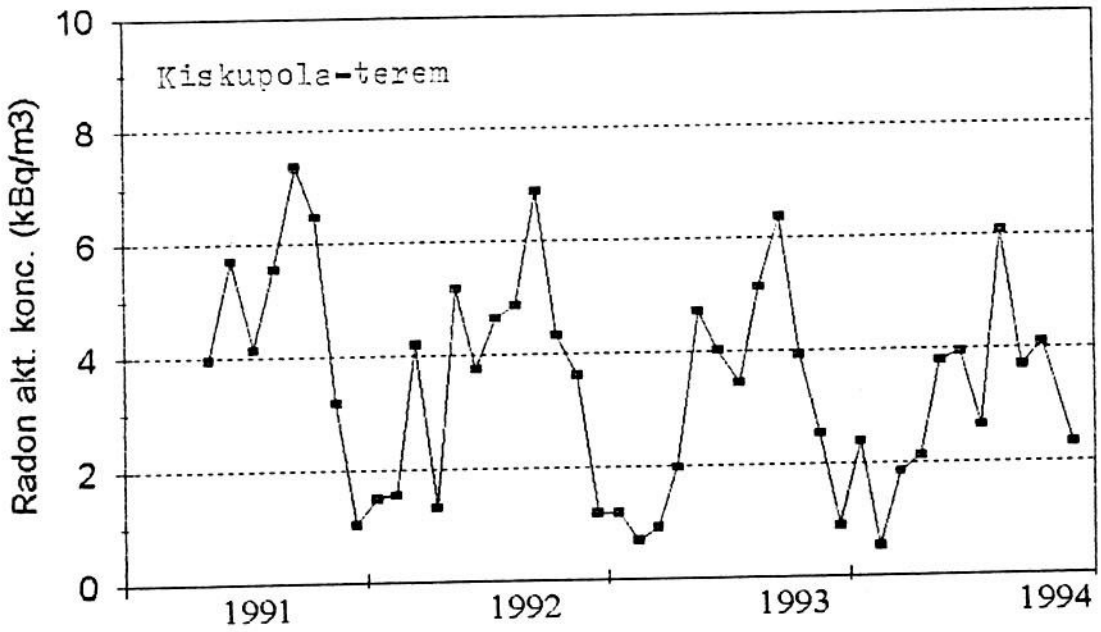

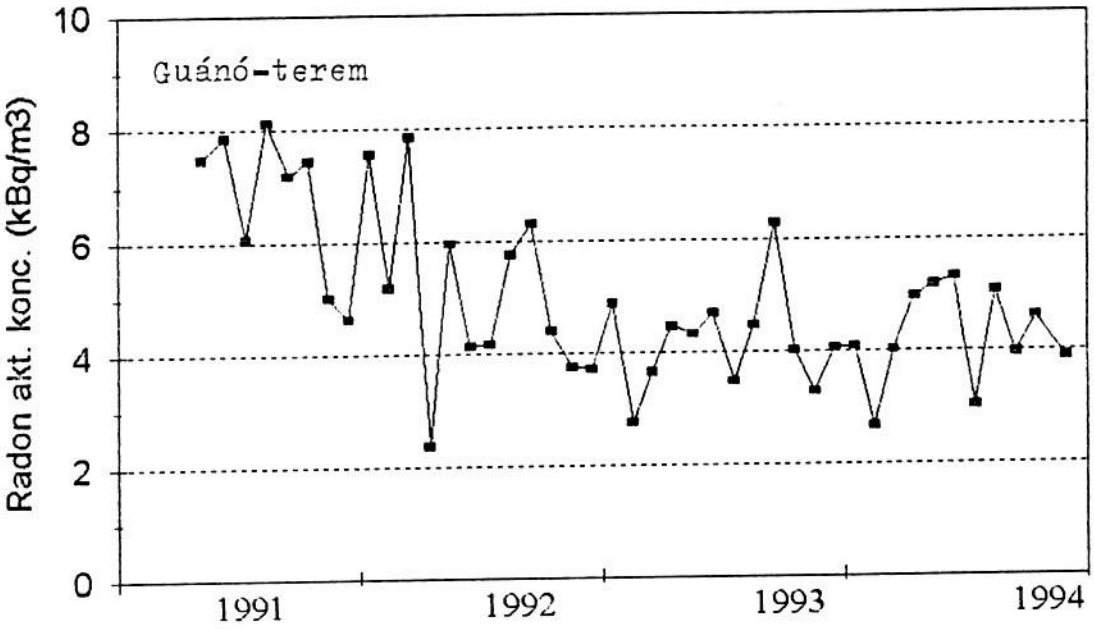
Guánó-terem
Radon akt. konc. (kBq/m3)
10
8
6
4
2
0
1991
1992
1993
1994

5.5.3. A Veres-hegyi-barlang radon aktivitás koncentráció értékei

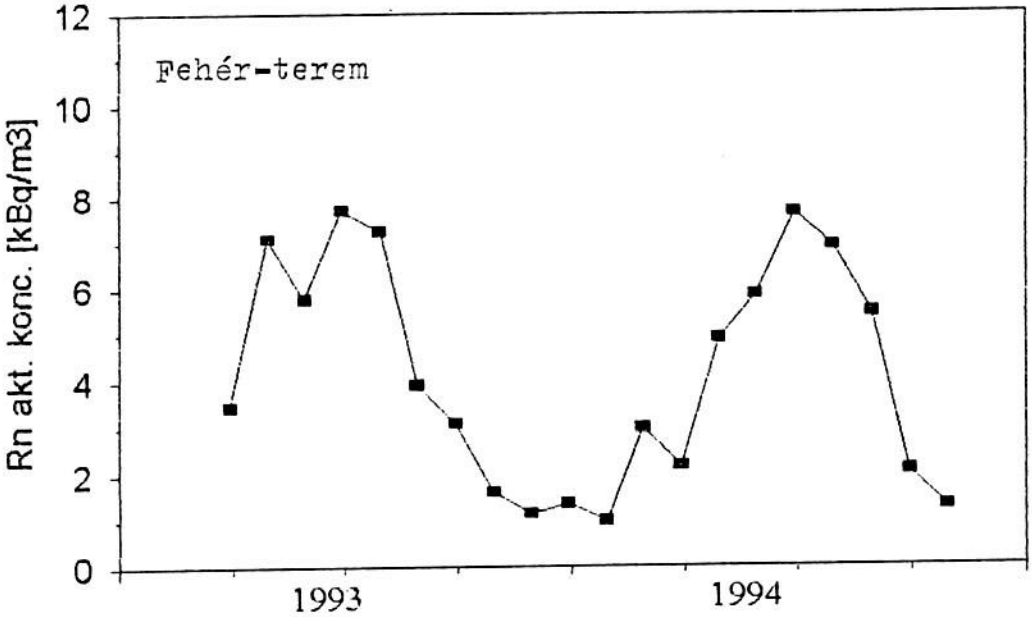

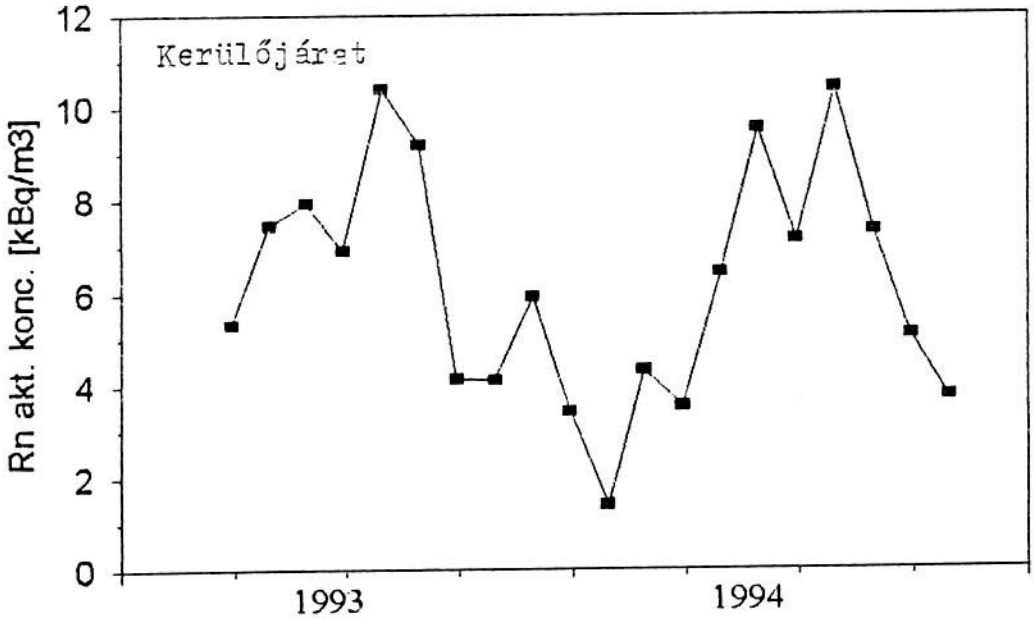

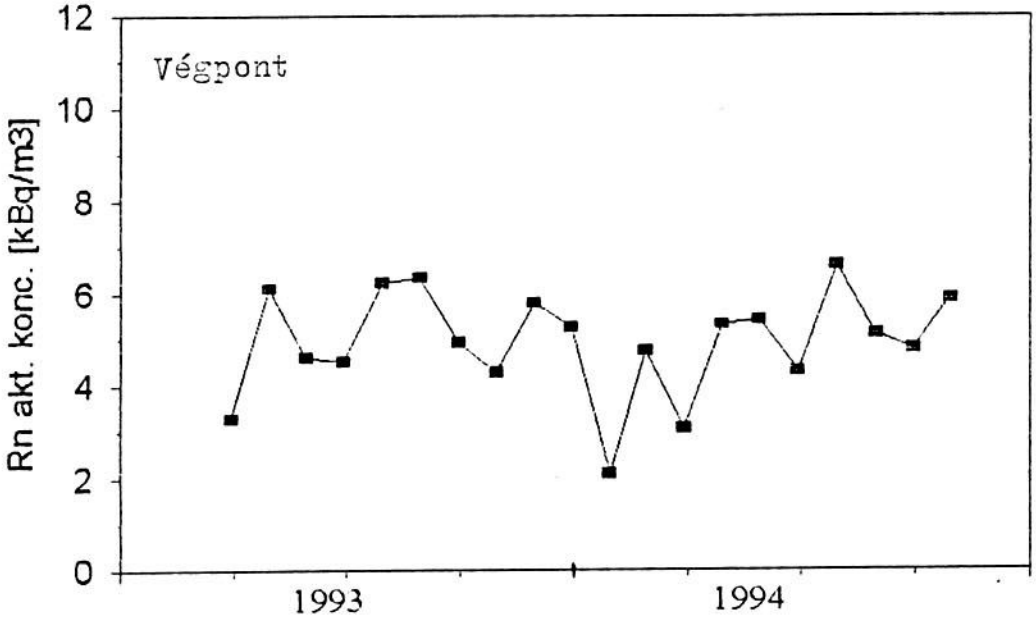
Végpont
Rn akt. konc. [kBq/m3]
12
10
8
6
4
2
0
1993
1994

6. DOKUMENTÁCIÓS MUNKÁK

6.1. A Gerecse-hegység barlangkataszteri területfelosztásának felülvizsgálata és módosítása

A Magyar Karszt-és Barlangkutató Társulat Dokumentációs Szakbizottsága 1971-72-ben készítette el Magyarország barlangkataszteri terület- és számfelosztását. E felosztás szerint a 4600. körzetszámú Gerecse-hegységben hat kataszteri egység lett kialakítva.

Az alaprendszer először 1980-ban került módosításra. A változtatást egyrészt a területhatárok terepi azonosításának megkönnyítése, másrészt az újonnan megismert barlangok nagy száma tette szükségessé. Juhász Márton javaslatára az MKBT Kataszteri Munkabizottsága ekkor az alábbi módosításokat fogadta el:

- A 4620 - 4650.számú egységek eredeti határát képező, de időközben megszünt erdei vasút nyomvonala helyett az új határ a Gerecse-patak.
- A 4620.számú barlangkataszteri egység a 4621. és 4622. számú alegységekre, a 4660.számú barlangkataszteri egység a 4661. és 4662.számú alegységekre tagolódik.

A Gerecse-hegység barlangleltárának 1994. évi összeállításakor merült fel a 4660.számú egység további tagolásának igénye. A TvH Barlangtani Intézettel egyeztetett és általa jóváhagyott új, az egységet három részterületre bontó tagolás az előzőnél jobban figyelembe veszi a terület földrajzi és geológiai viszonyait s az itt található barlangok elhelyezkedése és száma tekintetében is arányosabb az előzőnél.

A módosítással az egység külső határa nem változott. Az eredeti lehatároláshoz képest a néveltérések az időközben bekövetkezett változásokat jelzik /pl. Kenyérmező v.á. helyett Esztergom-Kertváros v.á., Piliscsaba-Jászfalu helyett Jászfalu/.

4660. Bajóti Öreg-kő, Gete, Őr-hegy és a Gerecse K-i vonulata:

Nyergesújfalu - müúton Bajót - Bajna - Szomor - Zsámbék - Töki-patak - Tinnye - müúton Jászfalu v.m. - vasúton Esztergom-Kertváros v.á. - Kenyérmezői-patak - Duna - Nyergesújfalu.

4661. Bajóti Öreg-kő csoportja:

Nyergesújfalu - müúton Bajót - Bajna - Nagysáp - Tát - Duna - Nyegesújfalu.

Barlangok:

1. Jankovich-barlang
2. Öreg-kői 1.sz. zsomboly
3. Baits-barlang
4. Szalay-barlang
5. Bajóti 1.sz. kőfülke
6. Bajóti 2.sz. kőfülke
7. Öreg-kői 1.sz. rókalyuk
8. Bajóti 3.sz. kőfülke
9. Húsvét-barlang
10. Öreg-kői 2.sz. rókalyuk
11. Öreg-kői 3.sz. rókalyuk
12. Öreg-kői 2.sz. zsomboly
13. Bajóti Lepkés-barlang
14. Kiskő-oldali-barlang
15. Kiskő-oldali 2.sz. barlang
16. Bajóti Büdös-lyuk
17. Kő-hegyi-hasadékbarlang
18. Kő-hegyi 2.sz. barlang
19. Kő-hegyi 3.sz. barlang
20. Kő-hegyi 4.sz. barlang
21. Kő-hegyi 5.sz. barlang
22. Kő-hegyi 6.sz. barlang
23. Kő-hegyi 7.sz. barlang
24. Kő-hegyi 8.sz. barlang

25. Kő-hegyi 9.sz. barlang
26. Kő-hegyi 10.sz. barlang
27. Kő-hegyi 11.sz. barlang
28. Kő-hegyi 12.sz. barlang
29. Kő-hegyi 13.sz. barlang
30. Kő-hegyi 14.sz. barlang

Azonositatlan:
701. Hóman Bálint-barlang

4662. Gete csoport:
Tát - müúton Ebszőnybánya - Annavölgy - Csolnok - Dorog - vasúton Esztergom-Kertváros v.á. - Kenyérmezői-patak - Duna - Tát.

Barlangok:
1. Hegyes-kői-barlang
2. Hegyes-kői 2.sz. barlang
3. Ebszőnybányai kis kőfejtő 1.sz.barlangja
4. Ebszőnybányai kis kőfejtő 2.sz.barlangja
5. Ebszőnybányai nagy kőfejtő 1.sz.barlangja
6. Ebszőnybányai nagy kőfejtő 2.sz.barlangja
7. Tokodi vizakna hasadékbarlangja
8. Tőkési-barlang
9. Tőkési 2.sz. barlang
10. Kőtál-barlang
11. Kőtáli-kőfülke
12. Dorogi 1.sz. kaverna
13. Dorogi 2.sz. kaverna
14. Dorogi 3.sz. kaverna
15. Dorogi 5.sz. kaverna
16. Dorogi 6.sz. kaverna
17. Dorogi 7.sz. kaverna
18. Dorogi 8.sz. kaverna
19. Dorogi 9.sz. kaverna
20. Dorogi 10.sz. kaverna
21. Dorogi 11.sz. kaverna

Azonositatlan:

701. Dorogi-sziklaüreg
702. Mária-barlang
703. Remete-barlang

Megsemmisült:

801. Dorogi 4.sz. kaverna
802. Hungária-barlang
803. Szilofon-barlang
804. Dorogi Réteg-barlang
805. Dorogi Borsókás-barlang
806. Dorogi Köteles-barlang

4663. Bajnai Őr-hegy és a Gerecse K-i vonulata:
Bajna - müúton Nagysáp - sárisápi elágazás - Ebszőny-bánya - Annavölgy - Csolnok - Dorog - vasúton Jászfalu v.m. - müúton Tinnye - Töki-patak - Zsámbék - müúton Szomor - Bajna.

Barlangok:

1. Bajnai Öreg-lyuk
2. Tepsi-barlang
3. Babál-barlang
4. Babál 2.sz. barlang
5. Babál 3.sz. barlang
6. Csolnoki kőfejtő 1.sz. ürege
7. Csolnoki kőfejtő 2.sz. ürege
8. Csolnoki kőfejtő 3.sz. ürege

Fúrással harántolva:

401. Csolnoki 604.sz. fúrás ürege

Azonositatlan:

701. Vizimalom melletti barlang
702. Zsámbéki-hasadékbarlang
703. Zsámbéki Mithras-barlang
704. Bajnai Őrhegy kisebb üregei

A gerecsei barlangleltár már az új beosztás figyelembe vételével készült. A módosítás korábban kiadott barlangkataszteri számot nem érintett.

Ugyancsak régi és megalapozott igényt elégít ki a tatai Kálvária-dombnak és környékének a 4630.számú barlangkataszteri egységhez csatolása. A mind földrajzilag, mind geológiailag szervesen a Gerecséhez tartozó terület eddig a Vértes-hegység 4530.számú egységéhez tartozott. A módosítást a TvH Barlangtani Intézettel közösen dolgoztuk ki.

4630. Öreg-Kovács - Szénás - Helyegos-hegy csoportja és a tatai Kálvária-domb

Tata - müúton Agostyán - Tardos - Vértestolna - Tarjáni- /Malom-árki-/patak - Tarjánból jövő müút a 100-as müútig - a 100-as müút és az M 1-es müút Tatabánya-újvárosi elágazása - M 1-es müút Tatáig.

Tatán belül:
M 1-es müút - Környei út - Táncsics Mihály út - Május 1.út - Agostyáni út.

A 4630.számú egység barlangleltára a módosítást figyelembe véve az alábbiakkal egészül ki:

Barlangok:
81. Megalodus-barlang
82. Bartha-kútbarlang

Azonosítatlan:
702. Eötvös József Gimnázium udvarában lévő mésztufabarlang

A Vértes-hegység 4530.számú barlangkataszteri egysége értelemszerüen a fentiekhez igazodva módosul.

Vonatkozó irodalom:

KORDOS LÁSZLÓ /1972/: Magyarország barlangkataszteri felosztása. - Karszt és Barlang, 1972.I-II. p.25-32.
KORDOS LÁSZLÓ /1980/: Barlangkataszteri hirek. - Karszt és Barlang, 1980.I. p.45-46.

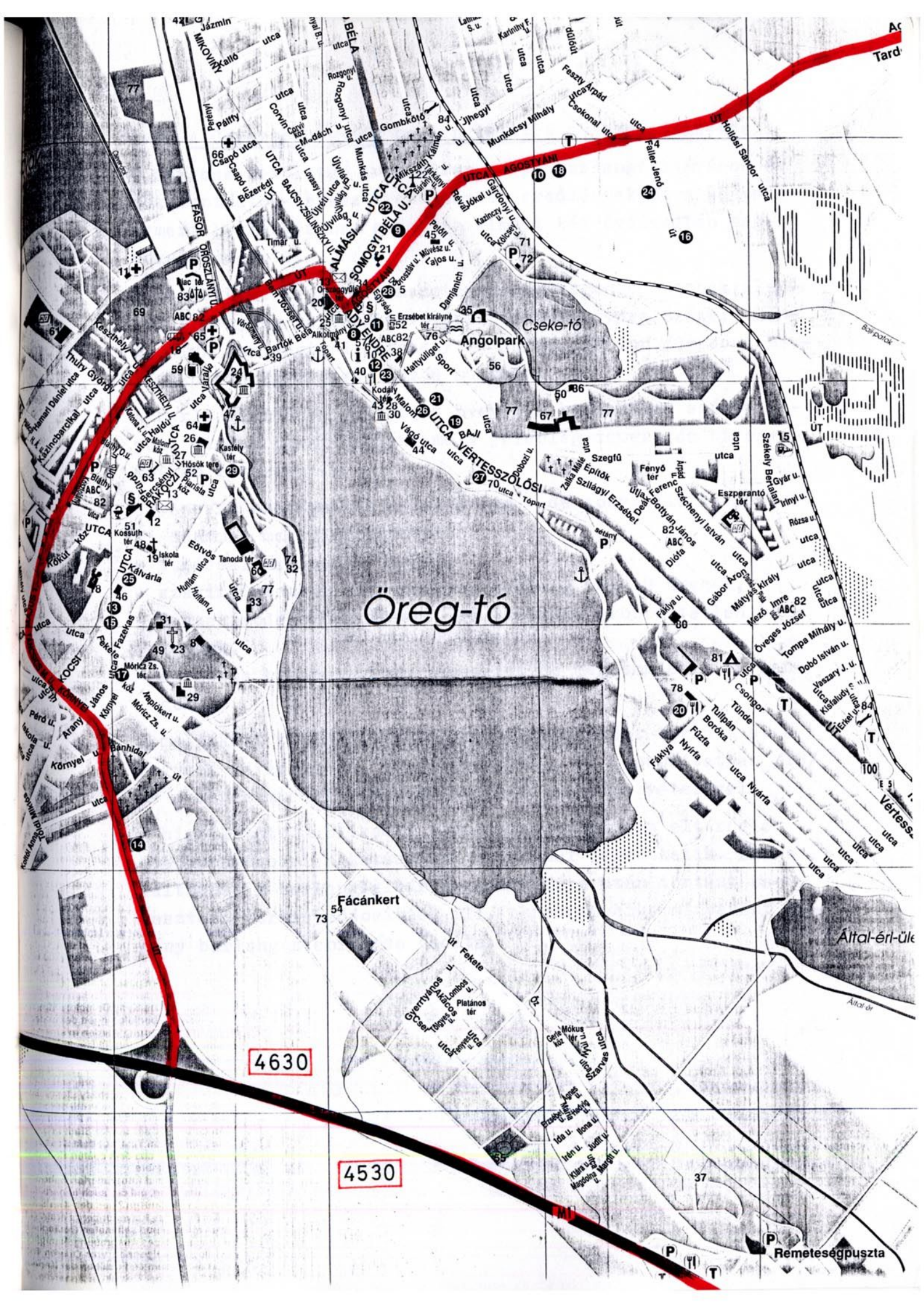
Öreg-tó
Cseke-tó
Angolpark
Fácánkert
Remeteségpuszta
Erzsébet királyné tér
Kodály tér
Kastély tér
Hősök tere
Kossuth tér
Iskola tér
Tanoda tér
Móricz Zs. tér
Platános tér
Mókus tér
Szegfű
Fenyő tér
Eszperantó tér
Szilágyi Erzsébet
Szécsényi István
Gábor Áron
Mátyás király
Imre
Öveges József
Tompa Mihály u.
Dobó István u.
Vaszary J. u.
Kisfaludy u.
Csongor
Tünde
Tulipán
Boróka
Fűzfa
Nyírfa
Fáklya
Fáklya u.
Szécsényi Ferenc
Bottyán János
Dióta
Szécsényi Ferenc
Szécsényi Ferenc u.
Gyár u.
Irinyi u.
Rózsa u.
Székely Bertalan
Szécsényi Ferenc
Szécsényi Ferenc u.
Szécsényi Ferenc
Szécsényi Ferenc
Szécsényi Ferenc

6.2. A Gerecse-hegység barlangleltárának összeállítása

A Gerecse területén intenziven folyó barlangfeltárások és dokumentációs-kataszterező munkák eredményeként a hegység ismert barlangjainak száma az elmúlt két évtizedben megsokszorozódott.

A rendelkezésre álló ismeretanyag összegzése s ennek alapján a hegység barlangleltárának összeállítása Székely Kinga /TvH Barlangtani Intézet/ és Juhász Márton /Gerecse Barlangkutató Egyesület/ közös munkája.

A barlangleltárba felvételt nyert és kataszteri számot kapott minden olyan barlang mely jelenleg ismert és bizonyitottan létezik.

Ugyancsak szerepelnek a leltárban - de speciális kataszteri számmal megkülönböztetve:

- fúrással harántolt üregek,
- szakirodalomban szereplő nem barlang méretü üregek,
- a szakirodalomból ismert, de jelenleg azonositatlan barlangok,
- a valaha bizonyitottan létezett, de megsemmisült barlangok.

A mellékelt táblázat kataszteri egységenként tekinti át a hegység barlangjait, a meglévő /324/, az azonositatlan /18/ és a megsemmisült /14/ barlangok figyelembe vételével.

A hivatkozott publikáció számadataihoz képest eltérés a 4630.számú barlangkataszteri egységnél jelentkezik. Ezt a változást a barlangleltár összeállitása után történt kataszteri területmódositás, ill. ennek következményeként néhány barlang átsorolása okozta.

A Gerecse-hegység barlangjainak megoszlása kataszteri egységenként:

Kataszteri egység	Barlang	Nem azonosítható	Megsemmisült	Összesen
4610.	58	2	2	62
4621.	55	1	2	58
4622.	-	-	-	-
4630.	82	2	-	84
4640.	26	4	1	31
4650.	44	2	3	49
4661.	30	1	-	31
4662.	21	3	6	30
4663.	8	3	-	11
Összesen	324	18	14	356

Vonatkozó irodalom:

SZÉKELY KINGA /1994/: A Gerecse-hegység barlangnyilvántartásának fejlődése. - LIMES /Komárom-Esztergom Megyei Tudományos Szemle/, 1994/2. /különszám/, p.41-61.

6.3. Adatfelvételek a 4663.sz. kataszteri egység területén

6.3.1. Bajnai Öreg-lyuk

Bajna külterületén, a községtől K-re kb.1,3 km távolságban, az Őr-hegy meredek K-i oldalának alsó részén található, kb. 230 m tszf. magasságban. A barlangbejárathoz a zöld jelzésű túristaösvény vezet.

A felső triász vastagpados dachsteini mészkőben K-NY-i és ÉNY-DK-i irányú törésvonalak mentén kialakult üregrendszer járatszerkezete és formakincse alapján egy termálkarsztos kialakulású forrásbarlang maradványa.

A szálkőkibukkanás alatt nyiló bejárat teljes szélessége 16,5 m, de ezt több nagy kőtömb két részre osztja. Az É-i nyilás /ide vezet az ösvény/ szélessége 3,5 m, magassága 2,1 m, a déli nyilás 5 m hosszú és 1,5 m magas.
A barlang Előcsarnoka 18 m hosszúságú. A bejárattól 10 m-re 8 m-ig szükül, majd É-ra - a Mellékjárat irányába - 12 m-ig ismét kitágul. NY-i végződésénél - a Főjárat belsőbb szakaszának kezdeténél - még mindig 7 m széles. Mennyezetét ÉK-i irányba 10-12°-kal dőlő réteglap alsó sikja alkotja, így 1,2-2 m közötti magasságát az aljzati kitöltés egyenetlensége határozza meg. Ezt a sik főtét egy ponton, az e járatszakasz közepén egy 0,8x2,5 m-es nyilással felnyiló, 4 m magasságú gömbüstös kürtőcske töri meg.
A Főjárat belső szakasza 17 m hosszúságú, 3-8 m szélességű, 1,5-2 m magasságú tágas folyosó, mely a kőzetdőlést követve befelé enyhén lejt. Középső részén 5 m magasságú tágas gömbüstös kupola nyilik, egy szük, további 2 m-ig felnyúló gömbfülkelánccal.
Az Előcsarnok belső harmadából ÉNY-ra elágazó 26 m összhosszúságú Mellékjárat bejáratánál 2,5 m széles és mindösszesze 0,8 m magas, de kupolás terménél 7 m-ig kiszélesedik. E terem mennyezetéből a Főjáratéhoz hasonló tágas gömbüstös kupola nyilik fel 4 m magasságig. A Mellékjárat belső része egy szük, erősen lejtő kukacjárat és egy kis aknácsa-

ka együttese, melynek járhatatlan hasadékká összeszűkülő végpontja a bejárat szintje alatt -11,6 m-rel helyezkedik el.

A barlang vertikális kiterjedése /+2,5 m, -11,6 m/ 14,1 m, horizontális kiterjedése 36 m, járatainak összhosszúsága 70,5 m.

A barlang formakincse igen változatos. Az Előcsarnok főtéjét képező réteglap-sík közel sima, csak apró egyenetlenségekkel tarkított. Az oldalfalak felülete itt sarkos, szögletes, mely kifagyásos-kőzetkipattogzásos folyamatra utal, de a bejárattól távolodva nagyobb felületeket vizsgálva a gömbüstök nyoma is egyértelműen felismerhető. A Fő- és Mellékjárat kupoláit és végponti részeit gömbüstök és gömbfülkék összeoldódásából létrejött formák jellemzik. A Mellékjárat kupolájában a falfelület a kőzet mikrotektonikai vonalai mentén erősen tagolt, mély vályukkal, barázdákkal osztott.

A barlangban ásványkiválás csak kisebb foltokban figyelhető meg. Az innen egykor leírt baritot kőzetfelületen nem, csak a törmelékben találtuk meg. A Mellékjárat kupolás termének oldalfala őskarsztos üregkitöltésnek minősíthető nagykristályos kalcitot, mennyezete limonitos kiválásokat tár fel. A végponti aknácska falain kis foltokban apró borsókő található.

A barlang kitöltése kőtörmelékes humusz és kőtörmelékes, kőzetlisztes agyagos lösz. A kőtörmelék aránya a Főjáratban igen magas, a Mellékjárat belső szakaszában alacsonyabb. Élővilága viszonylag szegényes. A bejáratközeli részeken a falakat nagy foltokban algás-zuzmós bevonat fedi, lepkék, szúnyogok és pókok a barlang teljes kiterjedésében előfordulnak. A barlang kisszámú denevércsoport rendszeres telelőhelye.

A Bajnai Öreg-lyuk a Gerecse-hegység egyik legrégebben ismert és a szakirodalomban legtöbbet hivatkozott barlangja.

Az 1960-as években dorogi barlangkutatók bontották a Mellékjárat végponti szakaszát, 1978-ban a Nemzeti Múzeum Régészeti Osztálya végzett benne felderitő ásatást.

Alapdokumentációja mindeddig nem készült el. Részletes felmérését részben vesztett, részben állandósitott pontokról végeztük.

Kataszteri száma: 4663/1.

BAJNAI ÖREG-LYUK

4663/1.

A főjárat hossz-metszete

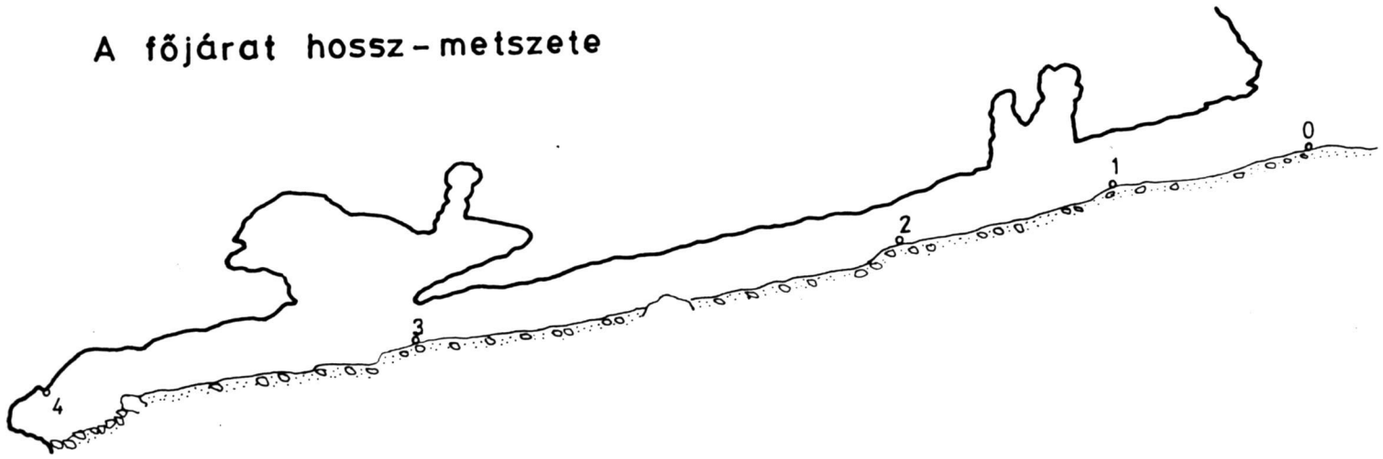

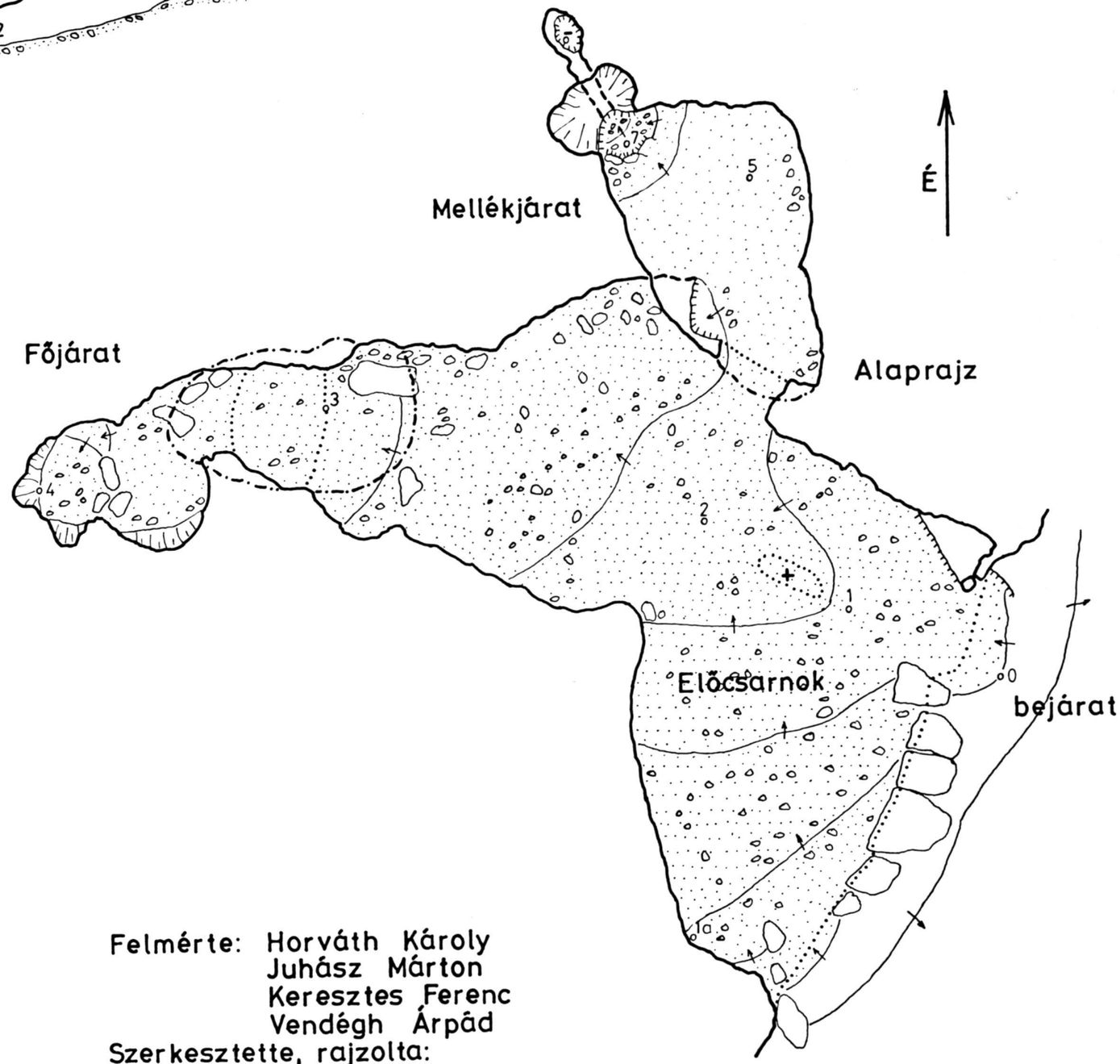

A mellékjárat hossz-metszete

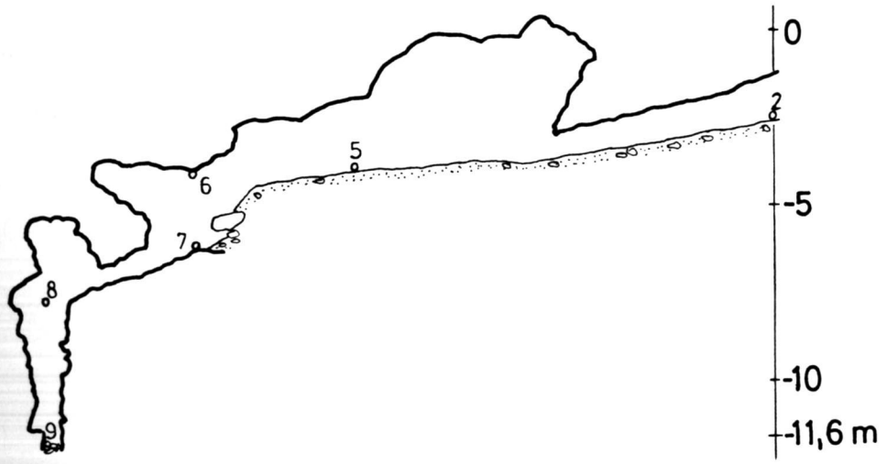

Felmérte: Horváth Károly
Juhász Márton
Keresztes Ferenc
Vendégh Árpád

Szerkesztette, rajzolta:
Juhász Márton

Gerecse Barlangkutató Egyesület, 1994.

6.3.2. Tepsi-barlang

Bajna külterületén, a községtől NY-ra kb.1 km távolságban, az Őr-hegy meredek K-i oldalának felső, sziklás részén található, kb.280 m tszf. magasságban. Messziről is jól látható bejáratait keskeny sziklapárkányon csak nehezen lehet megközeliteni.

A barlang felső triász dachsteini mészkő vastag padjai között, ill. egy ÉK-DNY irányú törésvonal mentén alakult ki, elsősorban kifagyással, kőzetkipattogzással. Tipikus rétegrés jellegü üreg. Déli bejárata 0,8 m széles, 0,7 m magas, ill. a törésvonal mentén 1,5 m magasságig felnyúlik. Rövid kukacjárata egy 2,5x3 m-es alapterületü, átlagosan 0,8-1 m magasságú fülkébe vezet, mely K-re teljes szélességében a sziklafalra nyilik. A barlang összhosszúsága 5,5 m. Falai a D-i nyilásnál észlelhető apró korall- és borsókőszerü "huzatkiválás" kivételével képződménymentesek, de erősen kormozottak és feliratokkal csúfitottak. Kitöltése minimális mennyiségü, az aljzatot alkotó réteglap mélyedéseiben felgyült humusz és apró kőtörmelék. Élővilágát néhány pók alkotja.

A barlangra Kundráth Ferenc, a Gerecsei Tájvédelmi Körzet természetvédelmi őre hivta fel figyelmünket. Elnevezése a helybeliektől származik. Alapdokumentációját elkészitettük. A szakirodalomban eddig nem szerepelt.

Kataszteri száma: 4663/2.

TEPSI-BARLANG

4663/2.

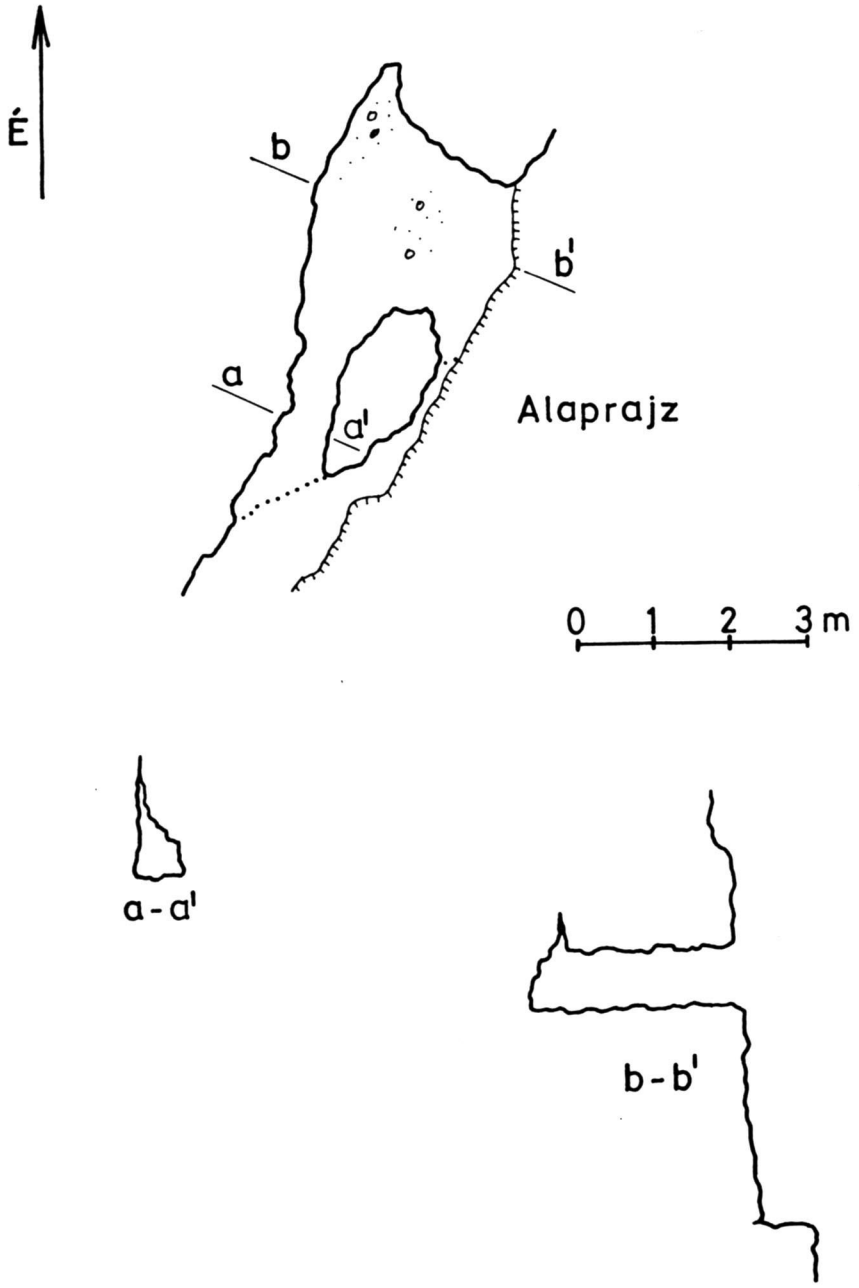

Felmérte: Juhász Márton
Keresztes Ferenc
Szerkesztette, rajzolta:
Juhász Márton

Gerecse Barlangkutató Egyesület, 1994.

6.3.3. Babál-barlang

Sárisáp külterületén, a községtől DNY-ra kb.1,5 km távolságban, a Babál-hegy /Kőszikla-hegy/ meredek, sziklás NY-i oldalában található, kb.230 m tszf. magasságban. A felhagyott kőfejtőtől D-re kb.120 m-re nyiló, igen nehezen észrevehető bejáratot a fenyőligetes-gyepes meredek oldalban kis horpadás és törmelékhányó jelzi.

A felső triász dachsteini mészkő K-NY irányú törésvonala, valamint közel É-D és ÉK-DNY irányú haránttörések mentén létrejött több szintes bonyolult üregrendszer járatszerkezete, formakincse és ásványkiválásai alapján termálkarsztos kialakulású.

Az 1,4 m szélességü, 1 m magasságú, ovális alakú bejárat rövid lejtővel a 7,5 hosszú, 3 m széles, átlagosan 1-1,5 m magas, de É-i oldalán 2,5 m-es magasságig felboltozódó Bejárati-teremre nyilik. Az ennek ÉNY-i mélypontjáról induló kuszoda az un. Kürtős-terembe vezet. E 9 m hosszú, 4 m széles, átlagosan 1,5-2 m magas "központi" teremből több irányba is indul járat:

- A terem mennyezetéből felnyiló 8 m magas kürtő, melyből a K-NY-i törésre illeszkedve több szintben is rövidebb-hosszabb vízszintes kuszodák ágaznak le. E felső barlangszakasz hosszúsága összesen 42 m.
- A terem K-i nyúlványából folytatódó 4 m hosszúságú kúszójárat.
- A terem D-i oldalához kapcsolódó, azzal közvetlenül összenyiló É-D-i irányitottságú, enyhén emelkedő 9 m hosszú, 2-5 m széles, 1-1,5 m magas Felső-mellékterem.
- A terem aljzatán, a nagy kőtömbök között nyiló 3,5 m és 4 m mélységü aknácskák, melyek a Középső-terembe vezetnek.

A barlang középső szintjét a K-NY-i irányú 4 m hosszúságú, 2 m szélességü, 2-2,5 m magasságú Középső-terem alkotja, mely két irányban folytatódik:

- NY-i irányba keskeny hasadékjellegü járat indul, mely az un. Kerülőjárathoz vezet.

- A terem mélypontjáról nyiló 2 m mélységü szük aknácska és rövid lejtős járat az un. Alsó-mellékteremhez kapcsolódik

A Kerülőjárat ÉK-DNY-i irányitottságú, szük kuszodákból, megtörő kukacjáratokból és két kis lapos termecskéből álló 24 m összhosszúságú rendszer, mely egy rendkivül szük, nehezen járható hasadékkal becsatlakozik az Alsó-mellékterem NY-i oldalába. Az Alsó-mellékterem É-D-i irányitottságú, 11 m hosszú, 2-3 m széles, magassága középen 1,5 m, D-re enyhén emelkedve ellaposodik.

A barlang vertikális kiterjedése /+10 m, -10 m/ 20 m, járatainak összhosszúsága 129 m.

A Babál-barlang a terület egyik legváltozatosabb formakincsü barlangja. A Bejárati-teremben jellemzőek a sarkos kifagyásos kőzetfelületek, de már itt is felismerhetők a gömbüstös formák. A termek mennyezeti sikja általában réteglaphoz kötődik, de mig pl. a Kerülőjárat termecskéiben és az Alsó-mellékteremben ez az uralkodó, réteglap-leszakadásos folyamattal kisérve, addig a Kürtős-teremben és különösen a Felső-mellékteremben a gömbüstökkel, kisebb gömbfülkékkel erősen tagolt mennyezet a jellemző. Az oldalfalak is általában gömbüstösek.

A borsókő a barlang egészében megtalálható. A felsőbb zónákban csak foltszerüen és kis méretben fejlődött ki, az alsó járatokban viszont nagyobb méretü és nagy felületeket takar. Az Alsó-mellékterem aljzatát is borsókő boritja.

A Kürtős-terem és a Középső-terem szintjeiben a barit is általánosan elterjedt. Apró, 1-5 mm-es táblácskái a falak mélyedéseiben, kisebb üregeiben fednek többtenyérnyi felületeket. Ugyancsak általános falfelszini elem a kipreparálódott vékony kalcittelérek sürü hálózata. Nagykristályos kalcit - valószinüleg őskarsztos üregkitöltésként - a Felső-mellékterem oldalfalának kisebb üregeiben figyelhető meg.

A Bejárati-terem kitöltése kőtörmelékes, kőzetlisztes humusz, beljebb felszinről származó kitöltéssel - az emberi nyomok kivételével - már nem találkozunk. A belső szakaszok kőtörmeléke helyben keletkezett, a nagyobb kőtömbök a mennyezetről szakadtak le. A törmelék között sok a képződménymaradvány.
A barlang élővilága viszonylag szegényes. A Bejárati-terem falait foltokban algás-zuzmós bevonat fedi, lepkék, szúnyogok és pókok a felső szakaszokon általánosan előfordulnak. A barlang kisszámú denevércsoport /kis patkósorrú denevérek/ rendszeres telelőhelye, és alkalmi nyári denevérszállás.

A Babál-barlang régóta ismert, a szakirodalom - Sárisápi-barlang néven is - elvétve emliti, de alapdokumentációja mindeddig nem készült el. A barlangot - a kürtő kivételével - állandósitott pontokról részletesen felmértük, a kürtő járatainak felmérése vázlatszintü.

Kataszteri száma: 4663/3.

BABÁL-BARLANG

4663/3.

A felső és alsó szintek alaprajzai

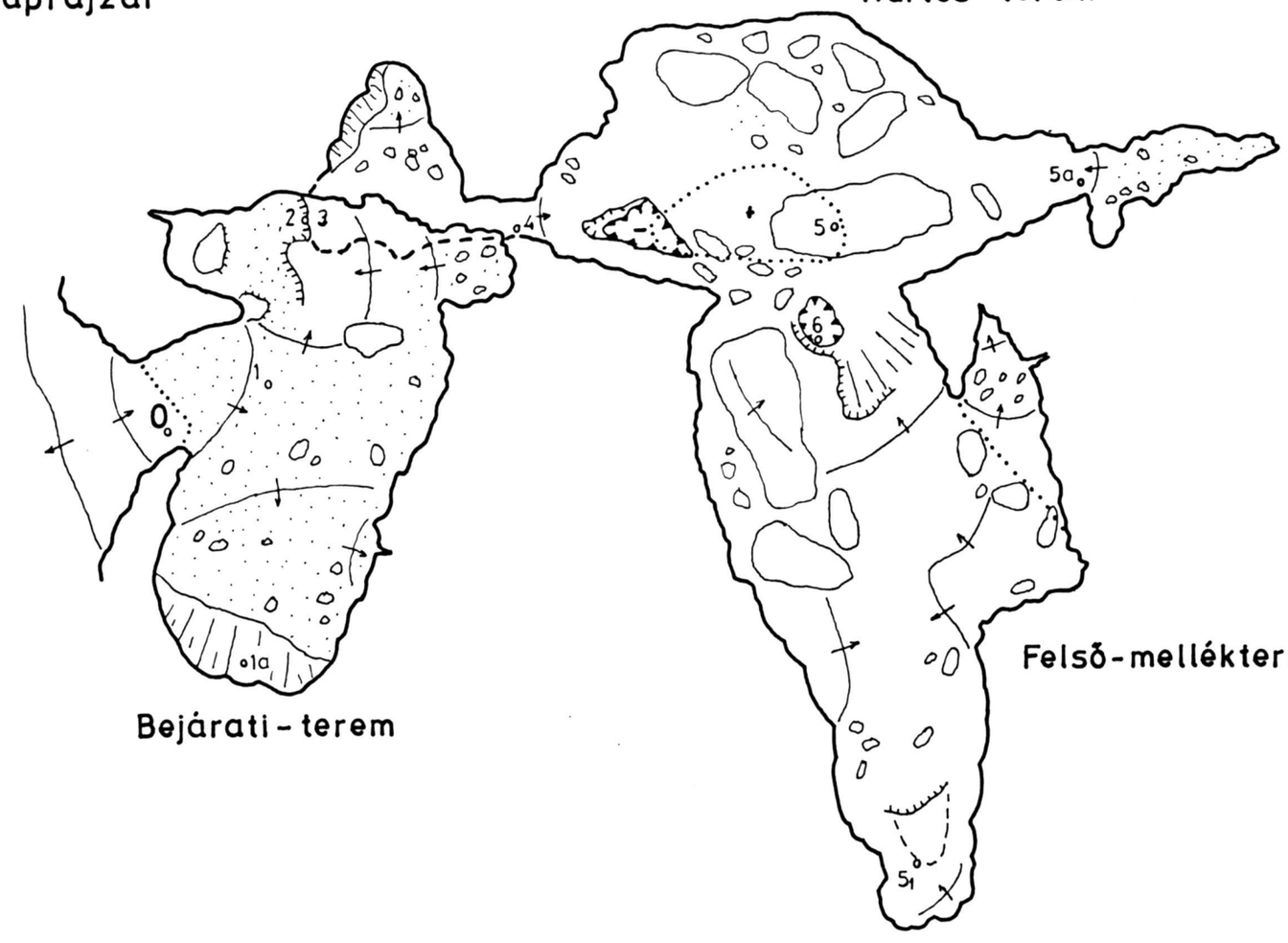

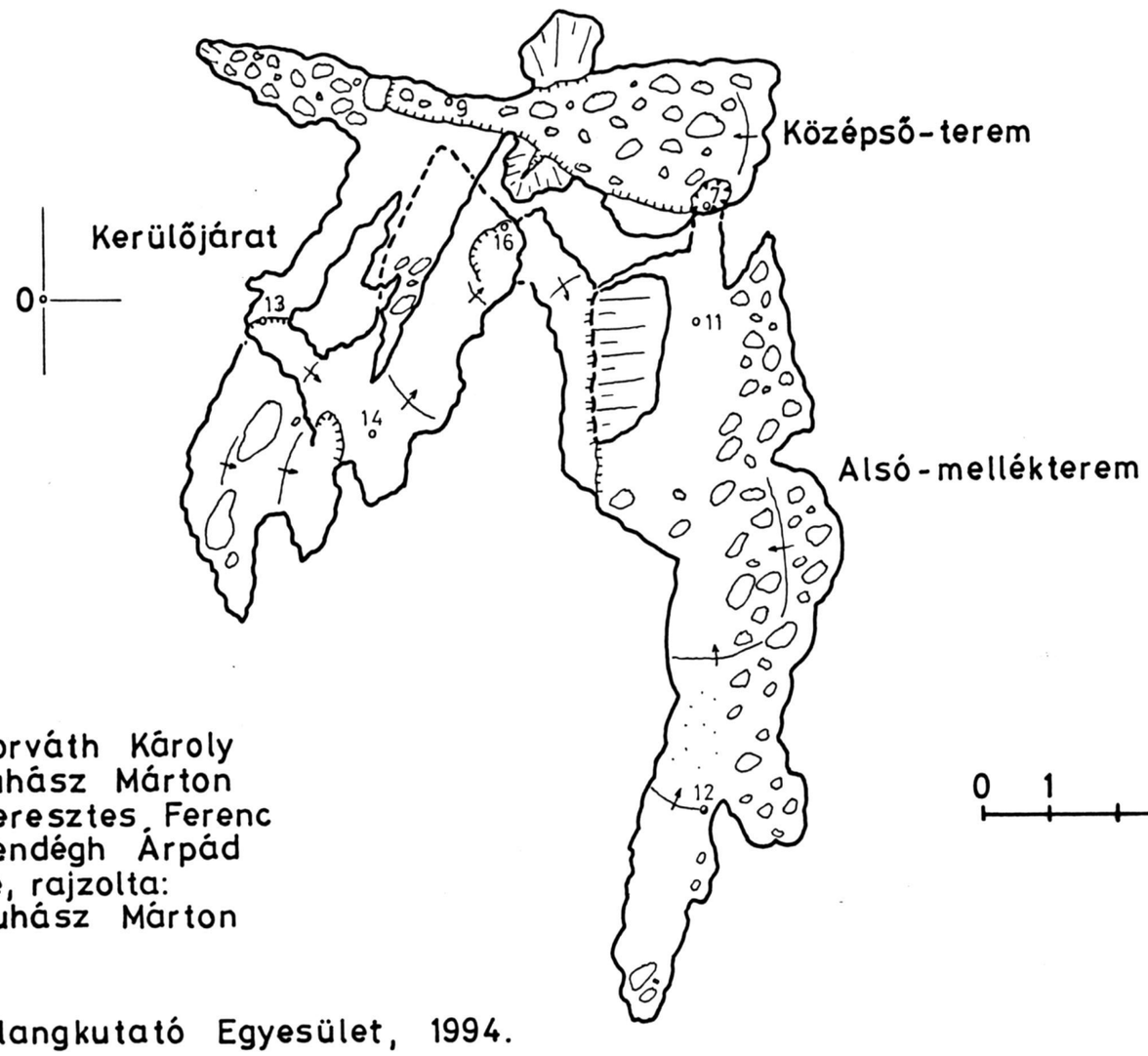

Felmérte: Horváth Károly
Juhász Márton
Keresztes Ferenc
Vendégh Árpád

Szerkesztette, rajzolta:
Juhász Márton

Gerecse Barlangkutató Egyesület, 1994.

BABÁL- BARLANG

4663 / 3.

A K - NY irányú főjáratok hossz - metszete

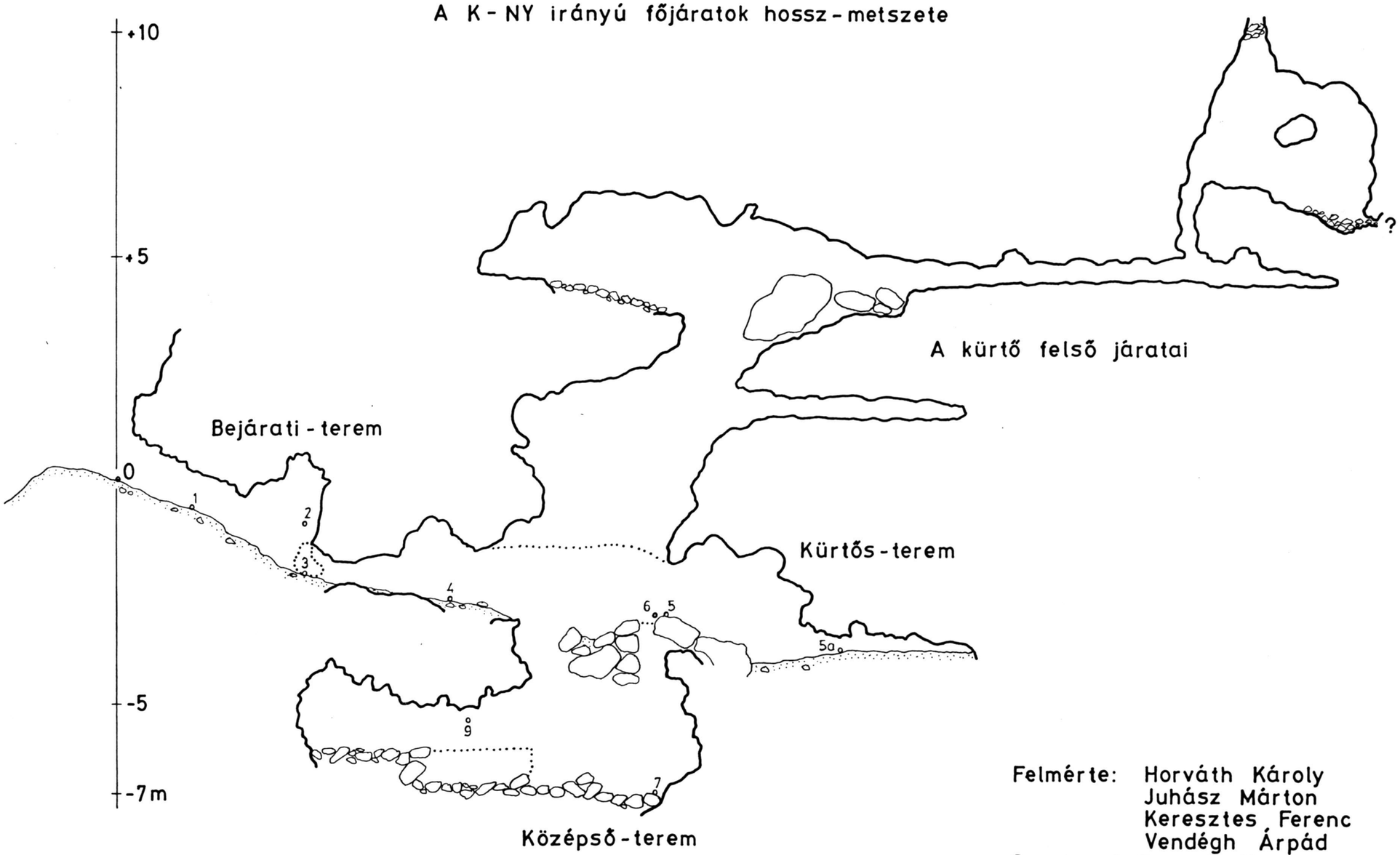

Felmérte: Horváth Károly
Juhász Márton
Keresztes Ferenc
Vendégh Árpád

Szerkesztette, rajzolta:
Juhász Márton

Gerecse Barlangkutató Egyesület, 1994.

BABÁL - BARLANG

4663 / 3.

Az É-D irányú főjáratok
hossz - metszete

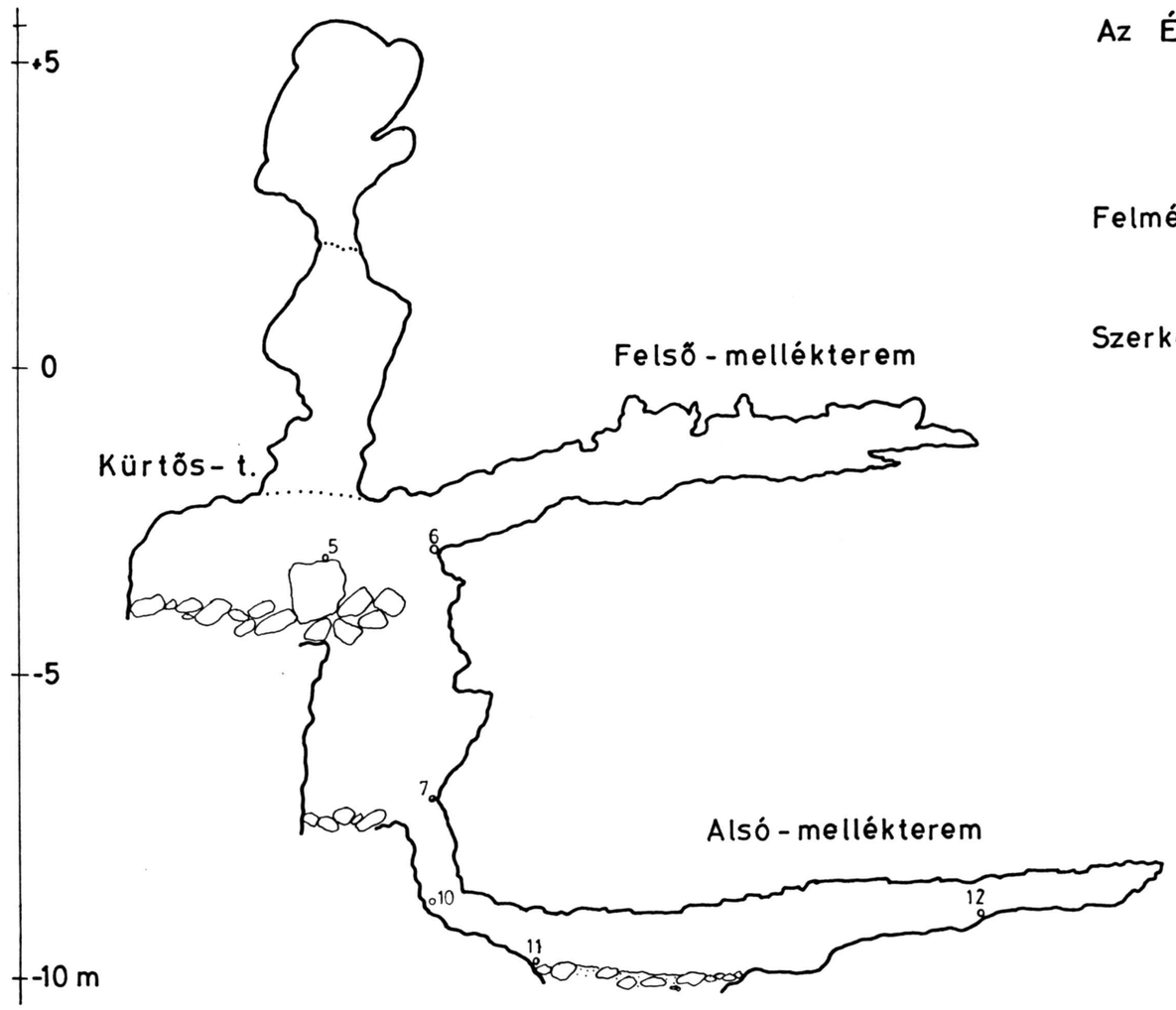

Felmérte: Horváth Károly
Juhász Márton
Keresztes Ferenc
Vendégh Árpád
Szerkesztette, rajzolta:
Juhász Márton

Gerecse Barlangkutató Egyesület, 1994.

6.3.4. Babál 2.sz. barlang

Sárisáp külterületén, a községtől DNY-ra kb.1,5 km távolságban, a Babál-hegy /Kőszikla-hegy/ meredek, sziklás NY-i oldalában található kb.220 m tszf. magasságban. A felhagyott kőfejtő középső szakaszán, a meredek törmeléklejtő és a sziklafal találkozásánál nyiló 0,7 m szélességü, 0,9 m magasságú bejárati nyilás már messziről is jól látható.

A barlang felső triász dachsteini mészkőben alakult ki, ÉNY-DK és ÍK-DNY irányú törésvonalak mentén, szép gömbüstös formái és ásványkiválásai alapján valószinüleg termálkarsztos hatásra.

A bejárattól meredeken lejtő járat 1 m után derékszögben megtörik, további 1,5 m után kis leszakadással folytatódik és függőleges jelleget vesz fel. A barlang mélysége 1,4 m, összhosszúsága 3,5 m. A falfelületek gyengén állottak, a külső szakaszon képződménymentesek, belül a fal egy részét 1-1,5 cm-es nagyságot is elérő fentnőtt kalcitkristályok boritják, s kisméretü borsóköves kiválások és kipreparálódott kalciterecskék is megfigyelhetők. A képződmények erősen sérültek. A barlang kitöltése a bejáratnál kőtörmelékes humusz, a végpontnál humuszos, kőzetmálladékos, ásványtörmeléket is tartalmazó kőtörmelék. Élővilágát szúnyogok, pókok alkotják, a bejáratnál a falakat foltokban algászuzmós bevonat fedi. A falfelületek jelentős részét vastag koromlepel boritja.

A barlangra terepbejárás közben bukkantunk rá, alapdokumentációját elkészitettük. A szakirodalomban eddig nem szerepelt.

Kataszteri száma: 4663/4.

BABÁL 2.sz. BARLANG

4663/4.

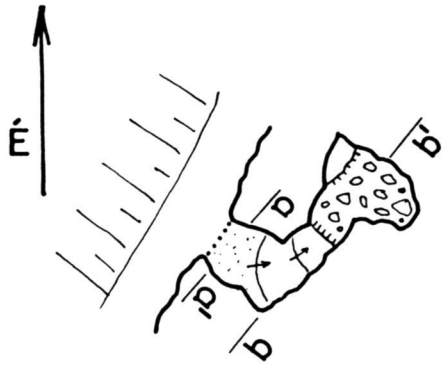

Alaprajz

0 1 2 3 m

a-a'

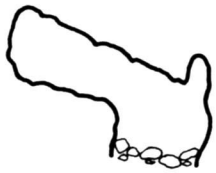

b-b'

Felmérte: Juhász Márton
Vendégh Árpád
Szerkesztette, rajzolta:
Juhász Márton

Gerecse Barlangkutató Egyesület, 1994.

6.3.5. Babál 3.sz. barlang

Sárisáp külterületén, a községtől DNY-ra kb.1,5 km távolságban, a Babál-hegy /Kőszikla-hegy/ meredek, sziklás NY-i oldalában található, kb.235 m tszf. magasságban. A felhagyott kőfejtő D-i végződése közelében, kb. fél falmagasságban nyiló 0,8 m szélességü, 0,4 m magasságú bejárata keskeny sziklapárkányról közelithető meg, nehezen észrevehető és megtalálható.

A barlang felső triász dachsteini mészkőben alakult ki, a bejárat fölött a sziklafalban szép Megalodus kövületek is megfigyelhetők. A K-NY irányú törésvonalra illeszkedő járat eleinte szük, befelé erősen lejtő kuszoda, majd 2,5 m után 2,5-3 m átmérőjü fülkévé tágul, melyből egy 1x2 m-es átmérőjü, 2 m mélységig járható aknácska indul lefelé. A barlang mélysége 3,9 m, összhosszúsága 6,5 m.

Az üreg formakincsére elsősorban a gömbüstös, gömbfülkés formák a jellemzőek, melyek a termálkarsztos kialakulásra utalnak. A falfelületek gyengén állottak, a felső szakaszon képződménymentesek, a végpont közelében kisméretü borsóköves kiválások és kipreparálódott kalciterecskék találhatók. A képződmények erősen sérültek. A barlang kitöltése a bejáratnál kőtörmelékes humusz, a végpontnál gyengén humuszos, ásványtörmeléket is tartalmazó laza kőtörmelék. Élővilágát szúnyogok, pókok és csigák alkatják, a bejárati részen a falakat foltokban algás-zuzmós bevonat fedi.

A barlangra terepbejárás közben bukkantunk rá, alapdokumentációját elkészitettük. A szakirodalomban eddig nem szerepelt.

Kataszteri száma: 4663/5.

BABÁL 3.sz. BARLANG

4663/5.

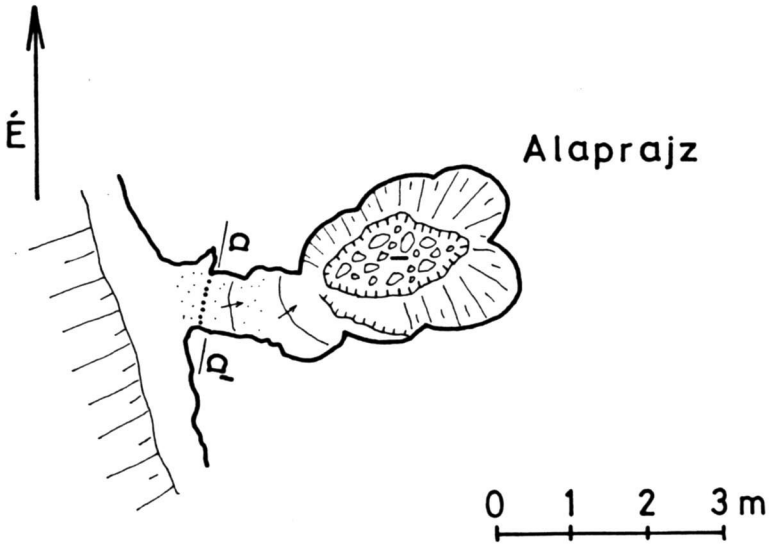

Felmérte: Juhász Márton
Vendégh Árpád
Szerkesztette, rajzolta:
Juhász Márton

Gerecse Barlangkutató Egyesület, 1994.

6.4. Gerecsei Barlangi Bibliográfiai Figyelő - 1994.

Az összeállitás célja:

- A Gerecse-hegység karsztjelenségeiről, barlangjairól, az itt folyó barlangkutató munkákról és az itt dolgozó kutatócsoportok tevékenységéről megjelent publikációk összegyüjtése.
- Komárom-Esztergom megye sajtójában megjelent valamennyi barlangokkal és barlangkutatással foglalkozó cikk összegyüjtése.

A /sajnos megszünt/ társulati "BBF"-hez hasonlóan az egyes cimszavakat két rovatban tárgyaljuk. Az első rovatban a szerző neve, a munka cime és a megjelenés helye szerepel. Lehetőség szerint a szerző teljes nevét megadjuk. Azoknál a munkáknál, melyek szerző nélkül, vagy valamilyen szignóval jelentek meg, igyekeztünk az alkotó nevét kideriteni. A bibliográfiában a szerző neve után szokásos évszámot ebben az összeállitásban nem adjuk meg tételenként, hiszen - mint a cimből is kiderül - ez itt elméletileg minden esetben 1994. A kivételeket /pl."elcsúszott" kiadás évszáma/ természetesen jelezzük. A második rovatban a munka tartalmáról adunk rövid, néhány szavas tájékoztatást.

Teljességre törekszünk, igy az adott témát csak érintő, vagy arra csak utaló cikkek is bekerültek az összeállitásba. E szempontok figyelembe vételével 1994-ben 47 cimet regisztráltunk.

ádám-jusztin: Életmentő Emlékérmet adtak át Tatabányán. - 24 ÓRA, 1994.júl.6. Tatabánya.	A Legény-barlangi januári sikeres mentésért a Magyar Barlangi Mentőszolgálat 4 tagja /dr.Dénes György, Sági Péter, Szabó Miklós és Vida István/ Életmentő Emlékérmet vehetett át.
BALOGH KATA-BÁRDOS ISTVÁN et al./1993/: Komárom-Esztergom megye településtörténeti kalauza. - Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézet, Tatabánya. 460 p.	A kiadvány 11 gerecsei barlangról tesz említést vagy ad rövid leirást. /Sajnos több téves adattal/
CZUMPF ATTILA: Gerecsei Tájvédelmi Körzet. - Ócsai Hirmondó, 1994./V.évf./ különkiadás, p.5-6. Ócsa.	A Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság tevékenységét bemutató különszámban néhány gerecsei barlang említése.
HAKL JÓZSEF: Radontranszport vizsgálatok a Gerecse-hegység barlangjaiban. - LIMES /Komárom-Esztergom Megyei Tudományos Szemle/, 1994/2./különszám/, p.89-92. Tatabánya.	A Pisznice-barlangban, Pisznicei-zsombolyban, Lengyel-barlangban és Veres-hegyi-barlangban eddig végzett mérések eredményeinek összefoglaló értékelése.

Gerecsei Barlangi Bibliográfiai Figyelő - 1994.

HOVANYECZ LÁSZLÓ: Iskolák és denevérek. - Népszabadság, 1994.dec.20.	Dicsérő észrevételek a LIMES folyóiratról, Juhász Márton: Denevérmegfigyelések a Gerecse-hegység barlangjaiban cimü tanulmányáról.
JÁKI REZSŐ: A bányászati hatások alapján bekövetkezett karsztvizszintváltozások a Gerecse-hegységben. - LIMES /Komárom-Esztergom Megyei Tudományos Szemle/, 1994/2. /különszám/, p.81-87. Tatab.	A bányászati vizkiemelések következményeinek áttekintése, a jelenlegi állapot jellemzése, a karsztvizszint visszaemelkedésének tér- és időbeli prognózisa.
JUHÁSZ MÁRTON: Visszapillantás a tatabányai barlangkutatás elmúlt 25 évére. - LIMES /Komárom-Esztergom Megyei Tudományos Szemle/, 1994/2./különszám/, p.5-40. Tatabánya.	Az elmúlt 25 év jelentősebb kutatási eredményeinek bemutatása, a szervezeti változások elemzése, a tagok listája + térkép és fotó illusztráció.
JUHÁSZ MÁRTON: Denevérmegfigyelések a Gerecse-hegység barlangjaiban. - LIMES /Komárom-Esztergom Megyei Tudományos Szemle/, 1994/2./különszám/, p.113-134. Tatabánya.	Kutatástörténeti áttekintés, a barlangi denevéres élőhelyek bemutatása, az eredmények rövid - fajonkénti - értékelése.

JUHÁSZ MÁRTON: Rövid geológiai áttekintés hegyvidéki területeinkről. - Ócsai Hirmondó, 1994./V.évf./ különkiadás, p.3. Ócsa.	A Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság tevékenységét bemutató különszámban többek között néhány gerecsei barlang említése.
JUHÁSZ MÁRTON: A szervezett tatabányai barlangkutatás 25. születésnapja ... - MKBT Müsorfüzet, 1994.nov.-dec. p.7-8.	Rövid beszámoló a Gerecse Barlangkutató Egyesület jubileumi rendezvényeiről.
KECSMÁR ZSOLT: Megszólalnak-e a kövek. - 24 ÓRA, 1994.máj.5. Tatabánya.	A Szelim-barlang és a Keselő-hegyi-barlang említése.
KISS T. JÓZSEF: Feltárják a Szelim-barlangot. - 24 ÓRA, 1994.máj.25. Tatabánya.	Beszámoló a Szelim-barlang feltárásának tervéről.

KORDOS LÁSZLÓ: A gerecsei barlangok ősgerinces kutatásának újabb eredményei /1970-1994/. - LIMES /Komárom-Esztergom Megyei Tudományos Szemle/, 1994/2./különszám/, p.93-111. Tatabánya.	41 gerecsei barlangi gerinces lelőhely ismertetése részletes fajlistákkal.
KOVÁCS BÉLA: Lehetne akár macska is ... Beszámolt a Turul Alapitvány kuratóriuma. - TKTV-ittHON, 1994. febr.4. Tatabánya.	A Szelim-barlang tervezett feltárásának emlitése.
KOVÁCS BÉLA: Feléled a Szelim barlang ? A munkálatok megkezdődtek. - TKTV-ittHON, 1994.máj.20. Tatabánya.	Képes beszámoló a Szelim-barlang feltáró munkáinak megkezdéséről.
KOVÁCS BÉLA: Barlangszinház lovardával. A Kőhegy fejlesztési elképzelései. - TKTV-ittHON, 1994.szept.16. Tatabánya.	A tatabányai Kő-hegy lehetséges idegenforgalmi hasznositásának bemutatása a Budapesti Müszaki Egyetem tanulmányterve alapján. A Szelim-barlang mint történeti kiállitás helyszine.

KURUCZ PÉTER: "Barlangrajzok" Tatabányán. - 24 ÓRA, 1994.okt.4. Tatabánya.	Ironikus hangú észrevétel a Szelim-barlang falfirkáiról.
LEBLANCNÉ KELEMEN MÁRIA: Tatabánya múltjából. Képviselők, egyesületek, alkalmazottak ... - 24 ÓRA, 1994.dec.30. Tatabánya.	Utalás Szeghalmi Gyula egy a Szelim-barlangról irt tanulmányára.
MÉSZÁROS: Két helyen is eltört a lába. Kimentették a barlang foglyát. - 24 ÓRA, 1994.jan.31. Tatabánya.	Beszámoló a Legény-barlangban történt balesetről és a barlangi mentésről.
POLACSEK ZSOLT: XXXVIII. Barlangnap, Vértestolna, 1994.június 24-26. - MKBT Müsorfüzet, 1994.máj.-jún. p.5.	Az 1994. évi MKBT vándorgyülés meghirdetése az általános tudnivalók rövid ismertetésével.

POLACSEK ZSOLT: Barlangnap. - MKBT Müsorfüzet, 1994. szept.-okt. p.6.	Rövid beszámoló az MKBT a Gerecse-hegységben, Vértestolnán megrendezett XXXVIII. vándorgyüléséről. Főrendező: Tatabányai Barlangkutató Egyesület.
POLACSEK ZSOLT: 1994 nyarán a Tatabányai Barlangkutató Egyesület ... - MKBT Müsorfüzet, 1994.nov.-dec. p.8.	Rövid hiradás a Betyárkörte-barlangban és a Döbbenet-barlangban elért feltárási eredményekről.
SZÉKELY KINGA: A Gerecse-hegység barlangnyilvántartásának fejlődése. - LIMES /Komárom-Esztergom Megyei Tudományos Szemle/, 1994/2. /különszám/, p.41-61. Tatabánya.	Rövid történeti áttekintés, majd a hegység barlangjainak kataszteri egységenkénti listája összesen 353 névvel.
SZÜCS LÁSZLÓ: A turisták elzavarják a denevéreket a barlangból. A Legyes száz méter mély is lehet. - 24 ÓRA, 1994.aug.5. Tatabánya.	Képes beszámoló a Gerecse Barlangkutató Egyesület pusztamaróti nyári kutatótáboráról.

SZÜCS LÁSZLÓ: Bontják a Szelim barlangot. A meglévő beszakadásnál nagyobb lesz az új. - 24 ÓRA, 1994.aug.10. Tatabánya.	Képes beszámoló a Szelim-barlangban folyó feltáró munkákról.
SZÜCS LÁSZLÓ: "Áttörés" a Szelim barlangnál. - 24 ÓRA, 1994.aug.23. Tatabánya.	Képes beszámoló a Szelim-barlangban folyó feltáró munkákról, a felszini munkagödör és a barlang összelyukasztásáról.
SZÜCS LÁSZLÓ: Jubiláló barlangászok. - 24 ÓRA, 1994. aug.27. Tatabánya.	Beszámoló a szervezett tatabányai barlangkutatás 25. évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferenciáról.
SZÜCS LÁSZLÓ: Nosztalgiatábor - barlangászoknak. - 24 ÓRA, 1994.szept.1. Tatabánya.	Képes riport a Gerecse Barlangkutató Egyesület pusztamaróti "nosztalgiatáboráról".

SZÜCS LÁSZLÓ: A hidrogeológus /ex/barlangász. - 24 ÓRA, 1994.szept.3. Tatabánya.	Dr.Jáki Rezső - a Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportjának alapító tagja - barlangász életútjának rövid bemutatása.
TAKÁCSNÉ BOLNER KATALIN: Genetikai és morfológiai megfigyelések a Gerecse-hegység termálkarsztos eredetü barlangjaiban. - LIMES, 1994/2./különszám/, p.63-80. Tatabánya.	A barlangok jellemzőinek bemutatása részterületenként. A geológiai-hidrológiai, morfológiai, ásványtani-üledékföldtani és geokémiai ismérvek részletes taglalása.
VAJNA GYÖRGY: "Kisértetjárás" a Lófej-forrás völgyében. - 24 ÓRA, 1994.jan.13. Tatabánya.	"Élménybeszámoló" a jósvafői Lófej-forrás sajátos müködéséről.
VAJNA GYÖRGY: Hegy gyomrában sátán háza. - Mai Nap, 1994. márc.24.	A zsámbéki Mithras-barlang bemutatása.

VAJNA GYÖRGY: Utvesztő a hegy gyomrában. A "Sátán labirintusa" máig őrzi titkát. - 24 ÓRA, 1994.márc.30. Tatabánya.	A "Sátán labirintusa" /= zsámbéki Mithras-barlang/ bemutatása.
VAJNA GYÖRGY: Az évtized szenzációja lehet. Szinház a sziklacsarnokban. Nagyszabású régészeti, geológiai feltárás a Szelim-barlangban. - 24 ÓRA, 1994. ápr.30. Tatabánya.	Beszámoló a Szelim-barlang feltárásának terveiről és rövid visszapillantás az eddigi kutatásokra.
VAJNA GYÖRGY: Nagyszabású régészeti feltárás kezdődött a Szelim-barlangban. - Magyar Hirlap, 1994.máj.17.	Beszámoló a Szelim-barlang feltárásának terveiről és rövid visszapillantás az eddigi kutatásokra.
---: A nap barlangja. - Mai Nap, 1994.máj.25.	A Szelim-barlang feltárásának említése.

---: A tiszta parkerdőért. - 24 ÓRA, 1994.ápr.22. Tatabánya.	A Megyei Természetbarát Szövetség és a Gerecse Barlangkutató Egyesület felhivása a Turul parkerdő megtisztitására.
---: Dijtalan túra. - 24 ÓRA 1994.jún.24. Tatabánya.	A Pál-völgyi-barlang felfedezésének 90. évfordulóján a barlang látogatása ingyenes.
---: Fényes jövő: a bányászat és a karsztvizek. - Élet és Tudomány, 1994/47. p.1498.	Jáki Rezső: A bányászati hatások alapján bekövetkezett karsztvizszintváltozások a Gerecse-hegységben cimü tanulmány kivonata.
---: Jerikói csontváz. - 24 ÓRA, 1994.febr.17. Tatabánya.	Rövid hir egy Jerikó közelében nyiló barlang régészeti leleteiről.

---: Jubilál a tatabányai barlangkutatás. - 24 ÓRA, 1994.aug.23. Tatabánya.	Programelőzetes a szervezett tatabányai barlangkutatás 25. évfordulója jegyében szervezett rendezvényekről.
---: Korrekció elött a Turul madár. - 24 ÓRA, 1994. febr.5. Tatabánya.	A Szelim-barlang tervezett feltárásának emlitése.
---: Medvefog a Betyár-barlangban. - 24 ÓRA, 1994. júl.18. Tatabánya.	Rövid hir a cserháti Betyár-barlang őslénytani kutatásáról.
---: Öreg spanyol "bölények" - 24 ÓRA, 1994.okt.20. Tatabánya.	Rövid hiradás egy észak-spanyolországi barlangban felfedezett 11-16 ezer éves barlangrajzokról.

---: Szinház a barlangban. - Magyar Nemzet, 1994.máj. 28.	Rövid hir a Szelim-barlangban folyó feltáró munkákról és a barlang hasznositási lehetőségeiről.
---: Tatabánya Megyei Jogú Város közgyülése 1994. január 27-i ülésének határozatai - Tatabányai Közlöny /A Megyei Jogú Város Hivatalos Lapja/, 13.sz./1994.febr.11./	A 19/1994./I.27./ kgy.sz. határozat 2.pontja: a Turul Alapitvány céljai közé felveszi a Szelim-barlang beomlott részeinek feltárását.
---: Utazás a Föld középpontja felé. - 24 ÓRA, 1994. okt.12. Tatabánya.	Beszámoló egy 55 km hosszúságú, 1475 m mélységü barlang feltárásáról Dél-Mexikóban.

6.5. GBE Sajtófigyelő - 1994.

Az összeállitás célja:

- Komárom-Esztergom megye sajtójában megjelent valamennyi barlangokkal és barlangkutatással foglalkozó cikk összegyüjtése.
- Az országos sajtóban megjelent valamennyi olyan cikk összegyüjtése, mely a Komárom-Esztergom megyében található barlangokkal, az itt folyó barlangkutatással /is/ foglalkozik.

Elsősorban a napi sajtóban megjelent irásokra "vadásztunk", mivel ezek már napokkal megjelenésük után sokszor hozzáférhetetlenek, vagy csak nehezen beszerezhetők. A társulati kiadványokban /Karszt és Barlang, Müsorfüzet, stb./ megjelenteket itt nem idézzük, mivel ezek könyvtárunkban megtalálhatók, bármikor hozzáférhetők. E szempontok figyelembe vételével 1994-ben 35 újságcikket gyüjtöttünk össze. A Sajtófigyelő egyes tételei természetesen a Bibliográfiában is szerepelnek.

„Kísértetjárás" a Lófej-forrás völgyében

A legzordabb téli hónapokban is rendszeresen túrázók érdekes hírrel tértek vissza az aggteleki karsztvidékről. Több mint egy évtizedes Csipkerózsika-álom után felébredt, illetve feléledt egy forrás, amely létezése óta foglalkoztatja a hidrogeológusokat, s a rokon tudományágak képviselőit.

A szóban forgó helyszín Jósvafőtől északra található. A településtől mohlepte sziklaóriások között, festőien szép út vezet az úgynevezett Lófej-forrás völgyébe. Itt fortyog – már amikor működik – az a titokzatos forrástorok, amely évszázadokon át kísértetiessé tette, és a ritka természeti jelenségek tárházává avatta ezt a tájat. A Lófej-forrás ugyanis kiszámíthatatlan, mondhatjuk, szellemjárást idéző viselkedésével sokféle mende-monda, misztikus história kútfője lett. A környező falvak népe még napjainkban is emleget egy derűs epizódot, ami a hetvenes évek derekán történt.

Az akkoriban éppen „porszáraz" forrásvölgyben egy budapesti turistacsoport vert tábort, mit sem sejtve arról, hogy sátraikat a forrástorok közvetlen közelében állították fel. Éjfél után aztán földöntúli morajlásra, fájdalmas, hörgésszerű hangokra riadtak fel a táborozók. A morajlás egyre erősödött, majd hirtelen roppant mennyiségű víz tört fel a mélyből, s tajtékozva zúdult alá a rég kiszáradtnak tűnő patakmederben. Mint az ürgéket öntötte ki a sátorlakókat, megfutamította még a száraz részekre településeket is.

A jámbor kirándulókat riogató „kísértetjárás" titkát már akkoriban – legalábbis részben – megfejtették a barlangkutatók, de a jelenség teljes tisztázására csak napjainkra derült fény. Időszakos forráskitörésekről van szó, aminek egyszerű a magyarázata. A forrás tudniillik az úgynevezett görbeszívó mechanizmusának elve alapján működik, folyamatosan telítődő, de csak időnként kiürülő karsztos üregből, barlangból kapja vizét.

Ennek a mechanizmusnak a mindennapi életből vett modellje lehetne, amikor például gumicsövön át fejtünk bort a hordóból. A hordó ez esetben a forrásszájnál magasabban, a hegy gyomrában rejlő sziklaüreg. A szivornyaként működő gumicső pedig maga a forrásjárat.

Mindez azonban csak az időszakos kitörést magyarázza, azt azonban nem, hogy miért kiszámíthatatlan, szeszélyes a forrás működése. A jósvafői barlangkutató-állomás szakgárdája annak idején éveken át tartó vizsgálatsorozattal végül is megtalálta az elfogadható magyarázatot. Bonyolult csillagászati számítások eredményeként kiderült, hogy az úgynevezett lunaszoláris hatások is befolyásolják a forrás működését. A Hold – Nap-vonzás, a közismert árapályt keltő tényezők ugyanis a földkéregre is hatást gyakorolnak. Így a karsztvizet tároló rétegek összehúzódása, illetve tágulása, adott esetben szivattyúként préseli magasabbra a víznívót, s ilyenkor gyorsabban telik meg a forráskitörést előidéző föld alatti üreg.

A Lófej-forrással kapcsolatos eseményeknek van még egy tatabányai hátterű érdekessége is. Úgy a nyolcvanas években dr. Gerber Pál, a szénbányák nemrég elhunyt főgeológusa, a jósvafői kutatóktól függetlenül szintén kimutatta a lunaszoláris tényezők karsztvízre gyakorolt hatását. Számításai szerint ezek a hatások számos esetben a bányavíz-betörések kiváltó okai lehettek.

Ami pedig a legendás hírű jósvafői forrást illeti, mostani újjáéledése többek között a szokatlanul bőséges őszi-téli csapadékmennyiségnek köszönhető, s remélhetően az aszályos évek megszűntét jelzi...

Vajna György

24 ÓRA 1994. január 13., csütörtök

Két helyen is eltört a lába

Kimentették a barlang foglyát

Mozgalmas délutánja volt szombaton a dorogi rendőrkapitányság ügyeletének, Tanka László őrmesternek. Az is igaz, a helyi polgári védelmi parancsnok és az esztergomi tűzoltók sem unatkoztak ezen a napon. A Kesztölchöz közeli klastrompusztai Legény-barlangban ugyanis bennrekedt egy iskolás, mert a lábát törte.

A 12 éves *Kajla Gergely* a legtöbbet a *dr. Dénes György* vezette Országos Barlangi Mentőszolgálat 25 tagú csapatának köszönhet, akik mindent megtettek a budapesti iskolásért, aki a bal alsó lábszárát két helyen is eltörte, mert rosszul lépett egy nagy kőre. A barlangszűkületeken a lábtörés miatt nem tudott visszakúszni, miként azt az engedéllyel túrázó húsz diáktársa és tanára megtehette. Volt olyan pillanat, amikor az is felvetődött, hogy vésni kell a sziklaszűkületet. Közben a mentésre érkezők terepjárói sorra elakadtak a tombolni kezdő hóviharban.

Mi történt?

13.10-kor jött a hír a rendőrség központi ügyeletétől a dorogi kapitányságra, hogy valaki balesetet szenvedett a klastrompusztai barlangban. Mindössze ennyit tudtak csak, de a rendőrjárőr azonnal kiment, hogy a helyszínt biztosítsa. 16.20-kor a barlangászok már megkezdték a mentést. Közben beindult a helyi segítség is. Bizony a hóvihar miatt gondot okozott a nehéz terep megközelítése. A kis sebesült és a mindvégig mellette tartózkodó orvos mégis reménykedhetett, hiszen ahogy múlt az idő, úgy gazdagodtak mentőeszközökben. A menedékház takarót, meleg teát adott, a szénbányák lámpákat, kábeles telefont küldött. A kocsijukkal elakadt tűzoltók pedig kézbe vitték föl az agregátort a hegybe.

Végül Gergőt becsomagolták, s hordozható hordágyon húzták át a szűkületen. A tűzoltók közben kötélhágcsót készítettek, s ennek segítségével hozták le a menedékházig.

19.50-kor már a dorogi mentőautó robogott vele az esztergomi kórház sebészetére, ahonnan – elsődlegesen ellátva – a budapesti János kórházba vitték. Így szerencsésen végződött az egyébként hivatalosan engedélyezett, lábtöréssel járó legény-barlangi túra.

A helyi polgári védelem, az esztergomi tűzoltóság és a budapesti barlangmentők valamint a rendőrség emberei minden elismerést megérdemelnek. **Mészáros**

24 ÓRA · 1994. január 31., hétfő

Lehetne akár macska is...

Beszámolt a Turul Alapítvány kuratóriuma

Mint ismeretes, a Turul-emlékmű újjáépítésének a megszervezésére létrehozott Tatabányai (Bánhidai) Turul Alapítvány ténykedése nem szűnt meg azzal, hogy tavalyelőtt novemberben ismét felavatták a város jelképét. Már csak azért sem, mert néhány utómunkálatot a szobron is el kellett végezni, illetőleg az alapítvány a közvetlen környezet rendbetételére is vállalkozott.

Az alapítvány 1993-ban 1 millió 355 ezer 234 forint bevételre tett szert. Ebből 876 ezer 902 forintot fizetett ki különböző célokra, s az év utolsó napján 748 781 forint maradt a kasszában.

A kuratórium úgy döntött, hogy a pénzmaradványból útbaigazító táblákat helyez el az emlékműhöz vezető utak mellett, hogy ezzel is megkönnyítse a Turulhoz látogatók mozgását. Arra is vállalkozott az alapítvány, hogy hozzájárul a Szelim-barlang beomlott kürtőjének feltárásához. Több kifogás érte az emlékműre szerelt táblát, ezért annak cseréjét is megoldják ebben az évben. A Képzőművészeti Lektorátus 1992. októberében készített szakvéleményt a felújított Turulról és számos észrevételt tett. Dr. Csőke Sándor, az alapítvány kuratóriumának a titkára arról tájékoztatta képviselőtársait, hogy a kifogások túlnyomó többségét elfogadták, és már intézkedtek azok korrekciójáról. A madár hasán és lábain kicseréltetnek néhány borítólemezt, s esztétikussá teszik a tartócsövet, azaz lefedik azt.

Bár a lektorátus azt javasolta, hogy három méterrel bontsák vissza a talapzatot, ezt a kuratórium nem rendeli meg, mert a műemlékvédelmi hatóság elfogadta korábban a jelenlegi megoldást. Dr. Csőke Sándor szerint a legtöbb kifogás azokat az alkalmazott megoldásokat érte, amelyeket az eredeti dokumentumok hiányában alkalmaztak a kivitelezők. A kuratórium titkára élesen bírálta a megyei sajtót, amely egy terjedelmes írásban kritizálta az emlékmű helyreállítását, kinézetét. Dr. Csőke Sándor szerint ezért a kivitelezők és a kuratórium kapcsolata egy időre megromlott, de ennek ellenére továbbra is bizalmat szavaztak egymásnak. A titkár néhány karikatúra bemutatásával vágott vissza a kritizálóknak a közgyűlésen, bemutatván, hogy a kifogások megszívlelése akár ahhoz is vezethetne, hogy a madáralak macskává válna.

— kábé —

TKTV-ittHON 1994. február 4.

Korrekció előtt a Turul madár

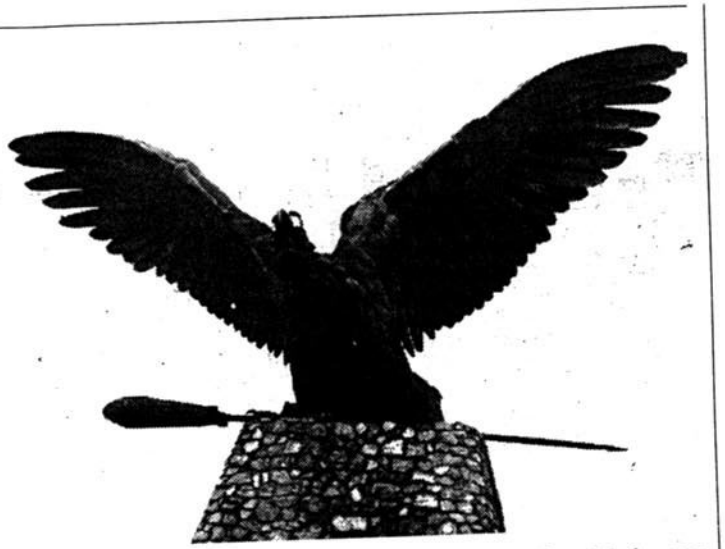

A Turul emlékművet a jövőben a város vagyonaként tartja nyilván a polgármesteri hivatal, a közgyűlés döntésének értelmében. Ezen határozattal hivatalosan is gazdára lelt a madár. Az önkormányzati ülésen *dr. Csőke Sándor*, a Turul Alapítvány Kuratóriumának ügyvezető titkára 1993. évi tevékenységüket ismertetve, a pénzügyi helyzetükről szólva elmondta: december 31-én 748,7 ezer forintot tartottak nyilván az alapítvány számláján.

A képviselők úgy határoztak, hogy ebből az összegből az M1-es és a 100-as út mentén figyelemfelkeltő, szép kivitelű tájékoztató táblákat helyeznek el a Turul emlékműről. A megmaradó összeget a Szelim barlang beomlott kürtőjének feltárására kívánják fordítani. A helyszínen gazdag régészeti és őslénytani leletek felbukkanására számítanak a szakemberek. A munkálatok elvégzésére a Tatabányai Gerecse Barlangkutató Egyesület tett ajánlatot.

Az említett pénzmaradványon felül a Turul madáron végzendő korrekciós munkákra a vállalkozói díjból további ötszázezer forint áll rendelkezésre, amelyet a Megyei Bíróság Gazdasági Hivatala bírósági letétként kezel. A Képző- és Iparművészeti Lektorátus szakvéleménye szerint a madár hasán és lábain egy-két lemez kicserélésére és korrigálására van szükség, annak érdekében, hogy ezek a részek jobban közelítsenek az eredeti kialakításhoz és megmunkáláshoz. Ugyancsak megoldást kell keresni a tartócső esztétikus takarására is.

A lektorátus szakvéleményének legtöbb megállapítását a Turul Alapítvány Kuratóriuma elfogadta, de az emlékmű talapzatára vonatkozó észrevételeket nem kívánják figyelembe venni, mert ezt a műemlékvédelmi hatóság jóváhagyta. Így annak három méterrel való visszabontása fizikai és jogi szempontból egyaránt nehezen megoldható kérdéseket vetne fel.

A Képző- és Iparművészeti Lektorátus szakvéleménye, illetőleg a kuratórium határozata alapján a kivitelező vállalkozó, az IDEA-FERR kft. kötelezte magát a szakvéleményben megjelölt hiánypótlások elvégzésére. Ehhez természetesen az szükségeltetik, hogy a munkák irányítását végző művészek a hiánypótláshoz szükséges terveket elkészítsék, s a kivitelező rendelkezésére bocsássák.

A hiánypótlási munkák elvégzését kezdetben Madarassy István betegsége hátráltatta. Ám az is tény, hogy a kivitelező és a művészek kapcsolata a szobor felavatása körüli időtől kezdve nem éppen felhőtlen. A kuratóriumnak nem áll érdekében sem a kivitelező, sem a munkákat irányító művészek lehetetlenné tétele, ezért keresik azokat a lehetőségeket, amelyek biztosítják a korrekt együttműködést.

24 ÓRA 1994. február 5., szombat

GBE Sajtófigyelő - 1994.

Tatabánya Megyei Jogú Város Közgyülése 1994. január 27-i ülésének határozatai:

19/1994. (I. 27.) kgy. sz. határozat a Turul Alapítvány alapító okirat módosítására

1. Tatabánya Megyei Jogú Város Közgyűlése elrendeli, hogy a polgármesteri hivatal a Turul emlékművet a város vagyonaként vegye nyilvántartásba.
2. Tatabánya Megyei Jogú Város Közgyűlése elhatározza a Komárom-Esztergom Megyei Bíróságnál 109. sorszám alatt nyilvántartásba vett Turul Alapítvány Alapító Okirata 1. pontjának módosítását, s az alapítvány céljai közé felveszi a Szelim-barlang beomlott részeinek feltárását.
3. Tatabánya Megyei Jogú Város Közgyűlése indokoltnak látja, hogy a Turul emlékmű megközelítését tájékoztató táblák segítsék.

Határidő: *azonnal és folyamatos*
Felelős: *Dr. Csőke Sándor, a kuratórium titkára*

TATABÁNYAI KÖZLÖNY
A Megyei Jogú Város Hivatalos
Lapja, 13.szám /1994.febr.11./

Jerikói csontváz

Íjával és nyílvesszőivel együtt ötezer évvel ezelőtt eltemetett harcos csontvázára bukkant egy izraeli kutatócsoport nemrég Jerikó körzetében. A jó állapotban megtalált csontváz egy Jerikótól északra lévő barlangban volt eltemetve. Az izraeli régészeti hivatal közlése szerint a negyvenes éveiben elhunyt harcost teljes fegyverzetében hantolták el. A csontváz mellett talált tőr pengéjét vörös foltok tarkítják – a szennyeződés vérfolt is lehet, ennek megállapítása a tudósok feladata.

Az izraeli kutatócsoport az utóbbi időben felgyorsította munkáját, amely során holt-tengeri tekercseket keresnek Jerikó környékén és a Gáza-övezetben, amely területek a jelenlegi politikai állás szerint 1994-ben palesztin önkormányzás alá kerülnek.

A „Tekercs Akciónak" elnevezett tudományos műveletet – a megszállt területeken végzendő régészeti kutatásokat – mind a palesztinok, mind egyes zsidók hevesen ellenzik. 1956 óta nem találtak holt-tengeri tekercset, ám az eddigi, 350 barlangban lefolytatott kutatások napvilágra hoztak számos papirusztekercs-részletet héber szöveggel – gazdasági számításokkal –, valamint néhány pénzérmét, ékszert és textilmaradványt.

24 ÓRA

1994. február 17., csütörtök

Hegy gyomrában sátán háza

Rókára uszította kutyáját Mány község határában B. Ferenc zsámbéki gazdálkodó. A jó kiállású magyar vizsla nekiiramodott, majd végleg eltűnt, nem tért vissza többé. Gazdája órákon át kereste, mígnem a hegyperem alatt egy szűk barlangnyílásra bukkant. Minden bizonnyal ebbe az üregbe menekülhetett a róka, s ide követhette üldözője is.

Vajna György

A vizsla tulajdonosa világító eszköz híján nem mert behatolni a barlangba, hanem a környékbeli tanyák lakóit hívta segítségül. Ám még a busás jutalom ígérete ellenére sem vállalta senki, hogy bemerészkedjék a föld alá. A rókát, kutyát elnyelő üreget ugyanis a sátán vagy az ördög útvesztőjének, labirintusának titulálják a környékbeliek. Az a szóbeszéd járja, hogy aki oda bemerészkedik, nem biztos, hogy valaha is visszatér.

Az üregrendszer valóban hátborzongatóan pokoli – erősítették meg a tatai barlangkutatók, akik annak idején felfedezték a szerintük valaha mesterségesen kialakított útvesztőt. Sziklafülkéi sorozatából százfelé ágazó folyosók nyílnak, többtonnás kőkoloncokat tart néhány kiékelődött kő a magasban, s ezek akár érintésre vagy kiáltásra is lezuhanhatnak. A folyosók közül néhány egy gigantikus, focipálya nagyságú sziklacsarnokba torkollik. Ezt a termet hatalmas, kehely formájú kőoszlopok tagolják. Ennek a fantasztikus méretű csarnoknak egyik sarkában XV–XVI. századból származó kerámiatöredéket találtak a kutatók. A rejtély azonban mindmáig megfejtetlen, hogy kik, mikor és miért vájták a hegy gyomrába ezt az üregrendszert.

Az omlásveszélytől függetlenül „Ariadné fonala" nélkül nem tanácsos ebbe a mesterséges barlangba behatolni – állítják a tatai barlangkutatók. Mesélik, hogy felfedező útjuk alkalmával a bejárattól ötven méterre órákig bolyongtak, mintegy önmaguk körül, míg a felszínre találtak. Nincs az a jutalom – mondják –, amiért e hátborzongató labirintusban a kutyus keresésére indulnának...

VI. ÉVFOLYAM, 81. SZÁM

mai nap

1994. március 24., csütörtök

Útvesztő a hegy gyomrában

A „Sátán labirintusa" máig őrzi titkát

24 ÓRA 1994. március 30., szerda

Amikor a jó kiállású magyar vizsla megorrontotta a bokrok között sompolygó rókát, halkan felnyüszített, mintegy jelt adva gazdájának a jövevényről. A gazdi is megpillantotta a ravaszdit, s nyomban kiadta a parancsot: fogd! Keresd!

A kutya a róka után vetette magát, s csakhamar eltűnt a dombhajlatban. Gazdája többszöri hívószavára sem került elő többé: A vizsla tulajdonosa órákon át kereste ebét, mígnem a hegyperem alatt egy sötétlő barlangbejáratra bukkant. Sejtette, hogy ebben az üregben tűnhetett el az üldöző és az üldözött. Órákig rostokolt a lyuk előtt, be nem merészkedett, mert hallotta már hírhedt hírét a hegy gyomrában rejlő üregrendszernek, s különben sem volt semmiféle világító eszköze.

A história az elmúlt hetekben játszódott le Mány község határában. A zsámbéki gazdálkodó vadászkutyája azóta sem került elő, vélhetően mindörökre elnyelhette a föld, pontosabban az a föld alatti útvesztő, amit egyéb elnevezések mellett a sátán labirintusának neveznek a környékbeliek.

A sok tekintetben titokzatos barlangszerűséget – neve a klasszikus szakirodalomban sehol sem szerepel – úgy tizenöt éve fedezték fel a tatai barlangkutatók. Megkísérelték felderíteni minden zegét-zugát, feltérképezni járatait, sikertelenül! A „Sátán labirintusa" tudniillik valóban pokoli útvesztő. Még azok az edzett barlangászok sem hajlandók újra behatolni a hegy gyomrába, akik egyszer már jártak benne, s akik nem egykönnyen riadnak vissza a nehézségektől.

Ha az ember átpréseli magát a szűk sziklabejáraton – e sorok írójának volt része ebben – mintegy tíz méternyi csúszás után egy kis szoba nagyságú üregbe jut, ahol végre félig-meddig felállhat. Ebből a veremből hétfelé ágaznak el a tovább vezető sziklafolyosók. Aztán újabb csúszás-mászás után ismét egy terem következik, ahol végre talpra lehet állni. A látvány itt több, mint ijesztő. Több tonnás sziklakoloncok „csüngnek" a magasban, kiékelődött kövek tartják fel valamennyit. Elég talán egy érintés, egy kiáltás, hogy meginduljon a végzetes omlás.

E barátságtalan üregből ismét vagy hatfelé ágazik a tovább vezető út. Legtöbbjük csak hason kúszva, guggolva járható, s közülük három visszavezet a kiindulópontra. Újabb és újabb omlásveszélyes termek, folyosók következnek, még a leggyakorlottabb kutatók is elvesztik itt térérzéküket, tájékozódó képességüket. Előfordult annak idején, hogy mindössze ötven méterre a kijárattól, órákig bolyongtak maguk körül a tévedtek. Ami a legmeglepőbb: a szövevényes utak egyike-másika egy gigantikus, focipálya nagyságú sziklacsarnokba vezet.

A teret itt hatalmas, kehely formájú, az anyakőzetből kifaragott oszlopok tagolják. Az ugyancsak omlásveszélyes, óriás teremből, ma sem tudni meddig és hová vezetnek a rendkívül szövevényes járatok.

A titokzatos útvesztő tulajdonképpen nem barlang. Járatait, termeit, mesterségesen vájták, nem tudni kik, mikor, és miért? Az óriás csarnok egyik sarkából egy XV.-XVI. századi kerámiatöredék került elő annak idején.

Mindent egybevetve, a „Sátán labirintusa" mindmáig konokul őrzi múltba vesző történetének titkát. Hátborzongató, életveszélyt árasztó útvesztőibe nem csoda ha nem kívánkoznak vissza még a hétpróbás barlangkutatók sem...

Vajna György

A tiszta parkerdőért

Április 22-én, pénteken a Föld Napja alkalmából a Megyei Természetbarát Szövetség városi szakosztályai és a Gerecse Barlangkutató Egyesület tavaszi természetvédelmi akciót rendez a Turul parkerdő megtisztítására. Kérik Tatabánya és környékének lakóit, minél többen vegyenek részt a megmozduláson. Találkozás ma 16-kor a Turul emlékműnél. Szerszámokról a szervezők gondoskodnak.

24 ÓRA

1994. április 22., péntek

Az évtized szenzációja lehet – Színház a sziklacsarnokban?

Nagyszabású régészeti, geológiai feltárás a Szelim-barlangban

A barlangász-riporter

Régészeti és barlangtani szempontból egyaránt az évtized szenzációját ígérő feltárás kezdődött a tatabányai Kő-hegyen, a Turul-emlékmű szomszédságában nyíló Szelim-barlangban. Mint *dr. Csőke Sándor*, önkormányzati képviselő, a Turul-alapítvány kuratóriumának elnöke elmondotta, a barlang feltárását a tatabányai Gerecse Barlangkutató Egyesület kezdeményezte. A munkálatok megkezdéséhez szükséges anyagiakat – félmillió forintot – az alapítvány juttatja a kutatóknak, akiket egyúttal felhatalmazott, hogy a kuratórium nevében szponzorokat szervezzenek a feltárás folytatásához, befejezéséhez.

A nagyszabású feltáró munkával többféle elvárásnak szeretnének eleget tenni a kutatók. El akarják távolítani a barlang pillanatnyi végpontját lezáró, jórészt omlásból eredő kőtörmelékes agyagkitöltést, amely állandó veszélyhelyzetet teremt. El kívánják érni az omladék alatt rejlő, eleddig ismeretlen barlangi járószintet, amely várhatóan ős- és újkőkori, továbbá prehisztorikus kultúrrétegeket rejthet. További cél még feltárni a barlang folytatását, bejutni az üregrendszer feltételezett szakaszaiba. A régészeti és geológiai feltárások lezárása után pedig barlangi színházzá alakítanák át az impozáns sziklacsarnokot, az Expo egyik látványosságaként. E fantáziadús terv megvalósításához, méreteivel kínálja magát a barlang. Hatalmas szádája, amely a tenger szintje felett mintegy háromszáz méter magasságban sötéten „ásít" a medencére, a városra, impozáns méretű, 45 méter hosszan, átlagosan 25 méter szélességben és 12-14 méternyi magasságban nyomul a Kő-hegy belseje felé. A misztikus fényjelenséget egy, a barlang főtéjén a felszínre nyíló körszelvényű nyílás adja, afféle hét méter átmérőjű, természetalkotta tetőablakként.

Magát a barlangot fantázia szőtte legendák sora övezi, titokzatosság lengi körül. A mindmáig élő szájhagyomány szerint a tatárjárás, majd a törökdúlás idején a környékbeli lakosság ebben a sziklacsarnokban keresett menedéket. Ám az utánuk kutató tatárok kardélre hányták az embereket, csontjaik évszázadokon át fehérlettek a kőpadokon. A török időkben pedig – szól a legenda – a janicsárok hatalmas mágylát raktak a barlang szájánál, és füstteel fojtották meg az üregben rejtőző keresztényeket. Sok száz csontvázat rejt odabenn mindmáig a föld.

Nos, ami csontokat, s az egyéb tárgyi emlékeket illeti, íme a valóság. 1934-36 között *dr. Kessler Hubert*, a hazai tudományos barlangkutatás egyik megteremtőjének kezdeményezésére *Gaál István* ásatott a barlangban. A több méteres vastagságú kitöltésanyagból jelentős mennyiségben bukkantak napfényre paleolit és neolit, valamint a rézkorig terjedő prehisztorikus időszak tárgyi emlékei, kő- és csonteszközök, kerámiatöredékek. Legbővebben a szolütrei kőipar termékei kerültek elő. Igencsak nevezetes egy medvebocs-koponyatetőn felfedett – kővel bekarcolt – állatrajz. Ez utóbbi hazánkban az első ilyen lelet. Az üledékrétegek gazdag ősfaunát is tartalmaznak, ezek a jégkorszak hidegebb és melegebb szakaszait képviselik, mintegy negyvenezer évet ölelnek át.

A Gaál-féle ásatások – a mai értékelés alapján – nem voltak kifogástalanok, alkalmi jellegűnek tekinthetők. Egyes források szerint nem kevesebb mint százneggyen csontvázat, illetve csontváztöredéket találtak a mélyebb rétegekben. Ezeket Gaálék tatárjárás-korinak vélték, noha őskoriak lehettek. A csontok a Nemzeti Múzeum raktárába kerültek, s állítólag nyomuk veszett.

A krónikák szerint, a múlt század elején egy bánhidai buzgó keresztény asszony, özvegy Oroszlánszkyné, batyuban hordta le a barlang üledékéből kikapart koponyákat, csontokat, abbéli meggyőződésében, hogy ezek a törökök által „füstben megfojtott" keresztények földi maradványai.

A hitbuzgó asszony a csontokat a bánhidai temetőben, saját kezűleg hantolta el újra. Valószínű tehát, hogy a szóban forgó öreg temetőben a történelem előtti korok embereinek csontjait rejti valahol a föld.

A barlang esetleges ismeretlen hálózatának felderítésére tudományos, geofizikai vizsgálatok is folytak. 1973-ban a Tatabányai Szénbányák barlangokkal is foglalkozó geológusai, néhai *dr. Gerber Pál* és *dr. Jáki Rezső* irányításával gravimméteres vizsgálatokat végeztek a barlang fölötti terepszakaszokon. A mérésekből arra lehetett következtetni, hogy az ismertnél nagyobb üregrendszer rejlik a felszín alatt. Igaz, az akkori próbafúrások eredménytelenek maradtak, remélhető, hogy a mostani feltárás ez utóbbi kérdést is tisztázza majd.

Végezetül, ami a Szelim-barlang régészeti, geológiai „útkait" illeti; a Gaál-féle ásatásokat követően, az elmúlt hatvan évben régész nem kutatott ezen a lelőhelyen. Ennek részint anyagi, másrészt személyi okai voltak, az őskorral foglalkozó régészek szakmai feltékenysége, a területi illetékesség bürokratikus béklyói napjainkig lehetetlenné tették a barlang feltárását. Az amatőr barlangkutató csoportok anyagiak híján nem gondolhattak ilyen nagy volumenű feltárásra, továbbá a barlang fokozott védettségi kategóriába való besorolása eleve kilátástalanná tett mindennemű ilyen próbálkozást.

Most, hogy a kutatást engedélyt kiadni illetékes főhatóságok „szíve meglágyult" ebben a vonatkozásban, plusz a Turul-alapítvány anyagi hozzájárulása révén várhatóan újabb értékes természeti-régészeti rítkasággal gazdagodhat az ország és Komárom-Esztergom megye...

Vajna György

24 ÓRA 1994. április 30., szombat

Megszólalnak-e a kövek

Titokzatos földalatti járatokról, a pokolba vezető, kéngőzös, sötét lyukakról, állatokat, embereket örökre elnyelő nyílásokról, amióta mesék, mondák léteznek mindig megemlékeznek. Mindezekből gondolom már kitaláltátok, hogy ebben a fordulóban a barlangokról lesz szó.

A barlangok megítélése mindig is kettős volt az emberek között. Sok embernek nyújtott menedéket, megint csak soknak félelmet, rettegést jelentett. Nekünk geológusoknak páratlan lehetőséget ad a Föld belsejének minél pontosabb megismerése, és nem elhanyagolandó a barlangok szemet gyönyörködtető szépsége sem. Mielőtt bármit is mondanék róluk, tudnunk kell, hogy mit is neveznek barlangnak. Általában barlangnak tekintik az egy méternél nagyobb természetes üreget, ahol egy ember nehézségek nélkül meg tud fordulni.

Tudjátok-e, hogy milyen kőzetekben alakulnak ki leggyakrabban a barlangok?

Mi a feltétele a barlangok képződésének?

A barlangok egyik kialakulási folyamatát karsztosodásnak nevezik. Az egészen apró repedésekben áramló vizek a kőzet mészanyagát kioldják.

Ezt az oldást segíti az a vízben oldott széndioxid, amelyet a víz a levegőből vont ki. Ez a széndioxid-tartalom teszi enyhén savassá a csapadékvizet.

Ez támadja, oldja a meszes kőzeteket.

A kezdetben csak néhány milliméteres repedés később centiméteres, majd méteres lesz, kialakulnak a barlang főbb járatai. A sokszor labirintusszerű kesze-kusza járatok közt a főbb járatok sokszor szabályos törvényszerűségek szerint helyezkednek el. Ezek jelentőségét a barlangok kialakulásának szempontjából csak mostanában ismerték fel.

Mi történik az eddig még oldott mészanyaggal a továbbiakban?

Hogy hívják a létrejövő természeti értékeket?

Szerencsére a Gerecse hegységben számos gyönyörű barlang található, így nekünk nem kell túl messzire utazni, ha barlangtúrát szeretnénk tenni.

Ti is biztos láttátok már, sőt lehet, hogy jártatok is már a Tatabánya fölötti Szelim-barlangban. Ennek a hatalmas barlangteremnek annyira elvékonyodott a teteje, hogy már be is szakadt.

Írjátok meg, milyen legendát ismertek a Szelim-barlangról! Ha nem tudjátok, kérdezzétek szüleiteket, vagy tanáraitokat, ők biztos tudnak segíteni!

Szintén Tatabánya felett van – a Keselő hegye – a Gerecse legmélyebb függőleges barlangjárata (Zsomboly), mely 115 m-rel visz a felszín alá. 1976-ban a geológiai szakközépiskola diákjai fedezték fel. Többéves kutatómunka után jutottak el a mai 115 m-es mélységbe.

A legnagyobb meglepetésükre egy bányászsisakba botlottak, melyet valószínűleg a víz sodort be az ember által még sosem látott üregekbe.

Természetesen ők megfelelő felszereléssel rendelkeztek a nem mindennapi túrákhoz. Nem ajánlom nektek, hogy felszerelés és vezető nélkül bármilyen lyukba bemásszatok, akármilyen kicsinynek is látszik.

Mit vinnétek magatokkal egy barlangtúrára?

Az elmondott karsztosodáson kívül más módon is kialakulhat barlang.

Mit gondoltok hogyan? Írjátok vagy rajzoljátok le!

Ha bővebben érdekelnek a barlangok, olvassátok el Kordos László: Magyarország barlangjai, vagy Kasler Hubert Mozsáry Gábor: Barlangok útjain, vízein című könyveket.

Sziasztok

Kecsmár Zsolt

24 ÓRA 1994. május 5., csütörtök

Nagyszabású régészeti feltárás kezdődött a Szelim-barlangban

Színház lesz a sziklacsarnok

Régészeti és barlangtani szempontból egyaránt az évtized szenzációját ígéri az a feltárás, ami a tatabányai Kő-hegyen, a turulemlékmű szomszédságában található Szelim-barlangban kezdődött. Mint azt dr. Csőke Sándor önkormányzati képviselő, a Turul Alapítvány kuratóriumának elnöke elmondotta: a munkálatok megindítását a tatabányai Gerecse Barlangkutató Egyesület kezdeményezte. Az ehhez szükséges félmillió forintot pedig az alapítvány bocsátotta a kutatók rendelkezésére.

A feltárással többféle elvárásnak próbálnak eleget tenni. Egyrészt szeretnék eltávolítani a barlangot lezáró s jórészt omlásból keletkezett kőtörmeléket, amely állandó veszélyhelyzetet teremt. Másrészt el kívánják érni az omladék alatt rejlő, eddig ismeretlen járószintet, ami ha minden igaz, ős- és újkőkori, továbbá prehisztorikus kultúrrétegeket rejt. Később folytatják a barlang feltárását, hogy bejussanak az üregrendszer feltételezett szakaszaiba. Ha végeznek, valószínűleg barlangszínház lesz az impozáns sziklacsarnok, amely az expó egyik látványossága is lehet.

A fantáziadús terv megvalósításához a barlang méreteivel szinte kínálja magát. Egyébként legendák sora övezi. A mindmáig élő szájhagyomány szerint a tatárjárás, majd a törökdúlás idején a környékbeli lakosság a sziklacsarnokban keresett menedéket. Ám a tatárok kardélre hányták az embereket, csontjaik évszázadokon át fehérlettek a kőpadokon. A török janicsárok pedig hatalmas máglyát raktak a barlang szájánál és füsttel fojtották meg az üregben rejtőző keresztényeket.

1934-től két éven át dr. Kessler Hubert, a hazai barlangkutatás egyik megteremtője kezdeményezésére Gaál István ásatott a barlangban. Ez idő alatt sok kő- és csonteszköz, valamint kerámia került elő. Nevezetes a medvebocs-koponyatetőre kővel karcolt állatrajz. Ez utóbbi hazánkban az első ilyen lelet. Az üledékrétegek gazdag ősfaunát is tartalmaznak, s mintegy negyvenezer évesek.

A Gaál-féle ásatások idején nem kevesebb mint száznegyven csontvázat, illetve csontváztöredéket találtak a mélyebb rétegekben. Ezek a Nemzeti Múzeum raktárába kerültek, s állítólag nyomuk veszett.

A barlangrendszer felderítésén geofizikusok is dolgoztak. 1973-ban a Tatabányai Szénbányák geológusai, néhai dr. Gerber Pál és dr. Jáki Rezső irányításával méréseket végeztek. Ebből arra lehetett következtetni, hogy az ismertnél nagyobb üregrendszer rejlik a felszín alatt.

A Szelim-barlangban a Gaál-féle ásatások óta nem járt régész. Ennek több oka van. Közrejátszott ebben az őskorral foglalkozó régészek szakmai féltékenysége és a területi illetékesek bürokratikus hozzáállása is. Az amatőr kutatócsoportok viszont a barlang fokozott védettségi kategóriába való sorolása miatt próbálkoztak hiába. Most, hogy a kutatási engedélyt az illetékes főhatóság kiadta, a Turul Alapítvány pedig anyagilag támogatja a feltárást, újabb értékes természeti és régészeti ritkasággal gazdagodhat Komárom-Esztergom megye.

• Vajna György

MAGYAR HÍRLAP 1994. május 17., kedd

Feléled a Szelim barlang?

A munkálatok megkezdődtek

Az elmúlt héten szombaton reggel egy munkagép markolókanala belevájt a Szelim barlang feletti kürtőt borító földbe. A gép jó cél szolgálatában hasította fel a természet e féltett szeletkéjét: A Turul Alapítvány segítségével a Gerecse Barlangkutató Egyesület tagjai megkezdték azt a feltáró munkát, amelytől azt várják, hogy a ma ismert barlang egy kétszer-háromszor nagyobb oldaljáratban folytatódhat majd tovább.

A barlang jelenlegi bejáratától nem messze, a hegytető irányában elkerítették azt a területet, ahonnan kitermelik a kürtőbe összegyűlt földet, majd később megbontják a kőzetet is. Juhász Mártontól, az egyesület elnökétől és dr. Csőke Sándortól, a Tatabányai Turul Alapítvány titkárától megtudtuk, hogy egy 17—18 méter mély gödröt kell ásni ahhoz, hogy a feltételezett újabb barlangrészt feltárhassák. 2—3 méternyi a földréteg, utána kemény kőzet következik, abban kell majd továbbhaladni, s legalább 200—250 köbméternyi anyagot kell kitermelni.

A Turul Alapítvány vállalta korábban, hogy rendbe hozza az emlékmű mögötti parkerdőt, a Szelim barlang feltárása is ezért indult el. Az alapítvány és az egyesület tagjai remélik, hogy a Tatabányán páratlan természeti érték, a pattintott kőkorszaki barlang új életre kelhet. Konkrét elképzelések vannak azzal kapcsolatban is, hogy milyen látványosságok — múzeum, szabadtéri színpad stb. — kaphatnának helyet e területen. A harmincas években már folytak itt ásatások, de az akkori kor színvonalán. A munkálatokat beindítók remélik, hogy őskori maradványok is előkerülhetnek a barlang-bővítés során. Ha tehetjük, folyamatosan végigkísérjük a feltárás főbb állomásait.

— kábé —

A NAP BARLANGJA: hamarosan megkezdik a tatabányai Kő-hegyen található, Szelim-barlang feltárását.

A NAP BABÁJA: meg nem erősített hírek szerint a pénzhiánnyal küzdő barlangkutatók a nyitányra Ali babát is meghívják. Tiszte szerint csak egyetlen mondatot várnak tőle: Szelim, tárulj!

mai nap

1994. május 25., szerda

Feltárják a Szelim-barlangot

A Gerecse hegység egyik tájvédelmi szempontból is kiemelkedő szép helye a Tatabánya felett, a Kőhegyen lévő Szelim-barlang és környéke. A sok millió évvel ezelőtt keletkezett mészkőbarlang a turisták által is sokat látogatott kiránduló központtá vált. Akik már jártak a hatalmas 15-20 méter széles kürtőben, bizonyára látták, hogy a bejárat túlsó végét omlás torlaszolja el.

A Gerecse Barlangkutató Egyesület és a Turul Alapítvány nem kis feladatra vállalkozott. Az előzetes geológiai vizsgálatok bizonyították, hogy a több ezer éve, a jégkorszak vége felé beomlott nyílás összeköttetésben van a meglévő kürtővel. Ennek összenyitására a hatalmas földmunkák és sziklatömbök szétzúzására vállalkozott a fentebb említett két csoport. A részletekről Juhász Márton, a Gerecse Barlangkutató Egyesület elnöke számolt be lapunknak.

– Már korábbi kutatások és feltételezések bizonyították, ha ezt a munkát elvégezzük, a jelenlegi barlang két-háromszorosára „nő". Az így feltárt barlangban pedig tovább folytatódhatnak a korábban abba maradt régészeti kutatások. Már ekkor találtak ugyanis paleolit, pattintott kőkori eszközöket, őslénytani maradványokat. Majd később a neolit korból csiszolt kő- és csonteszközöket is. A tatárjárás korából pedig elsősorban női és gyermek csontvázakat találtak, akik valószínű az ellenség elől menekültek erre a védett helyre. Nagy kihívás számunkra ez a feladat, hiszen ha elkészülünk vele, az utóbbi évek legnagyobb, szakmailag is fontos munkáját tudjuk magunk mögött. A vállalkozásról még annyit, hogy a környék tereprendezésével együtt, mintegy 400 ezer forintba kerül és várhatóan június közepére fejezzük be. Ehhez az anyagiakat elsősorban a Turul alapítványtól kaptuk, akik nélkül nem jöhetett volna létre a feltárás. A barlang későbbi hasznosítására is sor kerülhet, hiszen az így kialakított járatok némi beruházás után akár hangverseny vagy színházi előadások rendezésére is alkalmasak lehetnek. **Kiss T. J.**

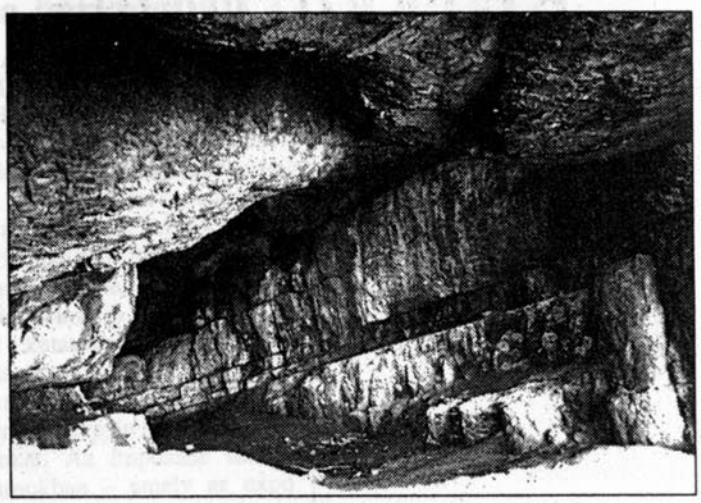

A barlang jelenlegi bejárata

24 ÓRA 1994. május 25., szerda

Színház a barlangban

A *Turul Alapítvány* támogatásával megkezdték a tatabányai Kő-hegyen található Szelim-barlang feltárását. A Turul-emlékmű szomszédságában lévő üregrendszer feltárását, hasznosítását a helyi Gerecse Barlangkutató Egyesület kezdeményezte. Az alapítvány pedig félmillió forintot bocsátott a kutatók rendelkezésére. A feltárás során feltérképezik a korábban végzett geofizikai mérések alapján feltételezett járatokat. Az impozáns sziklacsarnokban – amely az expo egyik látványossága is lehet – barlangszínházat és múzeumot terveznek berendezni – jelentette az *MTI*.

A Szelim-barlanghoz fűződő legendák szerint a tatárjárás, majd a törökdúlás idején a környékbeli lakosság a sziklacsarnokba menekült. A tatárok azonban kardélre hányták az embereket, a török janicsárok pedig hatalmas máglyát raktak a barlang szájánál és füsttel fojtották meg az üregben rejtőzőket.

Magyar Nemzet

1994. május 28.

Díjtalan túra

Kilencven évvel ezelőtt fedezték fel a Pálvölgyi barlangot a fővárosban, a mai Szépvölgyi út 162-ben. Az évforduló alkalmából csütörtökön díjtalanul kalauzolják az ide látogatókat. A gyermekeknek barlangrajzversenyt és vetélkedőt tartanak.

Madar Mariann, a barlang üzemvezetője elmondta a hajdani kőfejtő területén, 1904. június 23-án Soltz Pál Kornél és Bagyura János talált rá a kétmillió éves barlangra, amelyet a mélyből feltörő meleg víz alakított ki az eocén korú mészkőben. A Budai hegyek folyamatos kiemelkedése, a Duna bevágódása után a meleg víz eltűnt a járatokból. A felszínről beszivárgó esővíz oldotta a mészkővet, aminek következtében álló és függő cseppkövek képződtek a barlang belsejében. A kutatók, barlangászok egyre nagyobb részt tártak fel. Ma már 8 kilométernyi szakasza ismert, ennek azonban csak egy része – 500 méter – látogatható. Több mint 400 lépcső vezet a csodálatos képződményekhez.

24 ÓRA

1994. június 24., péntek

Életmentő Emlékérmet adtak át Tatabányán

Ötvenen egy kisfiúért

A gyermekeket ért baj, baleset sokáig foglalkoztatja a közvéleményt. Azt hiszem valamennyien emlékezünk arra a január 29-ediki napra, amikor felröppent a hír, hogy egy 12 éves kisfiút barlangi baleset ért Klastrompusztán. A jól felkészült budapesti tanár a Móricz Zsigmond iskola 20 diákját vezette erre a barlangi túrára, egyik tanítványa, *Kajla Gergely* valahogy rosszul lépett, s lezuhant egy olyan helyre, ahonnan csak nagy nehézségek árán lehetett felhozni összezúzott, törött lába miatt.

Dr. Horváth József köztársasági megbízott dr. Dénes Györgynek, (balról) a mentőszolgálat vezetőjének adja át a kitüntetést

A tanár riasztotta a Magyar Barlangi Mentőszolgálatot, ahonnan nagyon gyorsan megérkezett a mentőalakulat, s nyolcórai megfeszített munkával, sokszor életük, testi épségük kockáztatásával sikerült felhozni a gyereket, aki mellett végig ottmaradt tanárja. Mire felértek, hóvihar tette szinte járhatatlanná a szikláról lefelé a mentést, de készenlétben álltak és segítettek a Dorogi Rendőrkapitányság emberei, az esztergomi tűzoltók, a Polgári Védelem szakemberei, s készenlétben voltak a bányamentők is. Mintegy ötven ember összehangolt munkája eredményeképpen a kisfiú felszínre került, azonnal kórházba juttatták, s ma már talán csak lidérces álmában jelenik meg a keserves időszak.

A fentiek felidézésére azért volt szükség, hogy értsük, miért is terjesztette fel a Magyar Barlangi Mentőszolgálat négy tagját Életmentő Emlékérem kitüntetésre, nem sokkal az események után *dr. Dezső Gyula*, megyei rendőrfőkapitány és *dr. Kovács György Zoltán*, a megyei önkormányzat vezetője. Az indokolás egyértelmű volt, ezért a kitüntetést megkapták: *dr. Dénes György*, a Magyar Barlangi Mentőszolgálat vezetője, *Szabó Miklós, Vida István* és *Sági Péter*, a szolgálat tagjai. A kitüntetést *dr. Horváth József*, köztársasági megbízott adta át a megyeházán a kiváló és önzetlen barlangi mentőknek.

ádám – jusztin

24 ÓRA 1994. július 6., szerda

Medvefog a Betyár-barlangban

A Nógrád megyei Szentkúton feltárják a Meszes-tető lejtőjén nyíló Betyár-barlangot. A 40 méteres járatrendszer nem különösebb látványosság, mint a kutatást végző pásztói múzeum szakemberei mondják: „denevér-lakta ronda kis lyuk".

Léte azonban kisebbfajta természeti szenzáció: a Cserhát kőzetviszonyaiból adódóan ugyanis ezen a tájon egyáltalán nincsenek barlangok. A barlang üledékéből végzett őslénytani vizsgálat során a rágcsálók maradványai mellett egy legfeljebb 300 éves medvefog is előkerült, ami az összefüggő erdőségekkel nem dicsekvő tájon ugyancsak különlegességnek számít. A mackók inkább a Bükk erdőit kedvelték, az utolsó hazai mézdézsmálót 1906-ban a Bükkben kapták puskavégre. A Betyár-barlang járatait a pásztói muzeológusok feltérképezték.

24 ÓRA

1994. július 18., hétfő

A turisták elzavarják a denevéreket a barlangban

A Legyes száz méter mély is lehet

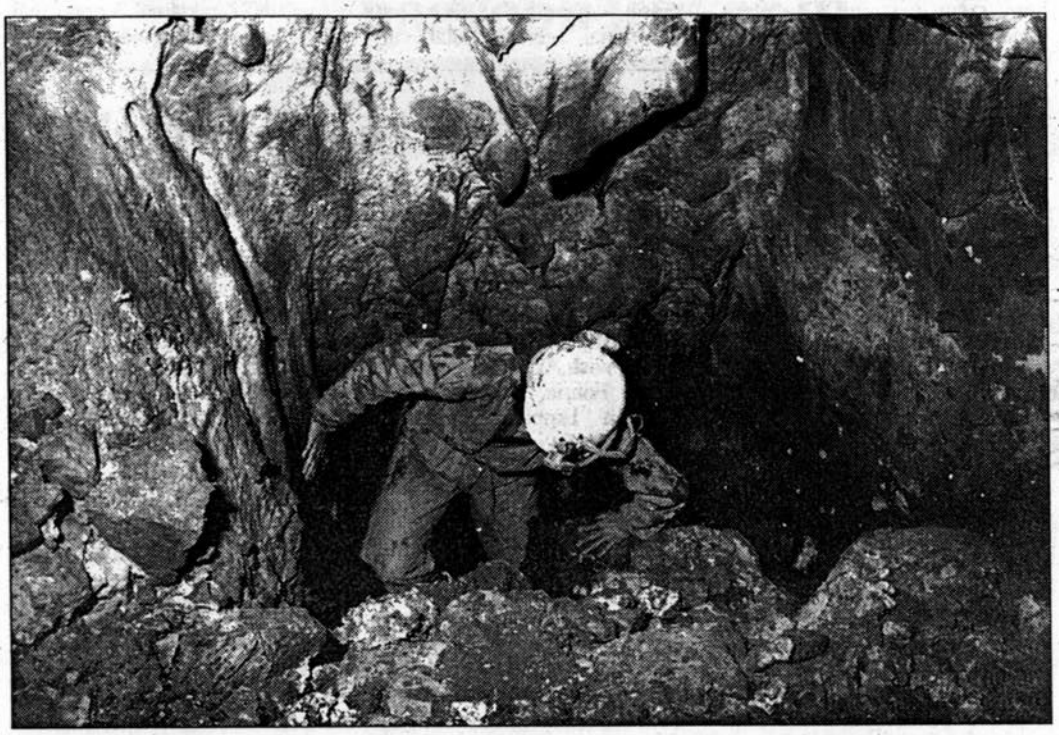

A tatabányai Gerecse Barlangkutató Egyesület a múlt héten rendezte meg az évek óta hagyományos pusztamaróti táborát a turistapihenőben. A tábor munkájáról *Juhász Mártonnal*, az egyesület vezetőjével beszélgettünk.

– *Az idén mi volt a fő kutatási terület?*

– Félretéve a pisznicei zsomboly bontását, idén a Nagygerecse Legyes barlangját kutattuk. Ez a héregi adótoronytól nem messze, a volt szovjet laktanya mellett található. Ígéretes feltárásnak látszik, hiszen a Gerecse legnagyobb karszt fennsíkjának egyik víznyelője ez a barlang. Aminek bontása egy komoly felszíni berogyás tisztításával kezdődött meg. Jelenleg huszonöt-huszonnyolc méter mélyen tartunk, s nagyon könnyen elképzelhető, hogy a barlang teljes mélysége több mint száz méter. Átértünk egy omladékos rétegen, s ezzel komoly lépést tettünk a végleges feltárás felé.

– *Mivel foglalkoztatok még?*

– Kisebb bontásokat folytattunk a Nagygerecsén és a Pisznicén. Terepbejárásokkal újabb barlangokat kerestünk, illetve a Gerecse központi részén, körülbelül negyven barlangban denevérszámlálást is végeztünk. Sajnos szomorúan kellett megállapítanunk, hogy nagyon kevés „bőregér" van a barlangokban. Magyarországon ma harminc denevérfaj él, s ebből tizenhét látogatja a „lyukakat".

(Folytatás a 2. oldalon)

(Folytatás az 1. oldalról)

Ezek nagy része csak áttelel, de néhány faj nyáron is itt „lakik". Egy-két faj azonban kölykedző helynek használja a sötét, nedves barlangokat. Őket is kerestük, de ez a kolónia idén nem került elő. Sejtjük, hogy ennek az az oka, hogy a tudatlan barlanglátogatók elzavarták őket, s máshová költöztek.

– *Most nem szerveztétek meg a szokásos oktatótábort. Mi volt ennek az oka?*

– Mi nagyon szerettük volna megszervezni az oktatótábort is, de az utolsó pillanatban mégis kénytelenek voltunk elhalasztani. Az utasítás „felülről" jött. Az egész országban leállították az oktatást, mivel felül kell vizsgálni az oktatási rendszert. Szigorításokat szeretnének bevezetni. De talán nem is volt gond, hogy elmaradt az oktatás, hiszen annyira meleg volt, hogy mindenki örülhetett annak, ha lekerült a barlangba „hűsölni". Mindannyian jól éreztük magunkat, csak sajnáltuk, hogy a tűzgyújtási tilalom miatt esténként nem gyújthattunk tábortüzet. S egy barlangász tábor tábortűz nélkül nem az igazi.

– *Jövőre?*

– Ismét jövünk, hiszen e táborunk már hagyomány. Ha minden jól megy akkor már ismét oktatunk is. Bár ez nem rajtunk fog múlni.

– Természetesen újra megpályázzuk a Magyar Természetvédők Szövetségének egyik pályázatát is. E nélkül a pénz nélkül idén sem jött volna létre a tábor.

Szűcs László

24 ÓRA 1994. augusztus 5., péntek

Bontják a Szelim barlangot

A meglévő beszakadásnál nagyobb lesz az új

Néhány hónappal ezelőtt kezdődött el Tatabánya egyik „ékességének", a Kő-hegyen fekvő Szelim barlang hátsó részének bontása. A régészetileg és geológiailag is érdekes barlang feltárását a tatabányai Gerecse Barlangkutató Egyesület vállalta magára, a Turul Alapítvány jelentős anyagi támogatásával. Juhász Mártont, az egyesület vezetőjét a részletekről kérdeztük.

– A felszínen egy ötször öt méteres nyitóaknával kezdtünk, amellyel az volt a célunk, hogy megtaláljuk a barlang hátsó részén látható felszakadás felszíni kőzetperemét. Ez eddig két oldalon sikerült is, a másik két oldalon azonban még nem értük el a peremet. Fokozatosan kell bővítenünk a gödröt, s jelenleg már egy tízszer tizes ároknál tartunk. Sajnos emiatt a bővítések miatt kicsit lassabban folyik a munka a tervezettnél. Akadályozó tényező még az is, hogy mindössze két és fél méteres mélységig tudtunk gépekkel dolgozni, ezután már kézzel kell eltávolítanunk a törmeléket. Ebből a mélységből csont- és cserépdarabok is előkerültek, amelyek feldolgozása jelenleg is tart – mondta Juhász Márton.

Elmondta még azt is, hogy a feltárást a közelmúltban megtekintette dr. Horváth István, a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Múzeumainak Igazgatósága igazgatója, aki nagy megelégedéssel nyilatkozott a látogatás után.

– Az ásatás kezdetekor arról volt szó, hogy az Expo égisze alatt folynak itt a feltárások. Most, hogy kiderült, nem lesz világkiállítás, hogyan folytatódik a munka?

– Az Expo lemondása ebből a szempontból nagyon szomorú, de ettől a rendezvénytől függetlenül is be fogjuk fejezni a munkát, hiszen az emlékmű és a barlang nemzetközi érdeklődést kiváltó kuriózum, amely idegenforgalmi szempontból is jelentős. Ez a terület komoly fejlesztést igényel, s nagyon jó lenne, ha világkiállítás nélkül is megrendeznék itt a barlangszínházi játékokat. A város mindenféleképpen csak nyerne vele.

– Mikorra várható a befejezés?

– Az erőnktől és a pénzügyi lehetőségektől függően dolgozunk. Sajnos a feltárás annyira pénzigényes, hogy további támogatókra lenne szükség, hiszen mi, az egyesület tagjai társadalmi munkában dolgozunk, hétvégéken, munkaszüneti napokon. Ezzel az erővel azonban még tíz évig is bonthatnánk. Ha sikerülne támogatókat szerezni és a pénzügyi helyzet optimizálódik, jövőre a feltárást be is tudjuk fejezni. Bár a felszakadást akár most is össze tudnánk nyitni a felszínnel, egyelőre ezt mégsem tesszük meg. Hiszen ez lesz az egész munka leglátványosabb része.

Az új felszakadásról érdemes azt tudni, hogy nagyobb és látványosabb lesz, mint a barlang mostani felszakadása.

Szűcs László
Fotó: Kiss T. József

24 ÓRA 1994. augusztus 10., szerda

„Áttörés" a Szelim barlangnál

Érdekes esemény színhelye volt a tatabányai Szelim barlang és környéke. A Gerecse Barlangkutató Egyesület tagjai a tavasz folyamán kezdték el bontási munkálataikat, hogy a barlang hátsó részén lévő kezdeti felszakadást kibontsák és ezzel egy új bejáratot nyissanak a „régi" mellé. Vasárnap délután sikerült is összelyukasztaniuk a felszínt a barlanggal.

A feltárás leglátványosabb részére már hamarabb is sor kerülhetett volna, de a barlangászok 7-8 méteres mélységben egy agyagos, kőtörmelékes réteghez jutottak, amit csak nagy nehézségek árán lehetett áttörni. Felgyorsul a munka: a barlangászok lefelé is tudnak termelni, a kihordott törmeléket a barlangból tudják elszállítani, nem a felszínről.

Képünkön az „összelyukasztási" munkálatok utolsó másodpercei. Már csak centiméterek hiányoznak... – eszel –

Fotó: Kiss T. J.

24 ÓRA 1994. augusztus 23., kedd

Jubilál a tatabányai barlangkutatás

Idén ünnepli 25. születésnapját a szervezett tatabányai barlangkutatás. Az évforduló alkalmából a Gerecse Barlangkutató Egyesület tudományos konferenciát és ünnepi megemlékezést rendez augusztus 26-án, pénteken a Tatabányai Múzeumban (A Közművelődés Háza).

A legelső tatabányai egyesület még 1969-ben alakult Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportja néven. 1973-ig működtek, majd 1974-1975-ig Tatabányai Barlangkutató Csoport néven dolgoztak. 1976-ban megalakult a Vértes László Karszt- és Barlangkutató Csoport. 1987-ig futottak ezen a néven, majd 1988-ban alakult meg a Gerecse.

Az ünnepség megnyitóval kezdődik 10 órakor. Majd fél 11-től *Juhász Márton* a Gerecse Barlangkutató Egyesület vezetője visszapillantást ad a tatabányai barlangkutatás elmúlt 25 évéről. 11 órakor *Székely Kinga* a Gerecse hegység barlangnyilvántartásának fejlődését elemzi. Fél tizenkettőtől *Takácsné Bolner Katalin* genetikai és morfológiai megfigyelések a Gerecse hegység termálkarsztos eredetű barlangjaiban címmel tart előadást. Déltől pedig *dr. Jáki Dezső* A bányászati hatások alapján bekövetkezett karsztvízszint-változások a Gerecse hegységben című szimpóziumát hallgathatják az érdeklődők. Az ebédszünet után, délután fél kettőkor *dr. Hakl József* a radontranszport Gerecse hegységbeli vizsgálatáról számol be. 14 órától *dr. Kordos László* a gerecsei barlangok ősgerinces kutatásának újabb eredményeit elemzi. Fél háromtól *Juhász Márton* a Gerecse hegység barlangjaiban történt denevérmegfigyelésekről tart előadás, Az előadásokat követően adják át a „Gerecsei barlangkutatásért" emlékérmeket. Fél négytől a Szelim barlang feltárási munkálatait tekinthetik meg a résztvevők a helyszínen. Ezután a jubileumi találkozó résztvevői Pusztamarótra indulnak, ahol nosztalgia-táborozásra idézik a negyed évszázad élményeit.

24 ÓRA 1994. augusztus 23., kedd

Jubiláló barlangászok

Pénteken a Tatabányai Múzeumban a szervezett tatabányai barlangkutatás 25. születésnapja alkalmából a Gerecse Barlangkutató Egyesület tudományos konferenciát és ünnepi megemlékezést rendezett.

A negyedszázaddal ezelőtt alakult Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportja alapító tagjai közül hatan már nem lehettek jelen a jubileumi megemlékezésen. *Galambos Tamás*ra, *dr. Gerber László*ra, *Gulyás Ferenc*re, *Gyémánt Gyulá*ra, *Nagy István*ra és *Szepesi József*re egyperces néma felállással emlékeztek.

Az első előadó, *Juhász Márton*, a Gerecse Barlangkutató Egyesület vezetője a tatabányai barlangkutatás elmúlt huszonöt évéről beszélt.

A csoport első komolyabb feltárási munkája a Hófehérke barlang bontása volt, még 1969-ben; ezt egy év múlva, kétszeri nekifutásra az akkori 11-es víznyelő, a mostani Vértes László barlang feltárása követte. 1971-ben, a tatai Megalódus barlang feltárása után néhány kutató távozott az egyesületből, s *Vajna György* vezetésével megalapították a tatai barlangász klubot. 1973-ban a Szelim barlang előkutatását kezdték meg. A geofizikai kutatások bebizonyították, hogy a jelenleg ismert barlang mögött egy nagyjából kétszer-háromszor nagyobb üreg is található. Pénzhiány miatt akkor abba kellett hagyni a munkát, csak az idén tavasszal tudták folytatni, még mindig erre a szakszerű geofizikai jelentésre támaszkodva.

A nap folyamán a résztvevők több előadást is méghallgathattak. Ezután az emlékező barlangászok a helyszínen megtekintették a Szelim barlang feltárásának munkálatait, majd pedig útnak indultak Pusztamarót felé, ahol a tervek szerint szombaton és vasárnap egy nosztalgiatáborban idézik fel az elmúlt negyed évszázad élményeit, emlékeit.

(A táborról készült írásunkat keddi számunkban olvashatják.)

Szűcs László

24 ÓRA 1994. augusztus 27., szombat

Nosztalgiatábor – barlangászoknak

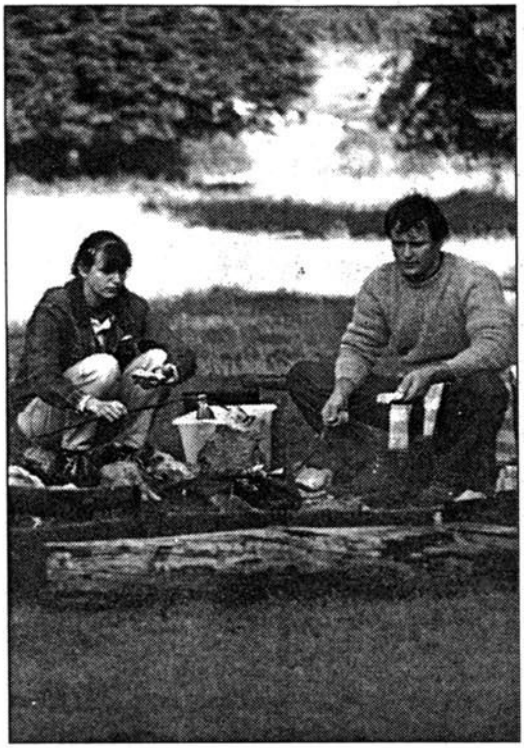

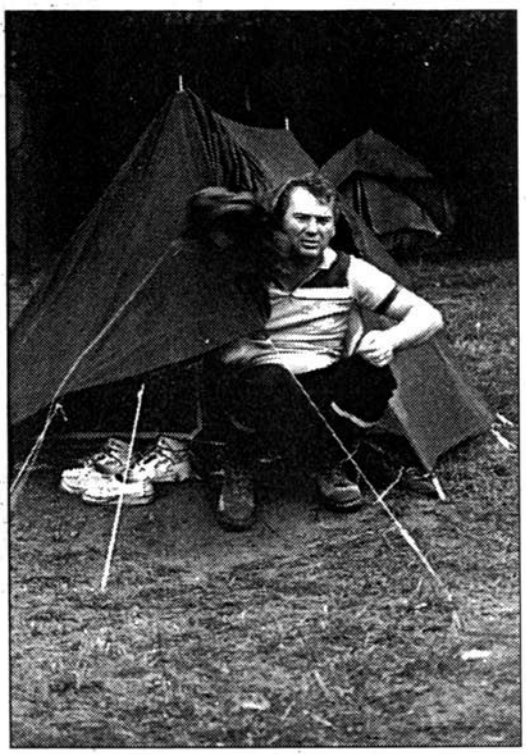

Mint már beszámoltunk róla, huszonöt éves „születésnapját" ünnepelte a szervezett tatabányai barlangkutatás. A Közművelődés Házában rendezett tudományos konferencia után Pusztamarótra utaztak a barlangászok, ahol a hét végén egy nosztalgiatáborozáson elevenítették fel az elmúlt negyed évszázad emlékeit.

Pénteken este mintegy százan voltak a táborban, mindenki, aki az elmúlt huszonöt évben számított. Csodálatos hangulatot varázsoltak néhány üveg sör társaságában... Anekdotázgatások, régi történetek felelevenítése után barlangásznóták szálltak az ég felé. Így azon már nem is nagyon csodálkoztunk, hogy kiérkezésünkkor, szombat reggel kicsit későn keltek a tábor lakói. Pontosabban: volt, aki még le sem feküdt...

Ennek ellenére, a reggeli után több túrát is szerveztek a környékbeli barlangokba, a Kis-Gerecsére, a Nagy-Gerecsére és Pisznicére. Gyermekek és felnőttek számára is, hiszen a táborban lurkókkal is találkoztunk. Elkísérték aput és anyut...

Voltak olyanok is, akiket a péntek délutáni eső elriasztott. Így volt ezzel a tatabányai *Szabó István* is, aki 1972 óta tagja a tatabányai klubnak. Ő szombat reggel pattant fel Simson motorkerékpárjára, és robogott ki Pusztamarótra. Elmondása szerint már csak „fél

aktivitással" barlangászkodik, hiszen pocakot eresztett, s inkább túrázni jár a barlangok helyett. Most is arra próbálta rábeszélni a többieket, hogy kísérjék el a Bersek-hegyre ammonitákat preparálni.

Juhász Márton, a Gerecse Barlangkutató Egyesület vezetője egy mondattal jellemezte a tábort: *„Szuper jó buli volt!"*

Szűcs László
Fotó: GAIA

24 ÓRA 1994. szeptember 1., csütörtök

A hidrogeológus (ex)barlangász

Dr. Jáki Rezső, a Tatabányai Energetikai Kft. Mányi Bányaüzemének főgeológusa a bányászati hatások alapján bekövetkezett karsztvízszint-változásokról beszélt a szervezett tatabányai barlangkutatás 25. születésnapja jegyében, a Gerecse Barlangkutató Egyesület által szervezett tudományos konferencián, Tatabányán, A Közművelődés Házában.

Egyik alapító tagja volt az 1969-ben megalakult Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportjának. Az egyetem után került a bányához, ahol a fiatal geológus társaság, a bánya Hidrogeológus és Vízvédelmi Csoportja jó kollektívának bizonyult. Ekkor ismerték fel, hogy a barlangok és a tektonikai vonalak kutatásával növelhető a bányák vízbiztonsága. Még abban az évben meg is alakult a barlangkutató csoport, *dr. Gerber Pál* elnökletével, aki egyben a hidrogeológia csoport vezetője is volt. Sajnos, ő már nem ünnepelhette meg a 25. születésnapot, tavaly elhunyt.

– Abban az időben szabadidőnket csak a barlangászás töltötte ki. Több tucat víznyelőt fedeztünk fel, s bontottunk ki. A környék egyik leghíresebb barlangjának, az akkori 11-es víznyelőnek, a mai Vértes László barlangnak a feltárása is a mi nevünkhöz fűződik – emlékezett dr. Jáki Rezső.

– A mai napig is tart ez a szenvedély?

– Sajnos, kiöregedtem. A feltárási munkákban már nem tudok részt venni, de a felkészítésben segítem a mai kutatókat. Az ő munkájuk is közrejátszott abban, hogy sokat léptünk előre a vízkutatásban. Ma már ismerjük a karsztvízrendszer mozgását, s tapasztaltuk azt is, hogy megindult a rendszer visszatöltődési folyamata. **Szűcs László**

24 ÓRA 1994. szeptember 3., szombat

Barlangszínház lovardával

A Kőhegy fejlesztési elképzeléseiről

A Tatabányai (Bánhidai) Turul Alapítvány kuratóriuma a közelmúltban tanulmánytervet rendelt meg a Budapesti Műszaki Egyetem innovációs parkjától a Kőhegy lehetséges idegenforgalmi hasznosításával és fejlesztésével kapcsolatban. Az anyag elkészült, annak tartalmával a legutóbbi közgyűlésen ismerkedhettek meg a képviselők.

E pénzszűke világban általában nem szokás grandiózus terveket szövögetni, kisebbeket is alig. A Turul-kuratórium sem a megvalósítás kifejezett szándékával kérte a szakemberek véleményét, csupán adalékokat kívánt adni az együttgondolkodás megindításához. Nem véletlenül, hiszen az alapítvány céljai között nem csupán az emlékmű helyreállítása szerepel, hanem a közvetlen környezet rendbetétele is. Ugyan még nem került a város tulajdonába a környező parkerdő, de elvileg megszerezhető.

A lehetséges fejlesztés irányait a tanulmányterv egy viszonylag szűk területre, egy közel 17 hektáros térségre dolgozta ki. A szakértők szerint a város és a Kőhegy földrajzi fekvése lehetőséget kínál egy szabadidős jellegű centrum kialakítására. Helyet kapna a Turul-emlékműnél egy szabadtéri színpad, mellette és körülötte egy angolpark. Kereskedelmi, szolgáltató egységek egészítenék ki a közvetlen környezetet, ahol egy nagyobb szálloda is helyet kapna. A klasszikus funkciók mellett konferenciák tartására alkalmas belső terek kapcsolódnának hozzá, időszaki kiállítások, színesítenék az előteret. Kiegészítő egységként minigolfpálya is épülne mellé.

A szállodához közel egy fedett lovardát is elképzeltek az alkotók, amely mellett játszóterek is az ide látogatók szórakozási lehetőségeit egészítenék ki. Kibővülne a Nomád kemping, létesülne egy újabb autóparkoló. A Szelim barlang egy eredettörténeti, honfoglalási állandó kiállításnak és egy hangversenyek, színházi előadások tartására alkalmas teremnek adna helyet.

Mint említettük, az előbbiek a lehetséges fejlesztési irányokat jelölik meg, egyelőre egyetlen komoly vállalkozói szándék sem támasztja őket alá. Az a tény – s ez a tanulmányterv vezérgondolata is –, hogy a Turul-emlékmű a hegyen található, alapvetően befolyásolná a majdani centrum jellegét. Az építmények, a környezet a honfoglalás szellemét idézné, egyfajta országos központ jelleggel.

Mint azt az előterjesztők is hangoztatták, nem a végleges döntés meghozatalát kívánták elérni, hanem gondolatébresztőnek szánták az anyagot. Ki tudja, amennyiben újabb ötletekkel egészül ki a jövőben, akár egy konkrét rendezési terv szerves részévé is válhat. Akkor pedig, ha valaki üzleti fantáziát is látna az elképzelésekben, a megvalósulás is elérhető közelségbe kerülhetne...

- kábé -

TKTV-ittHON 1994. szeptember 16.

„Barlangrajzok" Tatabányán

A minap a barátaimmal felsétáltunk a tatabányai Szelim-barlanghoz. Köztudott, hogy ez a város talán legszebb és legnyugodtabb pontja, ezért szép időben sokan járnak oda fel. Ez azonban csak akkor dicsérendő dolog, ha nem marad nyoma.

Mi sajnos találtunk „kirándulókra" utaló nyomokat néhány eltört sörös üveg, némi papírszemét és falra spriccelt „Hüje Jocó" kategóriába tartozó „barlangrajz" képében. Nem mondhatnám, hogy kifejezetten felemelő érzés volt látni mindezt. Kétségtelen, hogy van valami kísértetiesen romantikus abban, amikor egy üvegszilánk elroppan az ember talpa alatt a visszhangzó barlangüregben, de az ilyesmit a moziban jobban tudom élvezni. Továbbá szeretném értesíteni mindazon művészlelkeket, akik esetleg még nem hallottak róla, hogy a barlangfal a festők között már jó párezer éve kiment a divatból, mostanában inkább a vászon járja.

A Szelim-barlang, túl azon, hogy kedvelt kirándulóhely, geológiai érdekesség, országosan is ritkaságnak számít.

Kár tehát elcsúfítani vagy tönkretenni. Elég baj, hogy egyesek véleményüket a barlangfalra festik. Egyszerűbb lenne megírni Jocónak, hogy mi is ő igazán. Bár lehet, hogy ennek nem igazán örülne.

Kurucz Péter

24 ÓRA 1994. október 4., kedd

Utazás a Föld középpontja felé

„A szavak képtelenek lennének kifejezni azokat a szenzációkat és csodákat, amelyeket tapasztaltam" – ezt írta Verne Gyula „Utazás a Föld középpontja felé" című regényében, 1864-ben. Százharminc évvel később még mindig nehéz szavakat találniuk azoknak a felfedezőknek, akik a Föld mélyére hatoltak.

– Az egész dolog nem más, mint felfedező út – mondta Bill Stone, annak a csoportnak a vezetője, amely negyvennégy napig tartózkodott a Föld mélyén, Dél-Mexikóban. – Aki nem járt ott, nem értheti meg a nagyszerűségét. Stone és húsz társa 1475 méter mélyre hatolt be a Föld alá, majd 800 métert úszott egy Föld alatti alagútban, végül egy levegővel töltött hatalmas barlangot talált.

Miért tették? Stone szerint csak azért, mert fel kell fedezni az ismeretlen dolgokat. Ha azt kérdezzük, ki tett felfedező utakat a legutóbbi harminc évben, a válasz: az Apolló-asztronauták, akik a Holdon jártak, és a Föld alatti mélységek kutatói.

Stone-ék Oaxaca mexikói állam felszíne alatt egy 55 kilométer hosszú barlangfolyosóban jártak. Ennek a folyosórendszernek a felfedezését korábban meggátolták az olyan alagutak, amelyeket teljesen megtöltött a víz. Közönséges búvárfelszereléssel nem lehetett áthatolni ezeken az alagutakon. A 41 éves Stone, aki egy technológiai intézet mérnöke, szerkesztett olyan búvárfelszerelést, amely lehetővé teszi, hogy hat-nyolc órát maradjon a búvár a víz alatt. Ha két ilyen készüléket összecsatolnak, az időtartam megduplázódik. A szerkezet az űrhajós öltözék rendszerén alapszik, de még bonyolultabb, mert egy beépített számítógép hélium-oxigén keveréket készít a búvárnak, s a kilélegzett gázokból a rendszer eltávolítja a széndioxidot.

3048 méter kötélre volt szükség, hogy lejuttassák a felfedezők felszerelését. Maga Stone 95 kilogrammot nyomott, amikor elhagyta a Föld felszínét, és tíz kilóval kevesebb volt öt hónappal később, az expedíció befejezésekor.

A levegő 21 fokos, friss és tiszta volt, a relatív nedvesség viszont 100 százalékos volt. A Föld alatti utasok számos zsákutcába jutottak, míg találtak egy vízzel töltött csatornát, ahol a látótávolság mindössze másfél méter volt. Amikor a csatornán átúsztak, egy 45 méter széles, magas barlangban találták magukat. A misszió megtalálta azoknak a forrásoknak az eredetét, amelyek a mexikói Santo Domingo folyó kanyonjának trópikus erdejében törnek fel. A források eredetétől azok Föld feletti felbukkanásáig annyi a szintkülönbség, mint a legmagasabb New York-i felhőkarcoló három és félszerese. Stone expedíciójánál már mélyebbre is hatoltak emberek. A dél-afrikai gyémántbányákban 12 710 méter mélységet értek el a bányászok.

24 ÓRA 1994. október 12., szerda

Öreg spanyol „bölények"

Az észak-spanyolországi Asztúria tartományban 11-16 ezer éves barlangrajzokat fedeztek fel. A tartományi kormány és az oviedói egyetem szakértői a Carrena de Cabrales település közelében talált leletet „nagy és történelmi jelentőségűnek" minősítették. A barlang első részében látható festmények öt bölényt, két lovat, egy kecskét és egy szarvast ábrázolnak. Három bölény képe tökéletesen épségben maradt és világosan kivehető. A barlangrajzokat a hét végén fedezte fel négy helybeli egy kiránduláson. A barlang bejáratát, amelyet korábban még az ottlakók sem ismertek, azóta a rendőrség őrzi a hívatlan látogatók elől.

24 ÓRA

1994. október 20., csütörtök

Rövid geológiai áttekintés hegyvidéki területeinkről

Működési területünkön található a Dunántúli-középhegység jelentős része: a Bakony É-i nyúlványai, a Velencei-hegység, a Vértes, a Gerecse, a Pilis, a Visegrádi- és a Budai-Hegység, valamint az Északi-középhegység tagjaként a Börzsöny és a Naszály-rög. A terület felszínalaktani és földtani értékekben, különösen barlangokban rendkívül gazdag.

A Velencei-hegység fő tömege gránitból és andezitből, a Visegrádi-hegység és a Börzsöny elsősorban andezitből épül fel. Durvaszemű vulkáni törmelékből (aglomerátumból) állnak a közismert dömösi Vadálló-kövek, a Börzsönyben a Szabó-kövek és az Oltár-kő. Nagybörzsönyben a középkorban aranyat, ezüstöt és ólmot bányásztak. Az egykori bányavágatok ma is láthatók.

A vulkáni kőzeteknél lényegesen nagyobb területet borítanak az üledékes kőzetek, főként a földtörténeti középkorban keletkezett mészkő és dolomit. Hazánk egyik legértékesebb geológiai feltárása s egyben látványosan kiépített bemutatóhely a tati Kálvária-domb, ahol a triász-júra-kréta kőzetsorozat tanulmányozható. Az itt feltárt tűzkőgödrök ősemberi bányászkodásról tanúskodnak. A tatai lelőhely közelében, Vértesszőlősön jégkorszaki forrásmészkő rétegei között találták meg a 350 ezer éves Homo Paleohungaricus - közismert nevén Samu - csontmaradványait.

A karbonátos kőzetek - a mészkő, alárendeltebben a mészmárga és a dolomit - kiválóan alkalmasak a karsztosodásra, üregképződésre. Az Igazgatóság területén jelenleg közel 1000 barlangot ismerünk, közülük méretük, képződményeik, egyéb értékeik miatt 37 barlang fokozottan védett.

Fontos őslénytani lelőhely a Vértesben a Csákvári-barlang, jelentősebb régészeti lelőhely a Gerecsében a Szelim-barlang és a Jankovics-barlang, a Pilisben a Pilisszántói-kőfülke, a Budai-hegységben a Remete-barlang és a Remete-völgyi Felső-barlang.

A barlangok kialakulásában mind a leszálló, beszivárgó hidegvizek, mind mélyből felemelkedő, felmelegedett termálvizek szerepet játszottak. Ennek eredményeként az üregek, üreghálózatok morfológiája igen változatos. A melegvizes barlangképződés alaptípusaként tartjuk számon a szőlőfürtszerű gömbfülkeláncairól és ásványképződményeiről híres Sátorkőpusztai-barlangot. Leszálló hideg vizek oldották ki a bakonyi Alba Regia-barlang vagy a Naszályi-víznyelőbarlang járatait. Ez utóbbiak hazánk legmélyebb barlangjai közé tartoznak.

Ugyancsak a melegvizek tágították a budai Rózsadomb nagykiterjedésű, több kilométer hosszúságú barlangrendszerét. Itt a Ferenc-hegyi-barlang 4 km, a József-hegyi-barlang 48 km, a Mátyás-hegyi barlang 48 km, a Pál-völgyi-barlang 10,4 km (ezzel hazánk második leghosszabb barlangja), a Szemlő-hegyi-barlang 2,2 km összhosszúságú. E két utóbbi barlang egyes szakaszai kiépítettek, a nagyközönség számára is látogathatók.

/Juhász Márton/
Ócsai Hirmondó, 1994./V.évf./
különkiadás, p.3.

***

3. Gerecsei Tájvédelmi Körzet

1.) Alapadatok:

- A létesítésről szóló határozat: 15/1977 OTvH

- Törzskönyvi száma: 52/TK/77.

- A TK területe: 8617 ha, ebből 417 ha fokozottan védett terület. Bővítésre 34O4 ha előkészítve.

- Az érintett községhatárok: Agostyán, Baj, Dunaalmás, Dunaszentmiklós Nyergesújfalu, Süttő, Szomód, Tardos, Tarján, Tatabánya, Vértesszőlős, Vértestolna.

- A TK irodájának címe: 2835 Agostyán, Török Ignác u. 3.
Tel: 34-38O-297 (7-9, 2O-21 óráig.)

2.) A védett természeti értékek rövid jellemzése.

A Gerecse hegység elég élesen körülhatárolható hegycsoport a Vértes hegység és a Duna között. Alapkőzete triász és jura időszaki mészkő. Jellegénél fogva a felszínt felépítő kőzetek karsztosodásra hajlamosak, ezért számos barlang található a területen. (Szelim, Pisznice, Jankovich, Aranylyuk, Bajóti II - es zsomboly stb.)

Növényzete közül megemlítendők a dolomitra jellemző nyílt és zárt sziklagyepek, sziklafüves lejtőgyepek, a mészkőre jellemző pusztafüves lejtők. Ezekből fejlődnek ki a sajmeggyes karsztbokorerdők, és a cseres-molyhos tölgyesek. Az erdők legfontosabb állományalkotó fafaja a cser és a kocsánytalan tölgy. Mélyebb erdőtalajon gyertyánostölgyesek és az északi részeken helyenkénti medvehagymás bükkösök találhatók. Lágyszárú flórája ritka és fokozottan védett fajokat rejt. Közülük is kiemelt jelentőséggel bír az endemikus Magyarföldi husáng (Ferula sadleriana). A hegység faunájából a madárvilágot kell kiemelni. A költő madárfajok száma 9O körül van és mintegy 16O fajt figyeltek meg. A fokozottan védett fajok közül rendszeresen költ a kerecsensólyom (Falco cherrug) és a parlagi sas (Aquila heliaca). A Gerecsében több kultúrtörténeti érték is található. Így például történeti emlékhely Pusztamarót, irodalomtörténeti emlékhely Dunaalmás, népmondai emlékhely Szelimbarlang, régészeti lelőhely Baj, néprajzi érték Tardos, Vértestolna, Agostyán, temetők Pusztamarót, Bikol, ipartörténeti emlék Pisznice, Kis-Gerecse. Tájképi értékei közül kiemelendők a természetes tájak viszonylag érintetlen részletei. (Malomvölgy, Látóhegy.) Idegenforgalmi szempontból a környéken a minőségi turizmus és a terepgyakorlatok kitűnő lehetőségeit említenénk: gyalog, lóháton és kerékpáron. Két táborhely ajánlott ezen fenti feltételeket kielégítendő: Pusztamaróton és Agostyánban. Egy fizetővendégszolgálat működik Bikolpusztán.

3.) Főbb veszélyeztető tényezők, speciális védelmi feladatok.

Környezeti veszélyeztetések szempontjából a Gerecse hegység meglehetősen heterogén. A veszélyt jelentő tényezők a hegység peremvidékein jelentkeznek nagyobb számban.
Súlyosságuknak megfelelő sorrendben a következők:

- Lábatlani Cementgyár: porszennyezés, tájképromboló hatás,
- parcellázás járulékos hatása: sok illegális hulladéklerakó
- távolról ható légszennyezés: Dorog -és Tatabánya környéke,
- a karsztvíznívó mesterséges süllyesztése a térségi bányaművelések során (elapadnak a források),
- a TK-ban az erdő- és vadgazdálkodás korábbi gyakorlatából eredő károk felszámolása az egyik legnagyobb megoldandó ökológiai probléma ,
- a geológiai értékek védelme céljából korlátozzuk a sziklamászási lehetőséget (Tardos, Kis-Gerecse), és a barlangok, zsombolyok legnagyobb részét lezártuk,
- a botanikai értékek közül a Magyarföldi husáng szorul speciális védelemre a tájidegen és elviselhetetlen számban előforduló muflon kártétele miatt. A fokozottan védett növény ősi élőhelyét szögesdróttal kell bekeríteni, (Pisznice)
- az állattani értékek közül a Pisznicén rendszeresen fészkelő kerecsensólyom élőhelyét tíz év óta fegyveres szolgálat őrzi a költési időszakban,
- a minőségi turizmus lehetősége adott, ennek támogatása kedvezőbb irányba alakíthatná a hegység túristák okozta környezeti terhelését.

***

/Czumpf Attila/
Ócsai Hirmondó, 1994./V.évf./
különkiadás, p.5-6.

te védd!

FÉNYES JÖVŐ: A BÁNYÁSZAT ÉS A KARSZTVIZEK

A Limes című Komárom-Esztergom megyei tudományos szemle idei második számának érdekes cikkei között olvashatjuk Jáki Rezsőnek A bányászati hatások alapján bekövetkezett karsztvízszintváltozások a Gerecse hegységben című írását. Ennek nyomán ismertetjük a térség karsztvizeinek legújabb kori, a bányászat által írt történetét.

A tatai források hozamának csökkenésére utaló vészjelekre 1950-ben figyeltek föl. A száraz, csapadékban szegény ősz és tél után az Angyal-Pokol forráscsoport egy időre elapadt. 1953 nyarán ugyan kisebb hozammal még újrafakadt, ám ezután a források teljesen kiszáradtak. Pedig a tatabányai mendencében ekkor még csak percenként 46 köbméter vizet emeltek ki, hogy a bányászkodás biztonságosabb legyen. A síkvölgyi akna környékén a karsztvíz szintje 138,9 méterrel volt az Adria fölött, a Gerecsében (a Balti-tenger vízszintje fölött) 160-170 méteren, a Vértesben 155-160 méteren, a Pilisben 120-125 méteren, a Budai-hegységben pedig 120-130 méteren állt a karsztvíz mércéje. A bányászattal összefüggésbe hozható vízszintsüllyedést, depressziót e területeken akkor még nem észleltek.

1960-ban, amikor a víz betört a tatabányai szénbányák XV/b aknájába a depressziós távolhatás napok alatt elérte a Tükör-forrást, majd amikor a vízszint a kibukási küszöb alá süllyedt, a forrás teljesen elapadt. 1961-ig százhetvenöt különböző hozamú vízbetörést jegyeztek fel a bányászok. 1953. április 30-án például 30 köbméter/perces vízhozamú betörés úsztatta el a síkvölgyi bányaüzemet. A helyét 1954-ben cementtel eltömték, s a bányát megnyitották. 1956. július 28-án a III/a bányaüzemet 20 köbméter/perc hozamú vízbetörés árasztotta el.

Az 1960-as évek elejére kimerült a vízbetörésektől aránylag jól védett területek szénvagyona, s a bányászat fokozatosan átkerült a védőréteg nélküli területekre. E munkák közben – környezetvédelmi okokból – eltömték a Tata felé nyúló vízjáratokkal kapcsolatban levő karsztos barlangüregeket. Csaknem 5000 köbméter homok-cement zagyot használtak föl, de a bányajáratokat így sem sikerült vízzáróvá tenni. A bányászati vízkiemelések tehát tovább nőttek: 1966 és 1972 között tartósan 108 és 112 köbméter/perc között ingadoztak. Ennek eredményeképp 1972-re a legmélyebb szinten (119,5 méteren) fakadó tatai Fényes-források is elapadtak.

A gyakori vízbetörések miatti termeléskiesések miatt átfogó vízveszély-elhárítási intézkedésekre volt szükség a bányákban. A közeli települések ivóvízigényének növekedése pedig lehetőséget teremtett arra, hogy mind nagyobb mennyiségű ivóvizet értékesítsenek, és a kiemelt karsztvízre regionális vízellátási rend- szereket építsenek. A tatabányai medence bányászati vízkiemelése 1974-ben elérte a 150 köbméter/perces értéket.

A vízelvonás következtében nagy térségben süllyedt a karsztvíz szintje. A hatás nyugaton és délnyugaton kiterjedt a Bakony felé, délen és délnyugaton a bauxitbányászat vízelvonó hatásával, észak-északkeleten pedig a dorogi bányászati vízkiemelésnek a hatása érvényesült. A legnagyobb vízszintsüllyesztés a XIV/a jelű vízakna környékén volt, s ott elérte a 80 métert is. A tatabányai depresszió fő iránya Tata, valamint a Gerecse-hegység dachsteini mészköves részei, a Tarjánhéregi utánpótlódási területek felé terjedt ki.

A vízvédelmi beavatkozások során a medenceperemeken és a nagyobb vetők mentén az újabb szivattyúzásokat megelőzően kőzettömörítést végeztek, amelyhez mintegy 40 000 köbméter zagyot fecskendeztek be. Utólagos vízelzárásokat is végeztek a külszinen és a bányában egyaránt. A vízhozamcsökkentő eljárások ellenére látszott, hogy az eocén szénrétegekre épülő bányák együttes vízkiemelése meghaladja az engedélyezett mértéket. A vízkiemelés 1987-ben érte el a legnagyobb, 257 köbméter/perces értéket. A legnagyobb karsztvízszintsüllyedést a bányák közvetlen közelében mérték: Mány és Nagyegyháza térségében 120 méter, Csordakútnál és a tatabányai XIV/a aknánál 100 méter volt, míg a tatai Fényes-forrásnál 27 méter, és még a Budai-hegységben is 15 méter. A tatabányai távolhatás keleti irányban a Zsámbék–Perbál vonalon húzható meg.

A térség vízügyi igazgatóságai 1990. április 1-jén a 230 köbméter/perces vízkiemelési határértéket 160 köbméter/percre csökkentették. Az erőteljes csökkentés eredményeképp az elmúlt év végére emelkedni kezdett a karsztvíz. Ez szintén a bánya közelében volt a leglátványosabb. A depressziós mélypontoktól távolabb – például a Vértes és a Gerecse belsejében – szerényebb volt az emelkedés, s Tata felől nem érte el a Duna vonalát.

Az elmúlt tizenöt-húsz esztendő, s különösen az 1990 és 1992 közti telek rendkívüli csapadékszegénységének az volt a legfeltűnőbb hatása, hogy a Budai-hegység belső részén és a Gerecse–Vértes területén a kiemelés csökkentése után is csak lassan emelkedik a vízszint. Megállapították, hogy a Budai-hegység a triász fedő alveolinás* és édesvízi mészköveken át átlagosan 8 köbméter/perc beszivárgó vízutánpótlást kap a felsőbb talaj- és rétegvizekből. Az egész térségben mintegy 15 köbméter/perc a főkarsztvíz utánpótlódása. Esztergom környékén a Dunából percenként mintegy 14 köbméter víz szivárog a mészkőbe. A Bakony felől Tata és Tatabánya felé a Móri árkon át 0,9 köbméter/perc az átadott vízhozam.

A karsztos kőzet akkor is lassan töltődik fel vízzel, ha csapadékban gazdagabb időszak köszönt be. Ezért a világhírű Fényes-források valószínűleg csak az ezredforduló után, 2005-ben vagy 2006-ban adnak újra vizet. A magasabban eredő források környékén a vízszint csak a 2030-as évek elejére érheti el a küszöbszintet. A Tükör-, majd a Pokol-források újrafakadása várható a legkésőbbre, 2030-as évek végére.

Rovatunk az ELTE Természetvédelmi Klubjának közreműködésével készül. A klub fogadóórái: minden kedden fél 6-tól fél 9-ig, az ELTE Rákóczi út 5. (II. emelet 205.) alatti helyiségében. Legközelebbi cikkünk a lap ez évi 51. számában jelenik meg. – **A szerk.**

Élet és Tudomány, 1994/47. p.1498.

Iskolák és denevérek

Mezsgye. Határvonal. Határszél. Szó szerint efféléket jelent a *limes* szó. A Római Birodalomban a megerősitett határvonalat mondták limesnek a természetessel szemben. Pannónia természetes északi határát, a Dunát őrhelyekkel, castellumokkal erősítették. Mára új értelmet nyert a limes. Olyan vonalnak is tekinthető, amely nemcsak *elválaszthat*, hanem *össze is köthet*. Erre gondoltak a Komárom megyei értelmiségiek, amikor 1988-ban *Limes* néven alapítottak folyóiratot. Tudományos szemlét, ahogy az alcímben jelzik. S ahogy az azóta eltelt hét esztendő mutatja, ezt is valósították meg.

A Limes valóban az összekötés folyóirata. Egyfelől a Dunán inneni, tehát a magyarországi területeket köti össze a Dunán túliakkal, tehát a szlovákiai szomszédsággal. Hiszen a sors közös volt és közös ma is a folyó két oldalán. Másfelől a múltat a jelennel kapcsolja össze. Talán egyetlen számból sem hiányzik a történelem. És végül, ami nagyon fontos: ez a tudományos szemle a jelenlegi magyar folyóiratok közül szinte egyedülálló módon szövi egybe a társadalomtudományt a természettudománnyal.

Ha csak két, 1994-es számot veszünk is szemügyre, jól láthatók erényei. Az első szám nagyobbik részében Komárom megyei iskolai-pedagógiai hagyományokról olvashatunk. Bizony nagyon érdekes például, milyen módon hódítottak teret a felvilágosodás pedagógiai eszméi a tizennyolcadik század végi Komáromban. A tanulmány szerzője, Fehér Katalin egyebek között a Komáromban 1789 és 1792 között megjelent Mindenes Gyüjtemény cikkeit elemezve tárja elénk a korszak nagyon is európai szintű oktatási-nevelési elképzeléseit. Ezek szerint már ekkor erősen hat az a felfogás, hogy minden falusi gyermeknek iskolába kell járnia, a szegényeket pedig ingyen kell tanítani. Különösen pártolják a magyar helyesírás, a történelem, a földrajz, a gazdaságtan oktatását.

A második szám olyan különszám, amelyet a szerkesztőség teljes egészében a gerecsei barlangkutatás eredményeivel foglalkozó tanulmányoknak szentelt. Nagy élvezettel olvastam például Juhász Márton Denevérmegfigyelések a Gerecse-hegység barlangjaiban című tanulmányát. Eszerint „A Gerecse-hegység jelenleg ismert 322 barlangja közül a vizsgálatok összesen 214 barlangra terjedtek ki." Nemde imponáló számok? Ki gondolta volna, hogy ilyen sok barlang van csupán a Gerecsében. Jó tudni azt is, hogy ott, a gerecsei barlangokban több mint tízfajta denevér él mindmáig. Nem sorolom fel őket, csak annyit mondok, hogy számomra például az efféle tudástól lesz még inkább haza ez az ország. És azért tartom kitűnő lapnak a Limest, mert minden számából többet tudhatunk meg arról, hogy mi a haza. Pedig ez a szó le sincs írva benne.

Hovanyecz László

Népszabadság, 1994.dec.20.

Tatabánya múltjából

Képviselők, egyesületek, alkalmazottak...

Sorozatunkban – az eddigi gyakorlattól eltérően – most nem egy téma összefüggő feldolgozásával kívánunk ízelítőt adni Tatabánya múltjából, hanem a város életének egy-egy területéről szólunk a dokumentumok segítségével.

Ismeretes, hogy 1947. október 10-én tartotta Tatabánya megyei város *első képviselő-testületi ülését*. A képviselő-testületi tagok összetétele az alábbiak szerint alakult: 60 rendes és 27 póttag; a rendes tagok közül 30 fő a Magyar Kommunista Párt, 25 fő a Szociáldemokrata Párt, 4 fő a Magyar Bánya- és Kohómunkások Szabad Szakszervezete és 1 fő a Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt képviseletében.

A rendes tagok foglalkozás szerinti megoszlása: a pártapparátusban, szakszervezeti vonalon tevékenykedett 18, vállalati-üzemi dolgozó 14, bányában dolgozott 6, a bánhidai erőműnél 1, a városházán 1, tanító 1, egészségügyi dolgozó 1, egyéb területen foglalkoztatott 4, számunkra ismeretlen foglalkozású volt 14 fő.

*

A város polgármestere által a dunántúli Tudományos Intézetnek 1948 februárjában – a város kulturális életével kapcsolatban – küldött jelentéséből megtudjuk, hogy ebben az időben Tatabányán műszaki és természettudománnyal *dr. Mohi Rezső* kerületi bányaigazgató (Tatabánya, Tóth Bucsoki út) és *Szeghalmi Gyula* tanár, vármegyei tanfelügyelő (Tatabánya Liszt F. u. 318.) foglalkozott. Előbbinek több, a bányászattal kapcsolatos, utóbbinak számos régészeti, néprajzi, földrajzi, földtani munkája jelent már meg; pl. A Kárpát-medence művészeti emlékeivel, középkori városaival, régészeti emlékeivel, geológiai felépítésével, érdekesebb barlangjaival, festői tájaival foglalkozó munka. De a bánhidai Szelim barlang s a jégkori ősember témáról is írt Szeghalmi Gyula, valamint történelmi tárgyú drámákat.

Tájékoztat a jelentés a Tatabányán működő *kulturális* egyesületekről; ilyen volt pl. a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság (elnöke *Pásztor Sándor*), a Munkás Kultúrszövetség (vezetője *Hadanics Zoltán*), a Tatabányai Képző- és Iparművészeti Társulat (vezetője *Jakab István László*).

Megtudjuk, hogy *múzeum, levéltár,* kutatásnál használható *könyvtár,* magángyűjtemény nincs a város területén.

Emlékmű kettő van a városban (a háború alatt kisebb sérülést szenvedett mindkettő): a bánhidai „Turulmadár" és a Népligetben lévő 1914-1918-as hősi emlékmű.

Olvashatunk a jelentésben Szeghalmi Gyulának az 1848-as szabadságharcról készült munkáiról: pl. A szabadságharc vázlatos története, a centenáris naptár, a szabadságharc nevezetesebb okmányairól, szereplőiről készült összeállítás; a márciusi ifjakról írott 3 felvonásos színmű, stb. (Forrás: Tatabányai Fióklevéltár Tatabánya város polgármesteri iratai 1627/1948.)

Bő 25 évvel ezelőtt, 1949. március 28-án készült Tatabánya megyei város polgármesteri hivatala tanácsnokának *összeállítása a városról;* lakossága számának, közigazgatásának (kirendeltségek) alakulásáról; a polgármesteri hivatal alkalmazottairól.

Eszerint Tatabánya ipari, részben mezőgazdasági jellegű város. Területe 15 635 kh; lakossága belterületen 37 686, külterületen 4587 fő.

Közigazgatási *kirendeltségei:*

I. ker. székhelye Ságvári u. 201. A kirendeltséghez tartozó lakosok száma 10 162,

II. ker. székhelye Kossuth u. 32. A kirendeltséghez tartozó lakosok száma 6459,

III. ker. székhelye Szent István u. 21. A kirendeltséghez tartozó lakosok száma 15 202,

IV. ker. székhelye Szent Imre u. 232. A kirendeltséghez tartozó lakosok száma 8450 fő.

Polgármester Andó Gy. Ferenc, polgármester-helyettes Siklós Ferenc, főjegyző Siklós Ferenc, számvevőség főnöke Somogyi Lajos számv. tanácsnok; tanácsnokok Ogonovszky Ferenc közigazgatási, Tömöri Sándor gazdasági.

A polgármesteri hivatal rendszeresített alkalmazottainak száma 147, a tényleges alkalmazott 140 fő. Ebből: fogalmazó 14, szakszemélyzet 9, a pénztári szakterület dolgozója 2, javadalmi hivatali 16, kezelési szak 47, altiszti szak 21, egyéb területen dolgozik 31 fő. (Forrás: Tatabányai Fióklevéltár Tatabánya város polgármesteri iratai 4683/1949.)

Törekedjünk városunk múltjának minél alaposabb megismerésére.

Talán ez a kis összeállítás is segít abban, hogy ezt megtehessük.

Leblancné Kelemen Mária

24 ÓRA 1994. december 30., péntek

7. EGYESÜLETI ÉLET

7.1. Az Egyesület 1994. évi szervezeti müködése

Egyesületünk tevékenységében az 1994. évben igazolt tagként 22 fő vett részt. A tagsági mód szerinti megoszlás:

rendes tag:	13 fő
pártoló tag:	9 fő

A tagok mellett több érdeklődő, szimpatizáns is rendszeresen megjelent rendezvényeinken. Örömteli, hogy a tagság stabilizálódott, ugyanakkor figyelmeztető jel az ifjúsági tagok hiánya.

Az 1994. évi egyesületi alaprendezvények megoszlása:

- klubfoglalkozás 53 alkalommal, összesen 396 résztvevővel;
- munkatúra 53 alkalommal, összesen 297 résztvevővel.

Egyéb rendezvényeinket külön fejezetben tárgyaljuk.

Klubfoglalkozásainkat az év végéig a tatabányai /alsógallai/ József Attila Müvelődési Házban rendeztük, hetente csütörtöki napokon, az első félévben 18, a második félévben 19 órai kezdettel. Annak ellenére, hogy a Müvelődési Ház vezetése szivesen látta közösségünket, a hely alkalmatlansága miatt igazi klubélet itt nem alakulhatott ki, mivel komolyabb megbeszélések vagy előadások megtartására nem volt alkalmas terem. Decemberben áthelyeztük a klubot a Rock Café /volt BMOK/ helyiségébe s úgy látszik a régi hely "varázsa" hatott, szinte ugrásszerüen megnőtt a résztvevők létszáma. A költözéstől függetlenül levelezési cimünk változatlan maradt.

A munkatúrák nagy része kis létszámigényü ellenőrző és dokumentációs jellegü /meteorológiai mérések, denevérszámlálás, térképezés, stb./ kiszállás volt, a nagyobb létszámot igénylő feltáró munkákra és a kutatótáborra sikerült tagságunkat kellő mértékben mozgósitani.

Az egyesületi tagok részvétele az 1994. évi alaprendezvényeken:

név	tagsági mód	klub	munka-túra	össz.
Christián István	rendes	6	13	19
Christiánné Sz.Izabella	pártoló	2	5	7
Csiki Zoltán	rendes	18	13	31
Horváth Károly	pártoló	6	7	13
Juhász Márton	rendes	50	37	87
Juhászné O.Zsuzsanna	pártoló	1	7	8
Kenessey Ferenc	rendes	38	23	61
Keresztes Ferenc	rendes	21	26	47
Németh Károly	pártoló	3	13	16
Oldal György	rendes	-	12	12
Pál Ferenc	pártoló	26	-	26
Pál Vince	pártoló	2	3	5
Puskás György	rendes	44	27	71
Puskás Sándor	rendes	48	20	68
Szekér László	rendes	1	1	2
Szekér Lászlóné	pártoló	-	-	-
Tolnai András	rendes	41	18	59
Tolnai Andrásné	pártoló	3	7	10
Tombácz János	rendes	4	11	15
Vendégh Árpád	rendes	48	29	77
Vörös Gábor	rendes	19	14	33
Vörösné F.Zsuzsa	pártoló	15	11	26
összesen:		396	297	693

A Gerecse Barlangkutató Egyesület 1994. január 13-án megrendezett közgyülésén a tagság az alábbi határozatokat hozta:

1./ Az Egyesület szakmai tevékenységéről Juhász Márton által összeállitott előzetes beszámolót és pénzügyi helyzetéről Tolnai András által összeállitott előzetes beszámolót a közgyülés elfogadta, tudomásul véve, hogy a végleges anyag az 1993-as GBE Évkönyv elkészitéséig kerül összeállitásra.

2./ A közgyülés az alábbiak szerint kiegészitette, ill. pontositotta az Egyesület 1994. évi munkatervét:

- A nyári egyesületi kutatótábor Pusztamaróton kerül megrendezésre 1994. július 22-31. közötti időpontban. Az előző évekhez hasonlóan a tábor egyben barlangkutatói tanfolyamnak is helyet ad.

- Az Egyesület /ill. jogelődei/ megalakulásának 25. évfordulója jegyében az alábbi rendezvények kerülnek megrendezésre:
  - Szakmai nap 1994. augusztus 26-án a Tatabányai Múzeumban. Ugyanakkor a "25 éves a tatabányai barlangkutatás" és "A Gerecse-hegység barlangjai" cimü időszaki kiállitások megnyitója.
  - "Nosztalgiatábor" 1994. augusztus 27-28-án Pusztamaróton.

  E rendezvényekre minden olyan egykori és jelenlegi tag meghivót kap, kinek tagsága meghaladta a próbaidőt /igy legalább 2 év/.

- "A gerecsei barlangkutatásért" néven az Egyesület által alapitott emlékérem az 1994. augusztus 26-i rendezvényen kerül első alkalommal adományozásra.

3./ A közgyülés egyhangúlag elfogadta az Egyesület 1994. évi költségvetési tervét, egyben az alábbiak szerint módositotta az egyesületi tagdijat:

rendes tag:	500.-Ft/év
ifjúsági tag:	250.-Ft/év
pártoló tag:	250.-Ft/év

4./ A jelenlevők az Egyesület tisztségviselőinek - Juhász Márton elnöknek és Tolnai András titkárnak - a megbizatását további egy évre egyhangúlag meghosszabbitották.

Egyesületünk tagjai közül 15 fő a Magyar Karszt-és Barlangkutató Társulatnak is tagja. Az MKBT szervezeti életében lehetőségeink szerint igyekeztünk részt venni, de a viszonyt beárnyékolta az 1994. évi Barlangnap megrendezésére irányuló jelentkezésünk szerintünk elfogadhatatlan kezelése. Mivel a Társulat elfogadható időn belül nem hozott ez ügyben döntést, rendezési igényünket még 1993. decemberében kénytelenek voltunk visszavonni.
A Vértestolnán megrendezett Barlangnapon 3 fővel képviseltük Egyesületünket, a Pisznice-barlangba túravezetést biztositottunk.
Készültünk a nyári táborunkon lassan hagyományossá váló barlangkutatói tanfolyam megrendezésére /az MKBT Oktatási Szakosztályával közösen/, elmaradásáról a Müsorfüzetből szereztünk tudomást.
A Cholnoky-pályázat biráló bizottságának munkájában Juhász Márton tagtársunk is részt vett s ugyanő képviselte Egyesületünket Kessler Hubert budapesti és Balázs Dénes érdi temetésén.

Az MKBT Észak-dunántúli Területi Szervezete 1994-ben gyakorlatilag nem müködött. Tagszervezetei közül továbbra is igen jó a kapcsolatunk a tatai Megalódus Barlangkutató és Geológiai Szakcsoporttal és az esztergomi Balassa Bálint Múzeum Barlangkutató Csoportjával. Ez utóbbival közös programokat is szerveztünk, rendszeresen segitettük egymás munkáját.

7.2. Az Egyesület 1994. évi gazdálkodása

Egyesületünk az 1994. évben pénzügyileg rendkivül rossz helyzetbe került. A jelentős mértékü áremelések miatt kiadásainkat lehetőség szerint korlátoztuk, de az alaptevékenységnek számitó kutatási témáinkat nem adtuk fel, korábban betervezett rendezvényeinket szinte kivétel nélkül sikerült megrendeznünk.
Bevételeink ugyanakkor lényegesen elmaradtak a várttól. Szerződéses munkára - mely minden esetben barlangi-természetvédelmi jellegü volt - csak a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóságtól kaptunk megbizást. E munkák jellegénél fogva, ill. a közös érdek elvét vallva e feladatokat minden esetben önköltségi áron /vagy az alatt/ vállaltuk fel, az effektiv munkavégzés gyakorlatilag társadalmi munkaként történt.

Egyesületünk 1994. évi összes bevétele 179.849.-Ft volt, ezzel szemben kiadásaink összege 249.502.-Ft. Az egyenlegben igy keletkezett -69.653.-Ft hiányt átmeneti megoldásként tagi kölcsönnel sikerült "befoltozni", de ezt természetesen nem tekinthetjük végleges megoldásnak.

A Szelim-barlang kutatását döntő mértékben a Tatabányai /Bánhidai/ Turul Emlékmü Alapitvány finanszirozta, a pénzkezelés az Alapitvány útján történt. Egyesületünk ebben szervezőként, a megbizottak felé közvetitőként közremüködött.

1994. évi bevételek

Tagdíjak - rendes tagi 13 x 500.-	6.500.-	
pártoló tagi 9 x 250.-	2.250.-	
tagdíjak összesen:		8.750.-
Pályázati bevétel /Magyar Természetvédők Szövetsége táborpályázata/:		25.000.-
Szerződéses munkák összes bevétele:		145.750.-
Banki kamat:		349.-
Összes bevétel:		179.849.-

1994. évi kiadások

Felszerelésbeszerzés		27.010.-
Anyagköltségek		21.957.-
Anyagszállítás		6.600.-
Közlekedési költségek		45.157.-
Erdélyi túra		20.500.-
Kutatótábor élelmezése		51.180.-
Jubileumi rendezvény költségei:		
Hozzájárulás a LIMES különszámának kiadásához	20.000.-	
Emlékérem	27.425.-	
Autóbusz bérleti díja	10.941.-	
összesen:		58.366.-
Mikulásnapi rendezvény		3.680.-
MKBT tagdíjak		7.850.-
Nyomtatvány, könyv, fotó		7.202.-
Összes kiadás:		249.502.-

1994.évi egyenleg:	-69.653.-

Az 1994. évi szerződéses munkák részletezése:

Munka megnevezése - megrendelő	Bevétel
Nagy-Pisznice fokozottan védett területének őrzése - Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság	69.750.-
Pisznicei Határ-barlang lezárása - Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság	20.000.-
Fokozottan védett gerecsei barlangok lezárásainak helyreállítása - Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság	20.000.-
Fokozottan védett gerecsei barlangok természetvédelmi fenntartási munkái - Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság	36.000.-
ÖSSZESEN:	145.750.-

A Szelim-barlang 1994. évi feltárásának költségei:

Munka megnevezése - finanszirozó	Kiadás
Felszini védőkerités létesitése - Tatabánya Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala	50.000.-
Barlangi védőkerités létesitése - Gerecse Barlangkutató Egyesület	30.700.-
Felszini munkagödör mélyitése - Tatabányai /Bánhidai/ Turul Emlékmü Alapitvány	
gépi mélyités, rakodás	78.750.-
kézi mélyités	256.250.-
szállitás	69.685.-
	404.685.-
ÖSSZESEN:	485.385.-

7.3. Rendezvények

7.3.1. Kutatótábor

Nyári kutatótáborunkat 1994. július 22-31. között rendeztük meg hagyományos Központi-gerecsei táborhelyünkön, Pusztamaróton. A táboron rövidebb-hosszabb ideig 17 tagunk, 5 érdeklődő és 7 gyermek volt jelen. Az átlagos aktiv létszám napi 14 fő volt, igy terveinket maradéktalanul teljesitettük.

A tábor munkaprogramja az alábbi volt:

- Kiemelten kezelt bontási helyünkön, a Nagy-gerecsei Legyes-barlangban a létszámnak köszönhetően mindvégig zavartalanul folyt a munka. A tábor alatt a barlang végponti durva omladékának bontásával kb.5 m-nyit sikerült leljebb jutnunk s a kb.28 m mélységü végpont igen igéretesnek látszik.
- Kitisztitottuk a Nagy-Gerecse ÉNY-i oldalában, viszonylag alacsony térszinen található un. "10-es nyelőt". Néhány nagyobb kőtömb kiemelésével próbabontást inditottunk a lapos, de mélypontján erősen vizjáratos horpadásban.
- Terepbejárásokat végeztünk az Eminkes térségében.
- Elvégeztük a szokásos hó végi hőmérsékletméréseket, a radon-detektorok cseréjét és denevérmegfigyeléseket a Nagy-Pisznice barlangjaiban.
- Ellenőrző, dokumentáló bejárásaink során denevérmegfigyeléseket végeztünk a bajóti Öreg-kő, a Nagy-Somlyó és a Sárkány-lyuki kőfejtő barlangjaiban, valamint a Babál-barlangban, a Bajnai Öreg-lyukban és a Tüzköves-barlangban.

Fenti munkaprogramot kirándulások, pisznicei túravezetések, ugyancsak pisznicei gyerektúra és az elmaradhatatlan esti tábortüzek egészitették ki.

7.3.2. Túrák

Egyesületünk 1994. évi központi túrája az augusztus 11-14. közötti erdélyi út volt, melyen 4 tagunk, 3 szimpatizáns és 3 gyerek vett részt. Uticélunk a Bihar-hegység legszebb része, a Pádis és környéke volt. Az út során felkerestük a Csodavárat és az Eszkimó-jégbarlangot, felszini kirándulással érintettük a Bársza nagy barlangjainak bejáratait. Nagyon jólsikerült túrán jártuk be az Aragyásza-barlangot és a Szamos-bazár szurdokvölgyét. További túraterveinket a rendkivül rossz időjárás és az egyik gépkocsi meghibásodása hiúsitotta meg.

Kisebb gerecsei kirándulásaink mellett említést érdemel, hogy egy tagunk mind a Gerecse 50, mind a Kinizsi 100 teljesitménytúrát teljesitette.

Speciális túrának minősithetjük a december 3-i kirándulást, mikoris barlangász csemetéinket a Szelim-barlangban köszöntötte, dorgálta és persze jutalmazta meg a Mikulás.

Nemcsak túrúztunk, túráztattunk is. Gerecsei barlangjaink iránt egyre fokozódik az érdeklődés. Az év folyamán 20 esetben összesen 328 érdeklődőt kalauzoltunk, kiknek csak kisebb harmada volt barlangkutató. A leggyakoribb uticél a Pisznice-barlang volt, itt 12 túrán 281 vendéget fogadtunk.

7.3.3. A 25 éves csoportjubileum rendezvényei

Egyesületünk - ill. jogelődei - 1994-ben ünnepehette fennállásának 25. születésnapját: 1969. február 18-án alakult meg a Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportja. Többszöri szervezeti átalakulás és névváltoztatás - Tatabányai Barlangkutató Csoport: 1974-75., Vértes László Karszt- és Barlangkutató Csoport: 1976-87., Gerecse Barlangkutató Egyesület: 1988-tól - ellenére a kollektiva mindvégig hü maradt eredeti céljához, a Gerecse-hegység karsztjelenségeinek, barlangjainak kutatásához.

A 25. születésnap jegyében Egyesületünk 1994. augusztus 26-án tudományos konferenciát rendezett a negyedszázad alatti kutatási eredmények összefoglalásának, bemutatásának szándékával. A Tatabányai Múzeum /Közmüvelődés Háza/ épületében lezajlott rendezvényen az alábbi előadások hangzottak el:

Juhász Márton: Visszapillantás a tatabányai barlangkutatás elmúlt 25 évére

Székely Kinga: A Gerecse-hegység barlangnyilvántartásának fejlődése

Takácsné Bolner Katalin: Genetikai és morfológiai megfigyelések a Gerecse-hegység termálkarsztos eredetü barlangjaiban

Jáki Rezső dr.: A bányászati hatások alapján bekövetkezett karsztvizszint-változások a Gerecse-hegységben

Hakl József dr.: Radontranszport vizsgálatok a Gerecse-hegység barlangjaiban

Kordos László dr.: A gerecsei barlangok ősgerinces kutatásának újabb eredményei

Juhász Márton: Denevérmegfigyelések a Gerecse-hegység barlangjaiban

Az elhangzott előadások anyaga megjelent a LIMES /Komárom-Esztergom Megyei Tudományos Szemle/ 1994. évi 2. számában. A tematikus különszámként napvilágot látott kiadvány megszületését a kiadó Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat jelentős támogatása mellett a KTM TvH Barlangtani Intézet 30.000.-Ft-os és Egyesületünk 20.000.-Ft-os anyagi hozzájárulása tette lehetővé. A kiadvány a konferenciára elkészült, a jelenlévők kézhez kaphatták.

Az előadásokat ünnepi megemlékezés követte. Ekkor került sor az általunk alapitott "A GERECSEI BARLANGKUTATÁSÉRT" emlékérmek első alkalommal történő átadására. A csoport tevékenységének kiemelkedő szakmai vagy szervezeti támogatásáért, ill. a csoportban minimum 10 évig végzett kiemelkedően aktiv tevékenységéért emlékérmet vehetett át:

dr.Csőke Sándor, Holló József, dr.Jáki Rezső, Juhász Márton, Kenessey Ferenc, dr.Kordos László, Pál Vince, Puskás György, Puskás Sándor, Sashegyi László, Tolnai András, Török Ferenc és Vendégh Árpád.

Az ezutáni programként tervezett kiállitásmegnyitó sajnos elmaradt: a "25 éves a tatabányai barlangkutatás" és "A Gerecse-hegység barlangjai" cimü, a múzeumban időszaki kiállitásként szánt bemutatóanyag a megfelelő pénzügyi fedezet hiányában nem készülhetett el időre.

Ugyancsak elmaradt - elmosta a szakadó eső - a Szelim-barlangnál folyó kutatómunkák helyszini bemutatása.

Nem gátolta meg viszont a rendkivül rossz idő a csoport egykori és jelenlegi közel száz tagját és családtagjaikat, akik személyautókkal és egy bérelt autóbusszal ekkor indultak Pusztamarótra, a hagyományos nyári táborhelyre az augusztus 27-28-i "nosztalgiatalálkozóra". Az idő a hétvégére szerencsére jóra fordult. A kirándulások, a barlangi gyerektúrák, a hajnalba nyúló beszélgetések, a nótázás a tábortüz mellett - egy emlékcsokor a következő 25 évre.

A rendezvényekről a tatabányai /TKTV-ITThon/ és a megyei /24 ÓRA/ sajtó több izben is részletesen beszámolt, a Tatabányai Közösségi Televizió az előadásokról felvételt készitett és azt 1994. augusztus 29-i adásában vetitette.

Utóhang:

A nosztalgiatalálkozó résztvevői egyhangú felkiáltással úgy döntöttek, hogy ezt az összejövetelt ezentúl minden esztendőben meg kell rendezni. Ugy legyen.

Pisznicei Csipkés-barlang - bejárat
Keselő-hegyi 17.sz. barlang - bejárat

SZELIM-BARLANG: megkezdődik a felszini munkagödör mélyitése

SZELIM-BARLANG: a feltárt üledékszelvény

SZELIM-BARLANG: előbukkan a beszakadás szálkőive

SZELIM-BARLANG: összelyukasztás
előtt és után

BAJNAI ÖREG-LYUK
A bejárat és az Előcsarnok

TEPSI-BARLANG - bejárat

BABÁL-BARLANG
- bejárat
- borsókövek a Középső-teremben

BABÁL-BARLANG
- oldásformák a Felső-mellék-
teremben

BABÁL 3.sz. BARLANG - bejárat

BABÁL 2.sz. BARLANG - bejárat

Pusztamaróti nyári kutató-
tábor

Pusztamaróti kutatótábor:
déli és esti szórakozás

A jubileumi rendezvény előadói:
dr.Kordos László és Takácsné
Bolner Katalin

A jubileumi rendezvény előadói:
Székely Kinga és dr.Jáki Rezső
és a hallgatóság egy része

Erdélyi kirándulás: a Ponor-
réti táborban és az Eszkimó-
jégbarlangban

Erdélyi kirándulás:
a Csodavárban

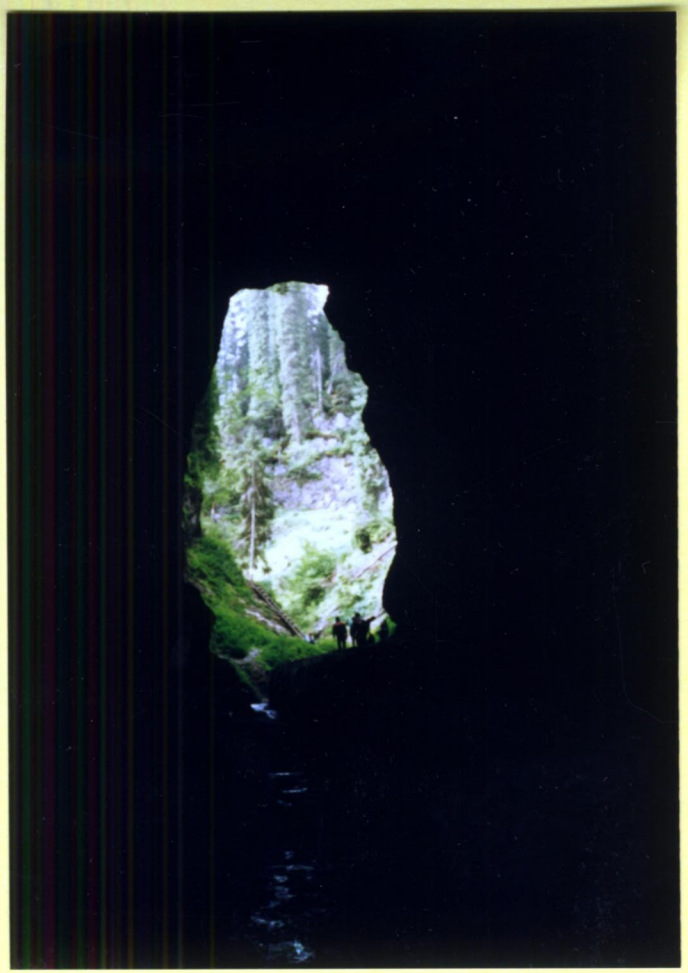

Erdélyi kirándulás: keresztül
az Aragyásza-barlangon ...

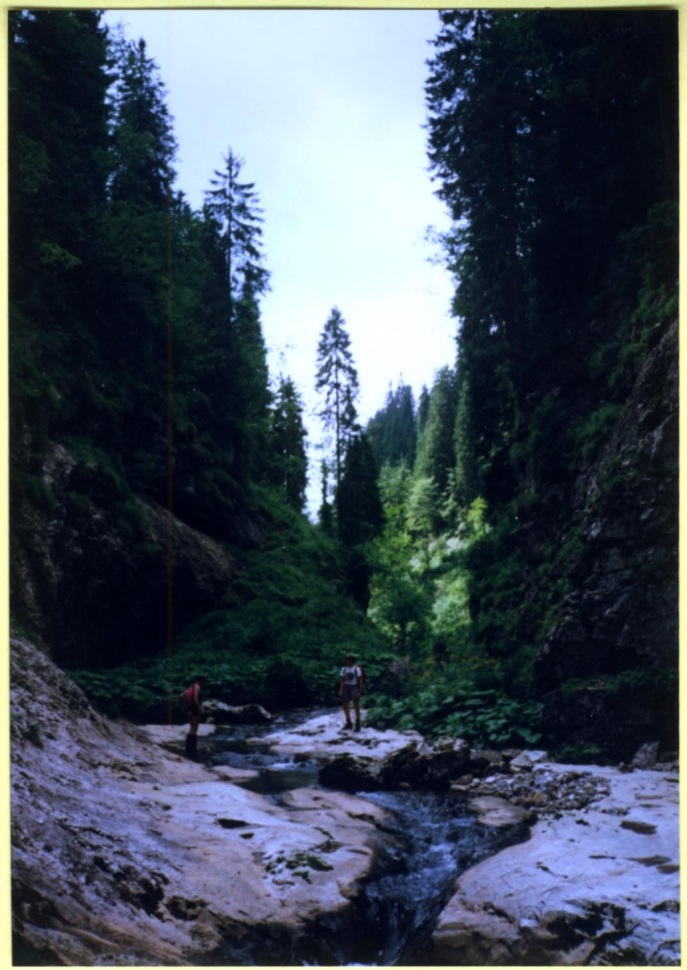

Erdélyi kirándulás: túra a
Szamos-bazár szurdokában